

Редакційна колегія:

СЕНИЦ П.М. (голова)

ВОРОНОВА Л.В.

ГАЙДАР Е.Т.

ГАЛЬ В.М.

ГЕЄЦЬ В.М.

ГРЕБЕНІК Н.І.

ГРУШКО В.І.

ДОМБРОВСЬКИ Марек

ІЛАРІОНІВ А.М.

КАНДИБА О.М.

КІРСЕВ О.І.

КРАВЕЦЬ В.М.

КРОТЮК В.Л.

ЛІСИЦЬКИЙ В.І.

МАТВІЄНКО В.П.

МОРОЗ А.М.

ОСАДЕЦЬ С.С.

ПАСІЧНИК В.В.

ПАТРИКАЦ Л.М.

РАЄВСЬКИЙ К.Є.

САВЛУК М.І.

САВЧЕНКО А.С.

СМОВЖЕНКО Т.С.

СМОЛІЙ Я.В.

СОЛТИС Я.Ф.

СОРОКІН О.М.

СТЕПАНЕНКО А.І.

ФЕДОСОВ В.М.

ЧЕРНИК І.П.

ШАПОВАЛОВ А.В.

ШАРОВ О.М.

ЮЩЕНКО В.А.

Номер підготовлено редакцією
періодичних видань НБУГоловний редактор
ПАТРИКАЦ Л.М.Заступник головного редактора
КРОХМАЛЮК Д.І.Відділ монетарної політики
та банківського наглядуРедактор відділу **ПАПУША А.В.**
Відділ бухгалтерського обліку, розрахунків
та інформаційно-програмного забезпеченняРедактор відділу **КОМПАНІЄЦЬ О.С.**Відділ валютного регулювання
та міжнародних банківських зв'язківРедактор відділу **БАКУН О.В.**Відділ економіки, законодавчого
забезпечення та комерційних банківРедактор відділу **В'ЮНСКОВСЬКИЙ М.І.**Головний художник **КОЗИЦЬКА С.Г.**Літературний редактор **КУХАРЧУК М.В.**Дизайнер **ПЛАТОНОВА Н.Г.**Коректори **СІЛЬВЕРСТОВА А.І., ГОРБАНЬ Н.В.**Оператор **ЛІТВИНОВА Н.В.**

Реклама і з投放звідження:

ГРЕБІШКОВ В.І., ФЕСЕНКО Н.М.Фото **НЕГРЕБЕЦЬКОГО В.С.,****ХМАРИ В.П., ГОЛЯК Т.І.**

Черговий редактор

БАКУН О.В.

Четверта сторінка обкладинки:

Михайлівський собор. Київ, Феофанія.

Foto **ХМАРИ В.П.**

Адреса редакції:

просп. Науки, 7, Київ-028, 03028, Україна
тел./факс: (044) 264-96-25

тел.: (044) 267-39-44

E-mail: litvinova@bank.gov.uaЖурнал зареєстровано Держкомвидавом України
09.06.1994 р., свідоцтво КВ № 691Журнал рекомендовано до друку
Вченою радою Київського національного
економічного університетуПублікації в журналі Вищою атестаційною
комісією України визнано фаховими
Передплатний індекс: "Вісник НБУ"
та додатка "Законодавчі і нормативні акти
з банківської діяльністю" 74132

Дизайн

Редакція періодичних видань НБУ

Надруковано з готового оригінал-макета
департаментом організації виробництва і
господарської діяльності НБУ

Формат 60 × 90 / 8. Друк. офсетний.

Фіз. друк. арк. 9.0

Умовн. друк. арк. 9.0. Обл.-вид. арк. 9.9
При передрукі матеріалів, опублікованих у
 журнali, посилання на "Вісник Національного
 банку України" обов'язкове. Редакція може
 публікувати матеріали в порядку обговорення,
 не поділяючи думку автора. Відповідальність
 за точність викладених фактів несе автор,
 а за зміст рекламних матеріалів —
 рекламодавець.

© Вісник Національного банку України, 2003

Вісник

6 / 2003

Національного банку України

Щомісячний науково-практичний журнал Національного банку України

Видається з березня 1995 року

№ 6 (88) ◆ Червень 2003

Зміст

Номер підписано до друку 30.05.2003 р.

БАНКИ УКРАЇНИ

О. Шлапак, В.Пушкарьов, Г.Карчева	Основні тенденції і проблеми в діяльності банків України	2
Структура активів банків України за станом на 01.04.2003 р.	6	
Структура зобов'язань банків України за станом на 01.04.2003 р.	10	
Структура власного капіталу банків України за станом на 01.04.2003 р.	14	
Фінансові результати діяльності банків України за станом на 01.04.2003 р.	18	
Р.Грищенко	Національні незалежні рейтингові агентства: концепція створення та функціонування	22
О.Терещенко	Дискримінантний аналіз в оцінці кредитоспроможності підприємства	24
На порядку денного — знову "Україна"	27	
Т.Корнієнко	Управління ризиками як складова управління активами і пасивами	28
Зміни і доповнення до Державного реєстру банків, внесені за період із 1 квітня по 1 травня 2003 р.	32	
Банки, вилучені з Державного реєстру банків у квітні 2003 р.	32	

ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК

Робоча поїздка С.Л.Тігіпка до Кіровограда	33	
М.В'юнковський	Найзначенніша перемога минулого століття	34

ФОНДОВИЙ РИНOK

Ринок державних цінних паперів України у квітні 2003 року	35	
Р.Тиркало, І.Кравчук	Особливості застосування фундаментального аналізу в процесі формування банківського портфеля цінних паперів	36
О.Гетьман	Економічна характеристика ризиків у процесі банківського інвестування на фондовому ринку	40

НУМІЗМАТИКА І БОНИСТИКА

Про введення в обіг пам'ятних монет "Свято Великодня"	42

ФІНАНСОВИЙ РИНOK

В.Різник	Порівняння договору лізингу з подібними до нього за правовою природою договарами	42
Л.Васюренко	Фінансове прогнозування в аспекті доцільності втілення інвестиційної програми	45
Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у квітні 2003 року	48	
С.Волков, Г.Шемшученко	Перспективи розвитку ринку іпотечного кредитування в Україні	49

ВАЛЮТНИЙ РИНOK

Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України один раз на місяць (за квітень 2003 року)	55
Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється Національним банком України щоденно (за квітень 2003 року)	56

В.Терещенко	Тенденції у діяльності пунктів обміну іноземної валюти	58

ЕКОНОМІЧНА ОСВІТА

А.Поручник	Наше кредо — сильних робити сильнішими	62

БЕЗГОДІВКОВІ РОЗРАХУНКИ

VISA: відкрито представництво в Україні	63	
В.Берніков	Аналітичний огляд роботи Національної системи масових електронних платежів	64

ЛІТОПІС БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

Будинку Управління НБУ в Кіровоградській області — 105 років	66

НОВІ КНИГИ

С.Буковинський	Фінансова складова економічного зростання	67

СВІТОВА ЕКОНОМІКА

В.Майборода	Програми фінансування малих і середніх підприємств німецькими банками сприяння розвитку	68

АНОТАЦІЇ

	72

Основні тенденції і проблеми в діяльності банків України

Регіональний аспект розвитку банківської системи

Протягом I кварталу 2003 року розвиток банківської системи України характеризувався динамічним зростанням обсягів діяльності, певним підвищеннем фінансової стабільності, рівня капіталізації, поліпшенням якості активів, кредитного портфеля, незначними змінами в кількісній структурі банків. Ці та інші тенденції (зокрема – у площині регіонального розвитку банківської системи країни) аналізуються в статті.

Протягом I кварталу 2003 року кількість банків, які мають ліцензію на здійснення банківських операцій, залишалася незмінною – 157, із них 20 – це банки з іноземним капіталом, у тому числі 7 – зі 100-відсотковим іноземним капіталом. Кількість банків, включених до Державного реєстру, збільшилася зі 182 до 183, банків, що перебувають у стадії ліквідації, – зменшилася з 24 до 23. Створено 2 нових банки. В стадії реорганізації перебуває 1 банк.

Про динамічний розвиток банків протягом I кварталу 2003 року свідчать **високі темпи приросту активів, обсягу залучених коштів, капіталу**, що майже вдвічі перевищували темпи приросту цих же показників за відповідний період минулого року. Так, **загальні активи** банків України збільшилися на 10.4% (за I квартал 2002 р. – на 5.6%) і становили **74 833.7 млн. грн.**, кредитний портфель – на 8.4% (за I квартал 2002 р. – на 7.4%) і дорівнював **50 673.1 млн. грн.**, **зобов'язання** – на 11.9% (за I квартал 2002 р. – на 6.2%) і становили **60 314.9 млн. грн.**, статутний капітал – на 7.7% (за I квартал 2002 р. – на 3.1%) і досяг **6 457.4 млн. грн.**.

Слід зазначити, що динамічно розвивалися не всі регіональні банківські

системи. Зокрема, темпи зростання активів і кредитного портфеля банків **Донецької, Рівненської областей, м. Києва та Київської області** були значно нижчими, ніж у цілому по системі. Недостатньо інтенсивне нарощування обсягів кредитних операцій в умовах зниження вартості кредитів стало одним із основних чинників низької рентабельності зазначених регіональних банківських систем.

Сумарний прибуток за I квартал 2003 року становив **135.3 млн. грн.** (за відповідний період минулого року – 113.4 млн. грн.). Слід звернути увагу на невідповідність темпів приросту прибутку і темпів приросту активів. Прибуток порівняно з I кварталом 2002 року збільшився на **19.3%**, тоді як активи – на **39.5%**. За результатами I кварталу 2003 року **8 банків** мали **збитки** на загальну суму **26.4 млн. грн.** (за відповідний період минулого року – 13 банків на суму 19.6 млн. грн.). Збитковими за результатами I кварталу виявилися дві регіональні банківські системи.

У подальшому підвищенню рентабельності діяльності вітчизняних банків сприятиме збільшення доходів за рахунок розширення їх діяльності, зменшення банківських витрат у результаті поліпшення структури пасивів, збіль-

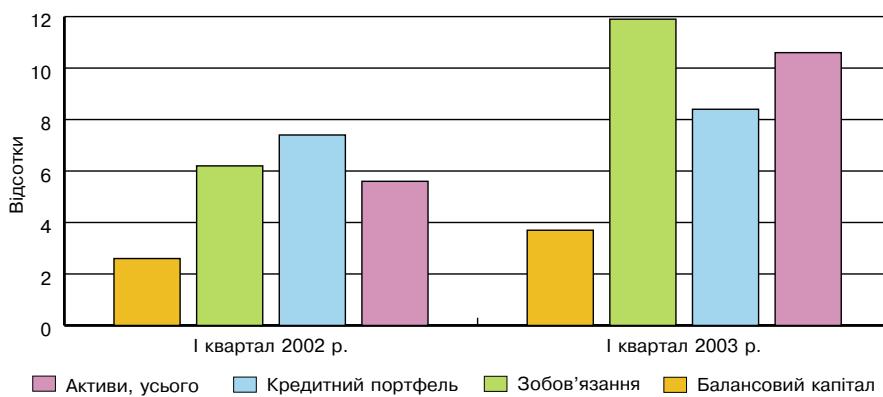
шення частки капіталу та зобов'язань низької вартості, а також зменшення небанківських (у тому числі адміністративних) витрат. Останнє передусім стосується банків, адміністративні витрати яких становлять понад 30% від усіх небанківських витрат.

Ще одна характерна тенденція в діяльності банків України протягом I кварталу нинішнього року пов'язана зі зростанням регулятивного, статутного та балансового капіталу. Регулятивний капітал збільшився на **4.8%** і на 1 квітня становив **10 588.0 млн. грн.**, балансовий капітал – на **3.7%** й дорівнював **10 352.5 млн. грн.** Зросла кількість банків (зі 102 до 108) з регулятивним капіталом понад 5 млн. євро.

Однак проблема **підвищення рівня капіталізації**, що є основою стабільного функціонування і розвитку банків, ще залишається гострою для більшості банківських установ. Про це свідчать нижчі (порівняно з динамікою зростання активів і зобов'язань) темпи збільшення капіталу; зменшення його частки в пасивах (із 16.2 до 14.6%) та інші показники. Ознакою недостатнього рівня капіталізації є значна кількість низьокапіталізованих банків IV групи. Вони не відіграють суттєвої ролі в розвитку банківської системи і не справляють значного впливу на економічний розвиток, проте є одним із основних чинників зниження фінансової стабільності та рентабельності банківської системи в цілому. Порівняно з початком року в **11 банках** IV групи балансовий капітал зменшився, у **55 банках** цієї групи темп його приросту був нижчим, ніж у середньому по системі. Очевидно, перспективи розвитку таких банків пов'язані передусім з об'єднанням, реорганізацією шляхом приєднання чи злиття, що може дати їм змогу підвищити рівень капіталізації, поліпшити ефективність діяльності.

Зауважимо, що протягом I кварталу 2003 року балансовий капітал змен-

Графік 1. Порівняльна динаміка темпів приросту капіталу, активів, зобов'язань, кредитного портфеля банків України в I кварталі 2002 і 2003 років

шився в **16** регіональних банківських системах і лише в **3** (зокрема в м. Києві і Київській області) темпи його зростання були вищими, ніж у середньому по системі.

Водночас із позитивними тенденціями в динаміці активів та кредитного портфеля прогресивні зрушення відбулися і в їх структурі. Частка довгострокових позичок у кредитному портфелі збільшилася з **22.9** до **25.4%**, кредитів в інвестиційну діяльність — із **4.2** до **4.3%**, позичок, наданих фізичним особам, — із **7.0** до **7.8%**. **Довгострокові кредити** порівняно з кредитним портфелем та активами продовжували зростати випереджаючими темпами і порівняно з початком року збільшилися на **20.3%** (за I квартал 2002 р. — на **9.3%**). Все це створює необхідні умови для економічного зростання в Україні і свідчить про посилення позитивного впливу банківської системи на соціально-економічний розвиток України.

Зауважимо, що на сьогодні структура активів є недостатньо диверсифікованою. Залишається низькою частка вкладень у цінні папери, яка становить лише **6.4%** від загальних активів банків.

Структура кредитного портфеля банків України суттєво відрізняється від структури банківського кредитування в розвинутих країнах. Так, у Швейцарії¹ частка банківських кредитів підприємствам становить **1/3**, оскільки останні надають перевагу запозиченням на ринку капіталу. В Україні ж ринок капіталу розвинутий недостатньо, тому основну частину кредитного портфеля становлять кредити, надані суб'єктам господарювання, — **81.7%**. Швейцарські банки компенсують зниження обсягів кредитування економіки розвитком посередницьких операцій, які обліковуються на позабалансових рахунках (у тому числі це довірчі операції, управління майном клієнтів, активами великих інвестиційних фондів).

В Україні, незважаючи на випереджаючі темпи зростання кредитування населення, частка кредитів, наданих фізичним особам, залишається незначною — **7.8%** від обсягу кредитного портфеля, тоді як швейцарські банки половину банківських кредитів надають домашнім господарствам переважно у формі іпотечного кредиту, який поєднує провідне місце в активах швейцарських банків.

Позитивним у розвитку вітчизняної банківської системи є те, що вона дедалі більшою мірою стає **соціально орієнтованою**, зростає довіра до неї з боку на-

селення, про що свідчать високі темпи збільшення обсягів наданих фізичним особам кредитів, які зросли на **20.8%** і на 01.04.2003 р. дорівнювали **3 931.7 млн. грн.** Вклади фізичних осіб є одним із основних джерел ресурсного забезпечення банків. За квартал їхні обсяги збільшилися на **12.1%** і на звітну дату становили **21 406.8 млн. грн.**, або **35.5%** від зобов'язань.

Зростання обсягів заочених коштів фізичних осіб свідчить про поступове посилення функції посередника між заощадженнями населення та інвестиціями у виробництво, яку виконує банківська система країни.

Зберігається тенденція до зростання **рівня формування резервів за активними операціями** (за квартал він підвищився

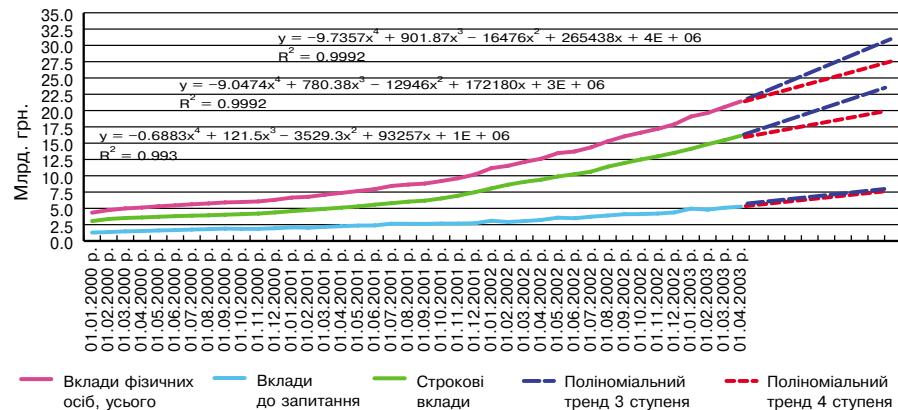
кові зобов'язання становлять лише **41.4%** від усіх зобов'язань банків.

Зауважимо, що у **Волинській і Миколаївській** областях банківські пасиви зростали значно нижчими темпами (відповідно на **4.7** і **1.5%**), ніж по системі в цілому (**11.9%**), що свідчить про обмежені можливості розвитку банківських установ зазначених регіонів.

В умовах динамічного кількісного розвитку системи для банків України надзвичайно актуальною є **проблема забезпечення їх якісного й ефективного функціонування та розвитку, що залежить передусім від підвищення рівня ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості**.

Незважаючи на зменшення з **4.5** до **4.4%** частки проблемних позичок та з

Графік 2. Динаміка вкладів населення в банках України в 2000–2003 роках

з **93.3** до **94.1%** від розрахункової величини). Загальна сума сформованих резервів за активними операціями збільшилася на **7.5%** (за відповідний період минулого року — на **6.9%**) і досягла **4 198.0 млн. грн.**, що в **1.6 раза** більше від обсягу проблемних активів.

Незважаючи на ці позитивні тенденції, формування у повному обсязі резервів за активними операціями залишається однією з актуальних проблем. На сьогодні із цим завданням не впоралися **8** банків. Протягом I кварталу в зазначений резерв від них не надійшло **238.5 млн. грн.** Рівень формування резерву під цінні папери порівняно з початком року та з відповідним періодом минулого року взагалі знизився по банківській системі.

Шо стосується зобов'язань банків, то впродовж звітного періоду їх обсяги продовжували зростати, причому вищими темпами, ніж пасиви, капітал та активи. Хоча зазначені обсяги в цілому по системі збільшилися, у **44** банків цей показник зменшився, у **89** банків темп приросту зобов'язань виявився нижчим, ніж у середньому по системі. Недостатньо стабільною залишається ресурсна база банків. Строп-

4.1 до **3.7%** частки проблемних активів, частка нестандартних кредитів є за великою, що обумовлює значні відрахування в резерви за активними операціями та знижує дохідність активів і рентабельність діяльності банків.

Про необхідність **забезпечення якісного розвитку банківської системи** свідчить низький рівень рентабельності активів банків (**0.8%**) та прибутковості їх капіталу (**5.3%**). Вирішення проблеми підвищення рентабельності ускладнюється тим, що банки мають забезпечувати ефективну діяльність в умовах зниження чистої процентної маржі, яка зменшилася з початку року на **5.6** до **5.3%**.

Рентабельність діяльності залежить від рівня дохідності активів та вартості зобов'язань. Найвищу дохідність активів мають банки III групи — **16.5%** (по системі — **15.9%**).

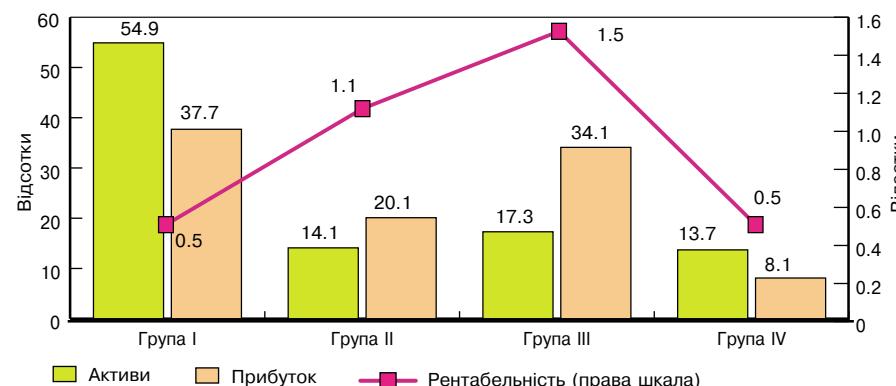
Найнижчу рентабельність активів мають банки I та IV груп — **0.5%**. Щодо банків I групи, то їхня низька рентабельність обумовлена надмірною витратністю діяльності, яка дорівнює **10.3%** (по системі в цілому — **9.5%**); щодо банків IV групи — не лише вищою, ніж по системі, витратністю діяльності (**9.7%**), а й найвищою порівняно з

¹ Швейцарський стиль банковської системи // Деньги и кредит. — 2003. — № 3. — С. 45.

іншими групами банків вартістю процентних зобов'язань — 9.5% (по системі в цілому — 7.5%).

Зауважимо, що внаслідок зниження процентних ставок дохідність процентних активів за квартал зменшилася з 15.4 до 13.5%, а вартість зобов'язань скоротилася з 8.2 до 7.1%.

Графік 3. Частка активів та прибутку окремих груп банків України

Найдохіднішими процентними активами є доходи від кредитів, наданих суб'єктам господарювання та фізичним особам, відповідно 16.0 та 15.8%. Найдорожчими зобов'язаннями є кошти, залучені в результаті випуску боргових цінних паперів: їх вартість становить 17.9%. Вартість коштів, залучених від фізичних осіб, дорівнює 11.5%, тоді як ціна коштів, залучених від суб'єктів господарювання, — 3.8%.

На сьогодні сталій розвиток банківської системи України стикається з **значними територіальними диспропорціями** щодо забезпечення банківськими послугами окремих регіонів. Причому за цим показником Україна відстae від багатьох інших держав². Так, у країнах ЄС на 100 тис.

ви, — 3.5). Швейцарія³, знезважаючи на скорочення в 1990-х роках банківської мережі на 24%, є лідером поряд з Іспанією і Бельгією за кількістю банківських установ — 1 установа на 1200 жителів (у Японії та Великобританії — на 4—5 тис. осіб).

Рівень розвитку регіональних

ташованих в області) регіони умовно можна поділити на чотири групи: **високої** (столичний регіон), **середньої** (активи банків і філій в області перевищують 1.5 млрд. грн.), **незначної** (зазначений показник становить від 500 млн. до 1.5 млрд. грн.) і **низької** концентрації (менше 500 млн. грн.).

Група **високої концентрації** представлена м. **Києвом та Київською областю** (столичний регіон), де зосереджено більше половини діючих банків (85, або 54.1%) і 166 банківських філій (11.8% від їх загальної кількості). Загальні активи банківських установ столичного регіону на 01.04.2003 р. становили **36 423.7 млн. грн.** (48.7% від загальних активів по системі), кредитний портфель — **22 546.0 млн. грн.** (44.5%), капітал (балансовий) — **5 859.3 млн. грн.** (56.6%). Така висока концентрація банківських активів і капіталу в столичному регіоні характерна практично для всіх країн СНД — Росії, Білорусі та інших.

Група **середньої концентрації** включає 8 індустриально розвинутих областей (Дніпропетровську, Донецьку, Харківську, Одеську, Запорізьку, Львівську, Полтавську та Автономну Республіку Крим), де сконцентровано близько третини банків України (60, або 38.2%) та 620 філій (44.1%). Як бачимо, ця група характеризується значною кількістю філій, тоді як у групі високої концентрації переважають банки.

У групі регіонів середньої концентрації банківських установ загальні банківські активи на 01.04.2003 р. становили **28 978.9 млн. грн.** (38.7% від загальних активів системи), кредитний портфель — **20 816.7 млн. грн.** (41.1%), капітал (балансовий) — **3 886.8 млн. грн.** (37.5%). Ця група посідає перше місце за розміром вкладів фізичних осіб (47.7% від загальної суми по системі) та коштів суб'єктів господарювання (46.1%).

До групи **незначної концентрації** належать 9 регіонів (Луганська, Миколаївська, Волинська, Івано-Франківська, Черкаська, Херсонська, Чернігівська, Сумська та Вінницька області). В перелічених областях діє 10 (6.4%) банків та 391 (27.8%) філія. Загальні активи на 01.04.2003 р. становили **6 687.9 млн. грн.** (8.9% від загальної суми по системі), кредитний портфель — **5 223.4 млн. грн.** (10.3%), капітал (балансовий) — **452.5 млн. грн.** (4.4%).

До останньої групи — **низької концентрації** — входить 7 регіонів (Рівненська, Хмельницька, Житомирська, Закарпатська, Тернопільська, Кіровоградська,

Таблиця 1. Показники ефективності діяльності банків України за I квартал 2003 року за групами банків

Група банків	Дохідність активів	Відношення процентних витрат до зобов'язань банків (вартість зобов'язань)	Відношення витрат (за мінусом процентних) до активів банків (витратність діяльності)	Рентабельність активів
Група I	16.0	6.3	10.3	0.5
Група II	14.5	7.5	7.0	1.1
Група III	16.5	7.7	9.1	1.5
Група IV	16.3	9.5	9.7	0.5
По системі банків	15.9	7.1	9.5	0.8

осіб припадає 40—50 кредитних установ, Центральної та Східної Європи — 7, в Україні — 3.2 (в столично-му регіоні — 5.7, на решті території України, без урахування столичного регіону, — 3.0. Для порівняння: на території Росії, без урахування Моск-

зи рівнем територіальної концентрації банківської системи (за обсягом сумарних активів банків і філій, роз-

² Банки и их роль в развитии регионов // Банковское дело. — 2003. — № 3. — С. 8.

³ Швейцарский стиль банковской системы // Деньги и кредит. — 2003. — № 3. — С. 45.

Чернівецька області), в яких розташовано 2 банки (1.3%) та 228 філій (16.2%). Загальні банківські активи у цих областях на 01.04.2003 р. становили 2 743.2 млн. грн. (3.7%), кредитний портфель — 2 087.0 млн. грн. (3.8%), капітал (балансовий) — 153.9 млн. грн. (1.5%).

Територіальну нерівномірність розміщення банків в Україні певною мірою згладжує розвиток мережі філій. Найбільша їх кількість розташована в Києві та Київській області (166), Донецькій (125) і Дніпропетровській (96) областях; у 4 областях (Волинській, Рівненській, Тернопільській, Чернівецькій) — до 30 філій.

Наведені дані свідчать про значні територіальні диспропорції в розвитку банківської системи країни. Тож подальший її розвиток залежатиме насамперед від діяльності банківських установ столичного регіону та індустріально розвинутих областей, де зосереджено близько 90% активів, капіталу, кредитного портфеля всієї банківської системи країни.

Найефективнішими нині є банківські системи регіонів, що входять до групи середньої концентрації. Володіючи 38.7% активів, вони забезпечують одержання 84.3% загального прибутку банківської системи країни.

Усунення територіальних диспропорцій та підвищення ефективності банківської діяльності сприятиме стабільному розвитку банківської системи України та посиленню її впливу на економічне піднесення в кожному регіоні.

Як видно з проведеного аналізу, не зважаючи на те, що кількісні параметри свідчать про динамічний розвиток вітчизняної банківської системи (так, темпи зростання основних показників її діяльності впродовж I кварталу 2003 р. перевищували темпи збільшення аналогічних показників протягом відповідного періоду минулого року), банки все ж повинні приділяти більшу

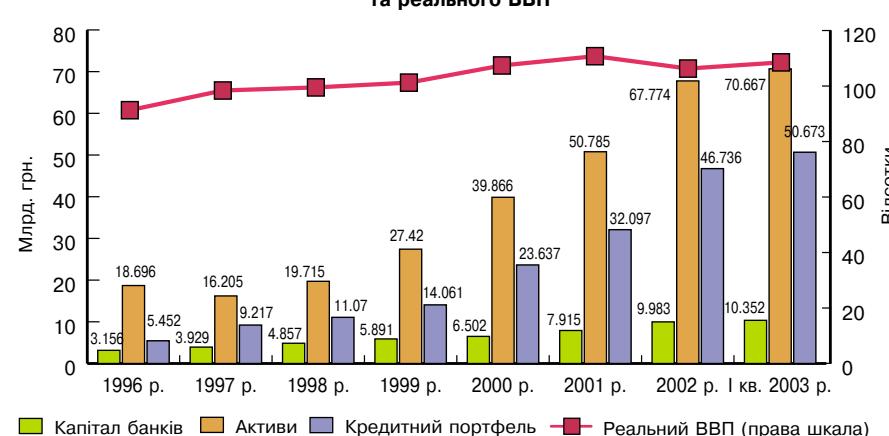
Область	Кількість		Загальні активи, тис. грн.	Кредитний портфель, тис. грн.	Капітал (балансовий), тис. грн.
	банків	філій			
1	2	3	4	5	6
<i>Група високої концентрації</i>					
м. Київ та Київська область	85	166	36 423 655	22 546 036	5 859 257
Усього по групі	85	166	36 423 655	22 546 036	5 859 257
<i>Група середньої концентрації</i>					
Дніпропетровська	13	96	8 610 660	6 474 596	913 372
Донецька	9	125	4 891 641	3 613 549	890 875
Харківська	12	75	4 472 153	3 061 368	615 247
Одеська	9	64	2 944 314	2 096 562	365 778
Запорізька	5	52	2 685 480	1 755 977	321 156
Львівська	5	73	2 220 364	1 573 176	329 181
Полтавська	3	56	1 620 467	1 130 074	230 617
АР Крим	4	79	1 533 821	1 111 405	220 588
Усього по групі	60	620	28 978 900	20 816 707	3 886 814
<i>Група незначної концентрації</i>					
Луганська	2	66	1 029 067	712 383	74 055
Миколаївська*		53	958 711	811 272	34 013
Черкаська*		47	742 205	593 616	24 684
Івано-Франківська	2	38	748 314	558 097	66 216
Волинська	3	24	743 995	557 557	118 102
Чернігівська	3	38	632 450	471 011	98 713
Херсонська*		49	723 950	617 268	-9 433
Сумська*		44	555 997	451 494	19 380
Вінницька*		32	553 231	450 674	26 790
Усього по групі	10	391	6 687 920	5 223 372	452 520
<i>Група низької концентрації</i>					
Житомирська*		38	441 907	330 788	15 227
Хмельницька*		40	435 975	304 335	27 577
Рівненська*		24	440 762	356 283	13 495
Закарпатська	1	39	400 716	301 383	28 090
Кіровоградська*		37	358 869	277 849	13 921
Тернопільська*		29	349 738	270 940	6 804
Чернівецька	1	21	315 212	245 394	48 759
Усього по групі	2	228	2 743 179	2 086 972	153 873
Разом	157	1405	74 833 654	50 673 087	10 352 464

*Щодо регіонів, у яких відсутні банки — юридичні особи, колонка 6 розраховується як сума залишків на рахунках 5010, 5020, 5021, 5030, 5031, 5040, 5041, 5100, 5101 та різниця 6 і 7 класів.

увагу своєму якісному розвитку — підвищенню ефективності діяльності, рівня фінансової стійкості та конку-

рентоспроможності на внутрішньому і міжнародних ринках, а також посиленню своєї ролі у фінансуванні реального сектору економіки.

Графік 4. Динаміка основних показників розвитку банківської системи та реального ВВП

 Олександр Шлапак, заступник Голови Національного банку України.

 Вадим Пушкарьов, директор генерального департаменту банківського нагляду Національного банку України.

 Ганна Карчева, начальник управління економічного аналізу та звітності генерального департаменту банківського нагляду Національного банку України. Кандидат економічних наук.

Структура активів банків України за станом на 01.04.2003 р.

Тис. грн.

БАНКИ УКРАЇНИ

№ п/п	№ по групі	Назва банку	Грошові кошти і залишки в НБУ	Казначейські та інші цінні папери, що ре- фінансуються НБУ	Кошти в інших банках	Цінні папери на продаж	Кредити і за- боргованість кієв'янств	Інвестиційні цінні папери	Довгострокові інвестиції до асоційованих компаній і дочірніх установ			Основні засоби та нематері- альні активи	Нараховані доходи до отримання	Інші активи	Усього активів
									1	2	3	4	5	6	7
Група I															
1	1	ПРИВАТБАНК		774 799	0	548 014	36 034	4 969 520	138 946	530	332 067	245 677	280 130	7 325 717	
2	2	"АВАНЬ"		584 278	187 314	412 903	59 832	4 519 621	67 423	14 134	477 828	10 871	194 816	6 529 019	
3	3	ПРОМІНВЕСТБАНК		818 427	49 803	360 905	6 397	3 996 203	23 061	25 610	531 720	14 113	49 034	5 875 274	
4	4	ОЦІДБАНК		848 421	1 287 425	234 566	63 736	1 713 870	11 085	10 816	433 894	48 388	125 533	4 777 735	
5	5	УКРЕКСІМБАНК		310 177	168 111	1 036 539	3 493	1 677 386	8 905	916	374 963	22 204	204 283	3 806 977	
6	6	УКРСОЦБАНК		350 043	418 053	100 958	87 876	1 616 783	66 409	10 438	324 472	19 118	154 370	3 148 530	
7	7	УКРСИББАНК		146 327	5 815	297 227	72 663	1 698 649	95 200	3 653	95 689	39 579	73 639	2 528 441	
8	8	"НАДРА"		128 488	26 431	352 068	574	1 122 036	2 336	1 130	62 989	27 297	14 963	1 788 311	
9	9	РАЙФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА		32 794	0	256 138	0	1 050 096	8	0	28 446	4 291	7 150	1 378 923	
10	10	ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК		119 395	114 413	341 267	82 531	455 170	1 484	461	196 209	4 639	11 328	1 326 898	
Усього по групі				4 113 149	2 257 365	3 940 584	413 137	22 819 343	414 856	67 688	2 858 278	436 177	1 115 246	38 435 824	
Група II															
11	1	БРОКБІЗНЕСБАНК		54 990	1 971	384 011	11 854	635 519	1 868	3 175	95 685	20 675	79 199	1 288 947	
12	2	"ПІВДЕННИЙ"		51 910	0	81 381	2 158	871 165	48	0	32 959	9 456	28 918	1 077 996	
13	3	ПРАВЕКС-БАНК		93 396	0	140 770	0	597 121	1 047	2 857	131 484	6 835	31 897	1 005 408	
14	4	"ФІНАНС ТА КРЕДИТ"		52 089	0	71 236	72 510	679 966	33 335	0	29 128	29 871	17 338	985 474	
15	5	КРЕДІЛТ БАНК (УКРАЇНА)		46 345	19 132	90 384	349	616 229	20 278	0	85 732	6 493	23 646	908 589	
16	6	КРЕДІЛПРОМБАНК		42 724	0	96 830	32 827	682 913	4 013	4 767	22 572	3 264	11 638	901 547	
17	7	"КРЕДИТ-ДНІПРО"		53 808	0	164 298	105 973	417 137	34 866	450	18 193	6 551	5 740	807 016	
18	8	ІНГ БАНК УКРАЇНА		82 368	27 444	57 215	2 050	564 856	41	0	2 579	2 508	2 142	741 203	
19	9	СІТІБАНК (УКРАЇНА)		109 074	53 140	34 994	0	487 510	0	0	30 397	4 328	885	720 278	
20	10	"ФОРУМ"		40 244	5 343	123 048	3 497	415 778	11	128	21 889	6 668	13 122	629 728	
21	11	ВАБАНК		37 526	20 057	124 649	5 927	351 788	2 692	0	20 366	3 633	25 834	592 471	
22	12	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК		19 786	0	92 749	9 118	355 002	2 199	30	14 732	28 164	2 089	523 869	
Усього по групі				684 258	127 088	1 461 563	246 264	6 674 985	100 397	11 408	505 717	128 447	242 398	10 182 526	
Група III															
23	1	ІНДУСТРИАЛЬБАНК		64 956	0	408 071	0	161 358	8 294	0	6 916	2 338	4 167	656 099	
24	2	"БІГ ЕНЕРГІЯ"		28 278	0	168 465	52 543	313 560	1 464	10 061	30 219	8 335	9 470	622 397	
25	3	ДОНІОРБАНК		39 606	0	151 009	8 671	334 578	1 111	0	58 703	679	5 091	599 449	
26	4	УКРАЗБАНК		42 193	7	61 596	17	381 432	5 104	857	44 956	16 236	19 082	571 479	
27	5	МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК		57 408	0	121 567	0	294 024	8 010	3 906	24 699	1 068	11 745	522 427	
28	6	МТ-БАНК		50 637	3 002	138 079	9 626	222 311	2 709	99	52 421	8 626	10 120	497 630	
29	7	"МРЯ"		40 300	0	55 351	9 876	350 684	4 919	0	26 321	383	6 289	494 123	

БАНКИ УКРАЇНИ

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
30 8	ІНДУСТРІАЛЬНО-ЕКОПОРТНИЙ БАНК	20 490	0	50 137	21 450	308 196	1 100	0	39 849	1 705	12 022
31 9	УКРІНБАНК	51 459	0	21 265	95	253 258	2 401	59	84 362	3 566	14 454
32 10	ЕКОПРЕС-БАНК	67 232	0	108 866	72	183 195	0	0	40 782	3 740	3 963
33 11	ХФБ БАНК УКРАЇНА	13 178	0	107 008	0	265 074	11	0	1 517	1 751	998
34 12	"ХРЕЦАТИК"	51 354	1 546	39 879	101	280 748	40	0	10 283	2 666	1 858
35 13	АЛЬФА-БАНК	42 871	0	79 674	11 236	214 875	0	0	29 556	3 863	4 090
36 14	УКРАЗПРОМБАНК	24 155	0	225 410	0	90 882	33 360	1 284	2 371	1 982	1 263
37 15	"КІЙ"	26 280	0	32 668	147	255 062	3 683	2 766	31 387	18 381	7 203
38 16	МЕТАБАНК	51 532	0	96 131	52	155 047	9 421	4 938	31 323	1 424	9 634
39 17	ТАС-КОМЕРЦІБАНК	24 555	0	67 419	35 608	206 167	27	2 064	10 581	4 204	4 692
40 18	БАНК КРЕДІ ЛІОНЕ УКРАЇНА	42 565	0	45 423	0	229 775	5 778	0	3 045	902	586
41 19	"ДІАМАНТ"	4 006	0	111 646	20 066	168 714	0	0	12 742	611	1 729
42 20	ПРЕМІЄРБАНК	6 645	1 043	42 104	5 473	128 254	50 735	0	40 498	3 272	20 019
43 21	ЕКОПОБАНК	16 348	0	8 307	0	212 981	1 014	4	43 108	1 848	9 169
44 22	ФАКТОРІАЛ БАНК	6 943	0	24 176	53 714	134 866	0	0	51 004	1 954	16 615
45 23	"НРБ-УКРАЇНА"	16 055	0	75 453	6 517	169 597	0	2 750	1 274	4 009	4 844
46 24	"КИВСЬКА РУСЬ"	11 759	4 834	23 124	1 771	193 632	2 116	0	22 899	5 537	5 109
47 25	ЕНЕРГОБАНК	62 034	0	18 549	2 822	126 975	3 845	0	34 324	5 330	12 212
48 26	ЗАХДІНКОМБАНК	30 163	0	29 110	0	187 030	2 542	3	13 657	457	2 149
49 27	АВТОЗАЗБАНК	18 332	0	12 169	22 839	175 940	7 883	0	15 287	4 538	770
50 28	"ДНІСТЕР"	11 704	0	40 009	2 402	176 275	1 309	95	15 710	4 770	5 157
51 29	ІМЕКОБАНК	26 721	0	65 382	0	144 084	0	15	11 484	4 926	4 649
52 30	БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА	32 479	0	35 309	0	158 457	6 883	0	10 130	1 854	3 229
53 31	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	8 028	0	45 655	1 972	119 485	6 654	0	34 477	5 418	3 736
54 32	"АЖІО"	10 222	1 261	38 400	1 000	131 989	3 803	273	25 096	906	2 631
55 33	ПОЛТАВА БАНК	10 447	0	20 381	7 345	113 732	2	5 185	17 140	4 540	33 651
56 34	ПРОМЕКОНОМБАНК	12 373	0	56 365	16 861	67 344	0	0	2 311	910	5 055
Усього по групі		1 023 313	11 692	2 624 155	292 276	6 909 581	174 218	34 359	880 431	132 730	257 451
Група IV											
57 1	УКРПРОМБАНК	36 901	0	30 790	0	221 144	0	0	3 972	4 392	7 358
58 2	"НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ"	13 752	0	64 833	27 987	123 226	6 216	0	959	1 303	304 556
59 3	"ТАВРИКА"	4 636	0	43 051	0	136 234	9 430	0	2 380	3 278	3 429
60 4	"НОВИЙ"	8 226	0	7 366	0	142 344	6 583	0	18 069	2 276	4 484
61 5	МІКРОФІНАНСОВИЙ БАНК	2 093	0	17 331	0	148 093	0	0	14 264	1 403	1 197
62 6	ІНТЕРБАНК	5 489	0	52 077	0	83 757	7 469	0	32 692	862	1 447
63 7	"НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	30 317	0	7 275	0	134 006	1 290	0	5 691	394	815
64 8	"БАЗІС"	29 800	0	20 400	524	92 618	640	266	28 206	1 566	5 705
65 9	"ЗОЛОТИ ВОРОТА"	8 690	0	688	2 000	150 706	1	0	2 827	2 112	12 391
66 10	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	4 554	0	32 906	0	126 637	0	438	3 705	188	10 370
67 11	ЕЛЕКТРОН БАНК	9 360	37	24 194	0	106 047	4 185	466	28 239	401	3 628
68 12	ЛІГБАНК	19 848	0	16 322	5 479	108 411	253	2 270	9 514	2 827	9 052
69 13	ТАС-ІНВЕСТБАНК	3 643	0	43 039	2 284	120 996	0	0	1 445	2 092	350
70 14	УКРОКОМІНДАНК	64 051	0	30 747	4 750	62 160	0	0	6 230	3 772	678
71 15	"СИНТЕЗ"	32 098	0	13 729	1 075	116 223	95	0	2 888	1 856	1 379

БАНКИ УКРАЇНИ

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
72	16	ПРОМІСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК	23 611	0	34 992	12 286	83 260	1 148	105	6 470	6 237	1 110	169 217
73	17	"АРКАДА"	31 341	0	3 417	5 792	98 098	0	6 383	8 714	4 491	10 695	168 930
74	18	МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	8 811	0	10 851	0	121 731	593	3 343	15 572	2 009	3 496	166 406
75	19	"УНІВЕРСАЛЬНИЙ"	6 574	0	2 922	553	123 905	4 212	600	21 575	2 031	1 204	163 576
76	20	"МЕТАЛУРГ"	18 867	0	8 520	5 000	112 649	2 323	0	7 415	1 488	1 339	157 602
77	21	"АДЛОНЖ"	829	0	15 427	449	111 207	6 097	3	912	16 323	5 916	157 163
78	22	УНІВЕРСАЛЬНИЙ БАНК РОЗВІТКУ ТА ПАРТНЕРСТВА	14 194	0	37 737	0	100 574	6	0	988	789	950	155 238
79	23	РЕАЛ БАНК	3 730	0	82 112	2 215	48 928	7 158	25	2 761	1 531	5 205	153 666
80	24	"МУНІЦІПАЛЬНИЙ"	4 805	0	13 560	9 069	99 963	6 966	0	9 372	2 706	3 480	149 922
81	25	"МЕРКУРІЙ"	9 722	55	9 272	5 500	104 903	1 710	0	12 574	528	1 774	146 039
82	26	"ДОНКРЕДІТИНВЕСТ"	22 227	0	61 955	0	31 141	0	380	26 708	185	1 481	144 077
83	27	"КЛІРІНГОВИЙ ДІМ"	5 132	0	25 673	1 443	88 975	16 560	0	2 307	455	1 396	141 941
84	28	ОБ'ЄДНАНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	4 234	0	6 441	240	70 256	8 117	3 735	14 690	5 051	28 403	141 167
85	29	БАНК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	6 585	0	48 440	0	67 515	8 881	0	2 884	2 133	8 233	139 670
86	30	НАШ БАНК	10 042	0	25 204	6 605	50 717	23 062	0	12 241	8 200	958	137 027
87	31	"ДОНЕЧЧИНА"	8 866	0	10 178	0	92 281	14 488	0	4 626	1 233	3 711	135 383
88	32	"ІНТЕГРАЛ"	3 537	0	40 262	300	77 237	1 133	0	1 883	1 829	8 161	134 342
89	33	"ГРАНГ"	12 172	0	1 556	0	94 255	2 285	0	10 462	615	418	121 762
90	34	ДОНБІРЖБАНК	12 561	11 002	64 599	0	13 640	1 714	0	16 505	178	1 151	121 350
91	35	РОСТОК БАНК	6 741	0	12 345	0	78 638	243	0	7 074	11 458	2 283	118 782
92	36	ТРАНСБАНК	16 260	0	6 192	0	86 749	1 084	0	4 777	347	856	116 265
93	37	СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК	16 387	0	31 954	1 865	43 133	5 787	0	11 473	1 704	2 747	115 051
94	38	БАНК ТОРГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	9 899	0	3 394	210	77 866	0	2	20 618	197	2 290	114 477
95	39	ІКАР-БАНК	15 851	0	4 737	0	73 128	1 726	0	13 595	1 006	960	111 004
96	40	ІНТЕРКОНІНЧЕНТБАНК	4 947	0	9 469	0	86 541	200	0	867	1 111	5 477	108 613
97	41	"ПРИКАРПАТЯ"	3 156	0	6 711	0	59 392	162	1	25 807	703	9 185	105 117
98	42	"УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	4 410	0	39 719	0	47 622	30	0	8 740	367	1 520	102 408
99	43	"СТОІК"	4 255	0	13 547	0	23 700	10 493	101	24 621	1 275	20 844	98 836
100	44	"ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОМП'ЮТЕР"	2 833	0	16 951	0	24 478	2 254	0	21 898	2 421	26 578	97 414
101	45	"ПРИВАТИНВЕСТ"	5 618	0	19 867	0	65 384	8	0	2 863	2 101	1 191	97 032
102	46	ПОЛІКОМБАНК	7 950	0	3 001	1 746	66 033	737	9	11 614	1 992	3 566	96 649
103	47	АВТОКРАЗБАНК	6 601	0	19 428	15 560	35 231	5 515	150	7 343	207	4 284	94 318
104	48	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНО-ТОРГОВИЙ БАНК	16 606	0	23 358	16 327	24 691	0	0	4 948	1 157	7 192	94 279
105	49	"ПРИОРНОМОР" Я	4 159	0	12 865	15	71 099	53	0	1 144	3 821	348	93 505
106	50	АКТИВ БАНК	33 995	0	20 773	0	32 580	876	0	2 085	428	170	90 906
107	51	"КАПІТАЛ"	3 897	0	3 059	0	63 114	5 588	259	3 281	2 610	2 325	84 133
108	52	СТАРОКІЇВСЬКИЙ БАНК	12 353	348	5 480	0	50 407	37	0	7 099	598	7 414	83 738
109	53	"ТК КРЕДИТ"	1 955	0	6 407	0	66 079	0	0	1 627	5 962	554	82 584
110	54	ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	5 076	0	7 797	12 057	39 803	16 279	0	1 252	188	113	82 564
111	55	"ДЕМАРК"	3 534	0	9 275	0	46 315	782	62	17 018	974	165	78 124
112	56	ІННОВАЦІЙНО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК	15 348	0	11 887	2 052	29 685	1 730	647	13 299	512	1 030	76 189
113	57	КООПІНВЕСТБАНК	8 851	0	16 175	0	34 810	0	0	5 304	286	5 518	70 943
114	58	"ГАРАНТ"	2 415	0	134	0	52 309	11 519	0	3 169	150	622	70 318
115	59	ФОРВУНА-БАНК	1 891	0	9 192	0	55 278	0	0	3 368	188	67	69 984

БАНКИ УКРАЇНИ

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
116	60	МІСТО-БАНК	1 239	0	7 489	0	52 126	568	0	3 083	2 299	101	66 904
117	61	"ЛЬВІВ"	3 908	0	1 947	0	46 892	425	0	11 930	210	377	65 688
118	62	АГРАРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	6 032	804	3 206	0	30 917	17 938	0	5 468	918	359	65 642
119	63	"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	7 021	0	3 584	0	43 054	6 026	10	938	673	3 304	64 610
120	64	"УКООПСПІЛКА"	5 280	0	7 557	0	32 169	76	0	16 412	445	890	62 829
121	65	ДАЛОГБАНК	10 565	0	9 579	4 009	23 844	9 119	20	3 713	154	172	61 175
122	66	ІНВЕСТБАНК	5 439	3	5 089	0	34 719	0	0	4 533	1 294	3 718	54 794
123	67	РЕГІОН БАНК	3 872	0	10 058	26	33 395	1	0	2 886	89	1 453	51 779
124	68	ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ	8 295	0	1 176	0	16 703	8 539	0	6 189	40	9 061	50 004
125	69	"МОРСЬКИЙ"	4 355	0	3 596	0	29 802	176	0	7 393	3 265	1 093	49 680
126	70	КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРИАЛЬНИЙ БАНК	1 087	0	35 100	0	8 362	0	684	1 937	931	728	48 829
127	71	ПІВДЕНКОМБАНК	1 488	0	4 781	0	8 061	13 405	123	13 211	136	7 118	48 323
128	72	"СЛАВУТИЧ"	1 767	0	13 578	0	28 139	0	0	3 275	161	252	47 172
129	73	"ПОРТО-ФРАНКО"	8 935	0	5 499	-5	20 171	5 024	0	1 655	101	4 486	45 866
130	74	БАНК ПЕКАО (УКРАЇНА)	5 807	0	14 898	0	8 974	0	2 435	12 543	150	662	45 469
131	75	АРТЕМ БАНК	14 938	0	14 607	0	13 448	0	0	1 714	16	47	44 770
132	76	"КРЕДІ СВІС С ФОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	34 753	0	9 413	0	0	0	0	331	19	154	44 670
133	77	ОДЕСА-БАНК	2 831	0	14 387	0	23 296	0	0	2 540	363	665	44 081
134	78	УКРСПЕЦІМІТЕКСБАНК	1 135	0	15	0	73	14 397	6 520	9 651	583	9 185	41 559
135	79	АГРОБАНК	2 417	0	8 066	0	21 887	7 898	0	382	173	99	40 922
136	80	ЗАХДБУДАЗБАНК	2 597	0	2 141	0	19 271	2	0	14 008	551	125	38 695
137	81	"Буковина"	2 135	5	0	0	32 106	0	0	3 522	607	227	38 601
138	82	"ЮНЕКС"	4 970	0	58	0	17 462	0	0	10 913	4 496	359	38 258
139	83	"ВОЛОДИМИРСЬКИЙ"	11 309	0	143	0	24 035	0	0	804	396	79	36 765
140	84	РАДАБАНК	1 081	0	505	2 403	26 247	3 338	0	237	806	34	34 652
141	85	СХІДНО-ПРОМІСЛОВИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	2 026	0	1 448	0	29 095	0	0	933	0	600	34 102
142	86	"ВЕЛЕС"	3 289	0	3 852	0	15 930	0	60	3 678	39	6 895	33 743
143	87	"АНАРГЕС"	10 055	45	1 361	0	19 686	0	0	362	97	842	32 448
144	88	ТЕХНОБАНК	156	0	3 342	0	11 784	7 365	0	1 962	5 318	55	29 983
145	89	ПРАЙМ-БАНК	1 001	0	10 219	284	16 973	0	0	356	114	164	29 112
146	90	"ЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	7 053	0	2 120	0	9 091	9 562	156	336	327	383	29 029
147	91	"АЛЬянс"	6 421	0	1 448	0	19 415	0	0	478	869	145	28 776
148	92	КОРАЛ-БАНК	161	0	2 011	8 958	6 490	0	0	4 715	165	5 005	27 505
149	93	ТММ-БАНК	1 872	0	5 554	0	2 751	20	0	13 631	232	361	24 422
150	94	ФІНБАНК	3 355	0	735	10 526	6 628	382	95	1 324	95	1 176	24 316
151	95	"СТОЛИЧНИЙ"	251	0	0	276	14 944	4 757	0	428	2 986	24	23 667
152	96	"ФЕБ"	4 054	0	133	0	11 027	0	0	4 571	53	1 817	21 654
153	97	БАНК "ПЕРСПЕКТИВА"	6 832	0	8	0	9 687	4 300	0	60	2	100	20 989
154	98	КЛАСИКБАНК	1 009	0	8	0	14 649	8	0	2 059	2 569	427	20 728
155	99	ФЕРМЕРСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	538	0	0	0	17 010	0	0	338	543	7	18 435
156	100	ІНВЕСТ-КРИВБАС БАНК	1 268	0	5	1 300	13 205	604	0	983	293	561	18 220
157	101	ОЛІБАНК	73	0	12	0	195	900	104	461	207	1 737	3 688
Усього по групі			898 953	12 299	1 425 310	171 162	5 611 612	322 547	29 452	740 563	161 283	335 677	9 708 857
Усього по банках			6 719 673	2 408 444	9 451 613	1 122 838	42 015 521	1 012 018	142 907	4 984 989	858 637	1 950 772	70 667 411

Структура зобов'язань банків України за станом на 01.04.2003 р.

Тис. грн.

БАНКИ УКРАЇНИ

№ п/п	№ по групі	Назва банку	Кошти банків	Кошти клієнтів	Інші депозити	Боргові цінні папери, емітовані банком	Нараховані витрати до сплати	Інші зобов'язання	Усього зобов'язань
1	2	3	2	3	4	5	6	7	8
1	1	ПРИВАТБАНК	264 307	6 321 396	12 837	1 993	38 717	126 699	6 765 948
2	2	"АВАЛЬ"	368 904	5 449 017	2	0	43 767	63 239	5 924 928
3	3	ПРОМІНВЕСТБАНК	131 109	4 827 164	3 688	0	14 568	52 826	5 029 354
4	4	ОЩАДБАНК	6 361	4 440 360	3 963	0	71 478	4 016	4 526 178
5	5	УКРЕКСІМБАНК	517 080	2 842 242	1 208	0	8 761	21 789	3 391 080
6	6	УКРСОЦБАНК	250 872	2 408 039	7 066	15 476	20 557	17 949	2 719 959
7	7	УКРСИББАНК	235 163	1 846 919	26 638	19 938	34 368	190 988	2 354 014
8	8	"НАДРА"	441 924	857 987	183 546	212	17 660	37 792	1 539 121
9	9	РАЙФОРДІЗЕНБАНК УКРАЇНА	622 754	465 965	25 065	23 279	5 205	70 143	1 212 410
10	10	ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІжНАРОДНИЙ БАНК	147 250	821 420	15 150	0	6 191	4 421	994 432
Усього по групі			2 985 723	30 280 509	279 162	60 898	261 272	589 861	34 457 425
Група II									
11	1	БРОКБІЗНЕСБАНК	260 746	788 278	0	0	1 937	98 988	1 149 949
12	2	"ПІВДЕННИЙ"	124 783	827 288	10 045	0	7 472	20 279	989 868
13	3	ПРАВЕКС-БАНК	119 493	713 493	1	0	12 542	67 918	913 446
14	4	"ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ"	104 449	763 842	3 002	19 594	10 019	11 821	912 726
15	5	КРЕДИТ БАНК (УКРАЇНА)	113 560	648 526	0	0	13 915	5 050	781 050
16	6	КРЕДИТПРОМБАНК	137 152	540 141	1 000	7 000	15 874	52 360	753 527
17	7	"КРЕДИТ-ДНІПРО"	91 262	535 139	62 280	0	2 833	16 031	707 546
18	8	ІНГ БАНК УКРАЇНА	396 314	224 130	0	0	1 688	48 441	670 573
19	9	СІТІБАНК (УКРАЇНА)	256 825	349 666	0	0	1 425	1 170	609 086
20	10	"ФОРУМ"	152 013	365 879	20 164	163	6 657	6 400	551 275
21	11	ВАБАНК	128 617	350 721	34	500	5 948	29 959	515 779
22	12	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК	218 439	231 381	1 815	0	3 597	11 533	467 365
Усього по групі			2 103 652	6 339 084	98 341	27 257	83 907	369 950	9 022 190
Група III									
23	1	ІНДУСТРИАЛБАНК	79 638	458 777	0	0	142	29 637	568 194
24	2	"БІГ ЕНЕРГІЯ"	134 580	292 983	31 902	0	5 583	24 430	489 478
25	3	ДОНГОРБАНК	93 519	339 197	0	0	900	6 100	439 717
26	4	УКРАЗБАНК	91 344	395 458	0	0	2 910	3 176	492 889
27	5	МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК	26 673	367 948	0	0	302	64 513	459 436
28	6	МТ-БАНК	3 400	360 476	0	0	1 774	3 601	369 251
29	7	"МРІЯ"	29 052	357 887	5 911	6	3 515	38 076	434 447
30	8	ІНДУСТРИАЛЬНО-ЕКСПОРТНИЙ БАНК	57 127	311 316	20 280	0	4 740	9 552	403 014
31	9	УКРІНБАНК	15 330	321 857	0	0	1 606	14 390	353 183

		1	2	3	4	5	6	7	8
32	10	ЕКСПРЕС-БАНК	56 762	218 771	0	0	1 361	3 302	280 197
33	11	ХФ БАНК УКРАЇНА	143 831	163 946	0	0	2 275	29 794	339 846
34	12	"ХРЕЩАТИК"	51 021	215 973	5 893	10 173	2 552	27 996	313 609
35	13	АЛЬФА-БАНК	86 915	110 180	56 029	0	2 193	57 092	312 410
36	14	УКРАЗПРОМБАНК	87 144	226 391	0	0	1 785	490	315 809
37	15	"КІЇВ"	72 154	235 892	0	0	1 468	5 248	314 762
38	16	МЕГАБАНК	12 203	268 576	0	0	420	20 007	301 206
39	17	ТАС-КОМЕРЦІБАНК	65 991	212 877	170	2	3 172	16 790	299 002
40	18	БАНК КРЕДІ ЛОННЕ УКРАЇНА	14 707	272 108	0	0	1 108	6 171	294 095
41	19	"ДАМАНГІТ"	108 986	104 260	0	0	904	934	215 085
42	20	ПРЕМ'ЄРБАНК	19 037	196 232	6 543	5 871	3 921	7 390	238 994
43	21	ЕКСПОБАНК	35 982	169 015	2 887	0	2 948	10 887	221 720
44	22	ФАКТОРІАЛ-БАНК	60 944	156 082	0	0	3 235	7 597	227 858
45	23	"АРБ-УКРАЇНА"	89 668	91 982	0	18 893	1 583	575	202 700
46	24	"КІЇВСЬКА РУСЬ"	72 057	158 781	1 657	0	2 696	5 368	240 559
47	25	ЕНЕРГОБАНК	751	232 859	0	0	1 515	2 056	237 182
48	26	ЗАХДНКомБАНК	43 468	174 179	6 712	0	2 344	2 351	229 055
49	27	АВТОЗАЗБАНК	18 087	198 210	0	0	1 069	185	217 552
50	28	"ДНІСТЕР"	20 488	186 573	310	5 000	3 955	5 788	222 114
51	29	ІМЕКСБАНК	2 002	184 597	120	0	2 315	11 380	200 414
52	30	БАНК ПЕТРОКОММЕРЦІУКРАЇНА	70 235	127 904	0	0	1 124	17 848	217 112
53	31	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	26 230	135 138	1 000	0	880	13 275	176 523
54	32	"АЖІО"	33 355	122 682	0	0	1 823	1 433	159 294
55	33	ПОЛТАВА БАНК	17 000	151 488	184	1 935	2 257	5 748	178 613
56	34	ПРОМЕКОНОМБАНК	26 013	92 008	8 603	0	1 019	6 066	133 709
Усного по групі				1 765 696	7 612 606	148 201	41 881	71 399	459 246
Група IV									
57	1	УКРПРОМБАНК	51 608	186 903	0	0	3 881	13 166	255 558
58	2	"НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ"	87 628	114 763	12 320	0	1 246	14 542	230 499
59	3	"ТАВРИКА"	25 558	115 969	0	0	3 259	1 065	145 851
60	4	"НОВИЙ"	20 176	133 566	0	0	2 966	828	157 536
61	5	МІКРОФІНАНСОВИЙ БАНК	21 542	112 796	0	0	959	505	135 802
62	6	ІНТЕРБАНК	53 195	92 317	375	0	1 678	222	147 786
63	7	"НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДІЛІТ"	0	137 430	0	0	345	7 910	145 686
64	8	"БАЗІС"	0	142 744	0	0	373	8 560	151 678
65	9	"ЗОЛОТО ВОРОТА"	3	133 703	1 218	20	1 007	12 998	148 949
66	10	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	49 238	60 089	574	0	502	6 720	117 121
67	11	ЕЛЕКТРОН БАНК	16 182	109 343	0	0	1 374	607	127 506
68	12	ЛІГБАНК	6 000	124 988	1 811	0	1 489	10 502	144 790
69	13	ТАС-ІНВЕСТБАНК	69 261	71 642	0	0	1 254	664	142 820
70	14	УКРКОМУНБАНК	0	141 005	0	0	1 668	5 199	147 872
71	15	"СІНТЕЗ"	4 699	104 583	12 447	0	1 353	1 457	124 538
72	16	ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК	36 186	72 355	1 450	0	552	19 504	130 048
73	17	"АРКАДА"	0	113 218	0	0	303	2 231	115 752

БАНКИ УКРАЇНИ

			1	2	3	4	5	6	7	8
74	18	МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	9 029	118 906	0	0	1 960	814	130 710	
75	19	"УНІВЕРСАЛЬНИЙ"	15 405	91 826	0	0	1 439	5 288	113 958	
76	20	"МЕТАЛУРГ"	1 612	83 668	0	0	1 345	4 201	90 816	
77	21	"АЛЛОНЖ"	61 995	42 726	0	0	622	161	105 504	
78	22	УНІВЕРСАЛЬНИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ПАРТНЕРСТВА	28 732	84 027	0	0	332	186	113 277	
79	23	РЕАЛ БАНК	81 551	40 167	0	0	315	2 268	124 301	
80	24	"МУНІЦІПАЛЬНИЙ"	25 165	83 201	0	0	1 874	13 769	124 009	
81	25	"МЕРКУРІЙ"	0	104 482	0	0	1 373	8 029	113 884	
82	26	"ДОНКРЕДІТІНВЕСТ"	9 008	19 462	11 599	0	142	932	41 143	
83	27	"КЛІРІНГОВЫЙ ДМ"	45 300	64 720	0	0	594	537	111 151	
84	28	ОБ'ЄДНАНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	34 915	71 784	0	0	492	984	108 175	
85	29	БАНК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	30 864	78 582	0	0	550	6 838	116 834	
86	30	НАШ БАНК	56 249	49 239	0	0	989	774	107 251	
87	31	"ДОНЕЧЧИНА"	14 196	85 583	197	0	617	2 195	102 789	
88	32	"ІНТЕГРАТ"	41 801	61 257	0	0	893	986	104 938	
89	33	"ГРАНТ"	362	84 517	0	0	94	241	85 214	
90	34	ДОНБІРЖБАНК	1	44 542	32 595	0	67	12 406	89 611	
91	35	РОСТОК БАНК	32 741	57 733	0	0	254	2 815	93 543	
92	36	ТРАНСБАНК	4 058	68 098	0	0	335	2 073	74 565	
93	37	СХІДНОЄВРОПЕЙСКИЙ БАНК	22 691	58 655	0	0	821	5 496	87 663	
94	38	БАНК ТОРГОВОГО СПІВРОБІТНИЧТВА	1 000	81 392	0	0	910	890	84 192	
95	39	ІКАР-БАНК	9	79 643	0	0	484	523	80 659	
96	40	ІНТЕРКОНТІНЕНТБАНК	16 800	62 154	0	0	390	655	79 998	
97	41	"ПРИКАРПАТЯ"	9 667	66 461	0	0	553	131	76 811	
98	42	"УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	27 545	45 115	0	0	170	205	73 034	
99	43	"СТОІК"	10 068	55 866	0	0	2 347	2 188	70 469	
100	44	"ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОМП'ЮТЕР"	14 373	51 635	0	0	421	451	66 881	
101	45	"ПРИВАТИНВЕСТ"	9 617	54 230	0	0	549	10 115	74 512	
102	46	ПОЛКОМБАНК	934	60 477	0	0	382	204	61 997	
103	47	АВТОКРАЗБАНК	6 290	45 198	0	0	502	3 666	55 666	
104	48	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНО-ТОРГОВИЙ БАНК	12 002	50 219	0	0	336	10 818	73 375	
105	49	"ПРИЧОРНОМОР'Я"	2 509	54 812	15	0	1 311	10 393	69 040	
106	50	АКТИВ БАНК	16 401	45 956	0	0	228	35	62 620	
107	51	"КАПІТАЛ"	745	50 851	0	0	868	7 898	60 361	
108	52	СТАРОКІЇВСЬКИЙ БАНК	0	60 281	0	0	881	3 469	64 631	
109	53	"ТК КРЕДІТ"	15 792	37 654	0	0	141	344	53 931	
110	54	ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	5 200	36 773	0	0	727	7 227	49 928	
111	55	"ДЕМАРК"	4 467	46 045	0	0	607	1 584	52 703	
112	56	ІННОВАЦІЙНО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК	3 001	37 578	0	0	341	2 488	43 407	
113	57	КООПІНВЕСТБАНК	0	53 178	0	0	177	48	53 404	
114	58	"ГРАНТ"	1 560	22 876	0	0	381	14 559	39 375	
115	59	ФОРТУНА-БАНК	19 442	18 555	0	0	138	159	38 294	
116	60	МІСТО-БАНК	25 070	9 825	0	0	17	2 786	37 698	

БАНКИ УКРАЇНИ

		1	2	3	4	5	6	7	8
117	61	"Львів"	14 535	31 274	0	0	481	59	46 350
118	62	АГРАРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	4 534	30 899	0	0	524	598	36 555
119	63	"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	11 627	28 080	0	0	414	7 292	47 413
120	64	"УКООПСПІЛКА"	0	20 548	0	0	200	4 573	25 321
121	65	ДІАЛОГБАНК	11 066	20 701	100	0	56	42	31 966
122	66	ІНВЕСТБАНК	2 840	30 757	0	0	7	4 860	38 464
123	67	РЕПОН БАНК	800	22 895	0	0	22	1 569	25 286
124	68	ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ	0	19 400	0	1 491	129	32	21 051
125	69	"МОРський"	3 756	22 525	0	0	83	496	26 860
126	70	КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ БАНК	10 056	1 508	0	0	209	9 750	21 523
127	71	ПІВДЕНКОМБАНК	5 681	12 870	20	0	252	232	19 055
128	72	"СЛАВУТИЧ"	8 756	19 471	0	0	343	150	28 719
129	73	"ПОРТО-ФРАНКО"	0	28 183	0	0	235	1 945	30 363
130	74	БАНК "ПЕКАО (УКРАЇНА)"	151	8 360	0	0	27	64	8 602
131	75	АРТЕМ БАНК	0	7 427	0	0	47	1 269	8 743
132	76	"ХРЕДІ СВІСС ФІОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	0	1	0	0	0	7	9
133	77	ОДЕСА-БАНК	13 067	10 940	0	0	31	79	24 117
134	78	УКРПЕЦІМПЕКСБАНК	0	1 183	0	0	143	19 749	21 075
135	79	АГРОБАНК	0	10 336	0	0	101	6 616	17 053
136	80	ЗАХІДБУГАЗБАНК	0	20 059	0	0	249	114	20 423
137	81	"БУКОВИНА"	0	6 632	0	0	77	4 615	11 324
138	82	"ЮНЕС"	7	6 747	0	232	986	11 944	19 916
139	83	"ВОЛОДИМИРСЬКИЙ"	0	5 970	0	0	0	7	5 977
140	84	РАДБАНК	740	13 921	0	0	288	1 806	16 755
141	85	СХІДНО-ПРОМІСЛОВИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	4 000	10 734	0	0	11	3 215	17 959
142	86	"ВЕЛЕС"	4 800	7 076	0	0	27	4 032	15 935
143	87	"АНТАРЕС"	0	3 076	0	0	70	5 655	8 801
144	88	ТЕХНОБАНК	6 107	8 420	0	0	1 069	7 509	23 105
145	89	ПРАЙМ-БАНК	2 664	8 998	0	0	149	55	11 865
146	90	"ЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	0	10 883	0	0	22	527	11 431
147	91	"АЛЬЯНС"	0	10 767	0	0	120	10	10 898
148	92	КОРАЛ-БАНК	2 000	5 680	0	0	31	1 884	9 594
149	93	ТММ-БАНК	0	6 916	0	0	10	896	7 822
150	94	ФІНБАНК	0	4 680	0	0	64	2 287	7 032
151	95	"СТОЛИЧНИЙ"	0	3 236	0	0	27	4 325	7 587
152	96	"ФЕБ"	0	4 266	0	0	65	3 701	8 033
153	97	БАНК "ПЕРСПЕКТИВА"	0	342	0	0	6	0	349
154	98	КЛАСІКБАНК	0	2 820	0	0	33	31	2 884
155	99	ФЕРМЕРСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	0	753	0	0	1	1 815	2 568
156	100	ІНВЕСТ-КРИВБАС БАНК	0	757	0	0	7	1	764
157	101	ОЛБАНК	0	3 932	0	0	125	601	4 658
		Усього по групі	1 266 633	4 961 375	74 721	1 744	58 915	372 916	6 736 304
		Усього по банках	8 121 704	49 193 573	600 425	131 779	475 492	1 791 973	60 314 947

Структура власного капіталу банків України за станом на 01.04.2003 р.

Тис. грн.

БАНКИ УКРАЇНИ

№ п/п	№ по гру- пі	Назва банку	Статутний капітал	Капіталі- зовани дивіденди	Акції, викуплені в акціонерів	Емісійні різниці	Резерви	Результати переоцінки основних засобів та нематеріаль- них активів	Результат минуліх років	Прибуток минулого рока, що очікує затверд- ження	Збитки минулого року		Результат поточного рока	Усього власного капіталу			
											6	7	8	9	10	11	12
Група I																	
1	1	ПРИВАТБАНК	260 000	140 000	0	0	73 539	69 850	6 088	0	0	0	0	0	10 291	559 768	
2	2	"АВАЛІБ"	500 000	0	0	766	18 792	6 634	71 556	5 450	0	5 450	892	604 091			
3	3	ПРОМІНВЕСТБАНК	200 175	0	128	0	44 132	50 072	432 483	101 416	0	20 497	17 769	845 920			
4	4	ОЦАДБАНК	200 000	0	0	0	9 361	31 880	6 707	58 116	54 907	1 405	400	251 557			
5	5	УКРЕКОМБАНК	196 000	0	0	0	89 924	110 964	0	44 555	27 210	4 149	1 664	415 897			
6	6	УКРСОЦБАНК	70 000	0	3 288	969	15 348	57 956	245 900	122 605	91 247	121	10 240	428 571			
7	7	УКРСІБАНК	90 000	0	0	0	4 753	16 928	51 263	8 457	0	17	3 026	174 426			
8	8	"НАДРА"	54 940	0	0	82 864	3 974	403	41 013	12 450	0	0	3 547	199 191			
9	9	РАЙФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА	145 036	0	0	2 754	7 661	0	0	11 518	3 361	0	2 904	166 512			
10	10	ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОД- НИЙ БАНК	23 000	0	0	98 129	7 427	40 177	154 400	61 416	52 350	76	267	332 466			
Усього по групі			1 739 151	140 000	3 416	185 482	274 912	384 863	1 009 499	425 982	229 075	31 716	51 001	3 978 399			
Група II																	
11	1	БРОКБІЗНЕСБАНК	72 662	0	1	13	7 124	29 061	23 505	6 112	574	0	1 096	138 998			
12	2	"ПІВДЕННИЙ"	68 010	0	0	0	1 156	0	3 871	12 066	0	0	3 026	88 128			
13	3	ПРАВЕКС-БАНК	68 460	0	0	672	2 663	107	16 304	3 228	0	1	529	91 961			
14	4	"ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ"	36 245	0	0	0	3 375	1 349	30 822	0	0	0	957	72 748			
15	5	КРЕДИТ БАНК (УКРАЇНА)	143 549	0	102	22	1 196	0	-21 795	38 145	36 993	0	3 516	127 538			
16	6	КРЕДИТПРОМБАНК	109 000	0	0	902	24 687	0	0	10 697	0	0	2 734	148 020			
17	7	"КРЕДИТ-ДНІПРО"	67 706	0	0	0	2 040	0	24 254	3 849	104	0	1 727	99 471			
18	8	ІНГ БАНК УКРАЇНА	47 750	0	0	0	489	0	9 288	9 867	0	0	3 236	70 629			
19	9	СПІБАНК (УКРАЇНА)	50 000	0	0	17 090	2 124	0	12 922	22 357	0	0	6 699	111 192			
20	10	"ФОРУМ"	60 000	0	0	0	2 209	6	15 245	0	0	0	993	78 453			
21	11	ВАБАНК	50 000	0	53	5 264	10 750	3 906	1 058	3 383	0	912	2 385	76 693			
22	12	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК	26 816	0	0	41	14 900	4 099	8 344	2 004	0	0	300	56 504			
Усього по групі			800 198	0	156	24 004	72 712	38 528	123 818	111 707	37 671	914	27 196	1 160 336			
Група III																	
23	1	ІНДУСТРИАЛЕБАНК	40 234	0	0	0	2 379	566	14 898	21 551	0	45	8 278	87 905			
24	2	"БІГ ЕНЕРГІЯ"	100 000	0	0	0	18 126	88	6 290	7 865	0	0	550	132 919			
25	3	ДОНГОРБАНК	112 500	0	0	0	8 469	0	748	31 363	0	0	6 652	159 732			
26	4	УКРАЗБАНК	64 568	0	2 720	2 025	10 896	319	1 711	4 889	3 621	0	524	78 591			
27	5	МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК	23 816	0	0	14 016	13 273	244	9 862	8 127	0	0	287	62 992			
28	6	МТ-БАНК	54 354	0	88	35	26 379	0	29 559	21 116	3 783	0	807	128 379			

БАНКИ УКРАЇНИ

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
29	7	"МРІЯ"	29 358	0	0	39	8 778	497	18 814	0	0	0	2 190	59 676	
30	8	ІНДУСТРИАЛЬНО-ЕКСПОРТНИЙ БАНК	41 000	0	0	0	154	6 592	2 893	1 660	577	0	212	51 935	
31	9	УКРІНБАНК	40 000	0	0	12	5 000	48 285	-26 255	25 271	14 671	0	92	77 735	
32	10	ЕКСПРЕС-БАНК	44 075	0	415	0	5 736	8	30 493	39 458	0	0	8 296	127 652	
33	11	ХФБ БАНК УКРАЇНА	48 221	0	0	571	319	0	-5 414	3 987	0	0	2 007	49 691	
34	12	"ХРЕЦАТИК"	60 000	0	0	0	8 206	0	0	0	5 050	0	0	1 611	
35	13	АЛЬФА-БАНК	73 000	0	0	6	356	4	29	283	0	0	77	73 755	
36	14	УКРАЗПРОМБАНК	18 200	0	0	0	2 656	0	29 218	12 248	0	0	2 576	64 899	
37	15	"КІЇВ"	42 000	0	529	0	8 009	6 893	0	5 246	116	0	1 311	62 815	
38	16	МЕТАБАНК	34 952	0	1 586	0	1 629	25	20 749	2 227	0	0	400	58 296	
39	17	ТАС-КОМЕРЦІБАНК	42 500	0	0	0	1 979	25	10 710	987	118	0	231	56 314	
40	18	БАНК КРЕДІЛЮНЕ УКРАЇНА	22 261	0	0	0	2 171	0	5 189	3 989	0	0	369	33 979	
41	19	"ДІАМАНТ"	100 000	0	0	0	2 317	0	125	1 274	0	0	714	104 429	
42	20	ПРЕМ'ЄРБАНК	45 000	0	0	0	3 961	8 730	651	482	0	0	225	59 049	
43	21	ЕКСПОБАНК	35 694	0	0	0	1 355	33 618	0	0	0	0	393	71 059	
44	22	ФАКТОРИАГ-БАНК	27 112	0	0	0	1 136	31 922	91	1 023	121	0	252	61 413	
45	23	"НРБ-УКРАЇНА"	75 573	0	0	0	55	0	1 046	0	0	0	1 124	77 798	
46	24	"КІЇВСЬКА РУСЬ"	22 330	0	30	0	523	4 299	2 443	860	283	0	79	30 221	
47	25	ЕНЕРГОБАНК	26 451	0	4	0	6 241	4 369	7 988	447	17 486	0	993	28 909	
48	26	ЗАХДІНКОМБАНК	18 500	0	0	0	388	9 650	4 102	2 992	663	0	1 088	36 056	
49	27	АВТОЗАБАНК	14 102	0	31	0	1 780	2 169	21 773	0	0	0	415	40 207	
50	28	"ДІСТЕР"	27 500	0	0	0	236	4 225	1 371	1 865	0	0	119	35 317	
51	29	ІМЕКСБАНК	48 000	0	0	0	4 798	0	739	2 586	0	0	725	56 847	
52	30	БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА	22 965	0	0	0	366	0	6 360	1 398	0	0	139	31 229	
53	31	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	28 613	0	0	10 986	6 030	0	0	2 606	0	0	664	48 899	
54	32	"АЖІО"	10 581	0	0	0	3 737	1 282	31 917	7 581	0	244	1 189	56 288	
55	33	ПОЛТАВА БАНК	13 300	0	3 150	1 500	2 907	9 180	6 503	2 172	0	0	1 400	33 812	
56	34	ПРОМЕКОНОМБАНК	23 700	0	33	13	2 877	0	98	711	0	0	143	27 511	
Усього по групам				1 430 359	0	8 586	29 203	163 222	172 989	234 612	222 808	49 565	289	46 134	2 241 177
Група IV															
57	1	УКРПРОМБАНК	45 000	0	0	0	907	0	1 787	985	0	0	320	48 999	
58	2	"НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ"	15 000	0	0	0	182	0	3 472	0	0	0	1 090	19 743	
59	3	"ТАВРИКА"	41 352	0	0	0	5 060	0	258	974	0	0	8 944	56 586	
60	4	"НОВИЙ"	30 000	0	0	0	412	2 403	-1 072	238	173	0	4	31 813	
61	5	МІКРОФІНАНСОВИЙ БАНК	47 679	0	0	778	0	0	-3 444	3 451	0	0	113	48 577	
62	6	ІНТЕРБАНК	30 000	0	1	0	364	326	3 628	1 465	0	18	225	36 007	
63	7	"НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	10 085	0	5	0	1 414	0	16 033	5 856	0	0	719	34 102	
64	8	"БАЗІС"	15 000	0	197	0	3 998	2 815	1 533	4 807	0	0	90	28 047	
65	9	"ЗОЛОТИ ВОРОТА"	29 000	0	0	0	650	1	637	0	0	0	176	30 465	
66	10	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	50 000	0	0	9 540	472	95	0	1 337	0	0	233	61 677	
67	11	ЕЛЕКТРОН БАНК	27 630	0	279	271	2 643	16 402	1 153	0	0	0	1 230	49 050	
68	12	ЛІГБАНК	25 167	0	0	0	738	153	2 374	83	0	0	671	29 186	
69	13	ТАС-ІНВЕСТБАНК	27 973	0	0	0	3 513	0	-2 117	1 180	0	0	480	31 029	
70	14	УКРОКУМУНБАНК	20 700	0	0	3 000	65	0	195	516	38	0	78	24 516	
71	15	"СИНТЕЗ"	42 000	0	0	0	191	0	2 322	330	102	0	62	44 803	

БАНКИ УКРАЇНИ

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
72	16	ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК	35 000	0	0	609	1 228	0	0	2 232	0	0	100	39 170
73	17	"АРКАДА"	42 244	0	2 545	13	1 132	13	3 447	7 016	0	0	1 858	53 179
74	18	МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	35 041	0	3 556	6	141	0	2 419	1 250	19	0	415	35 696
75	19	"УНІВЕРСАЛЬНИЙ"	55 000	0	9 425	0	151	699	1 561	1 870	655	0	417	49 618
76	20	"МЕТАЛУРГ"	10 850	0	302	1 612	3 212	276	48 319	2 369	0	29	451	66 786
77	21	"АЛЛОНЖ"	50 000	0	0	0	379	0	477	269	0	0	533	51 659
78	22	УНІВЕРСАЛЬНИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ПАРТНЕРСТВА	41 000	0	0	0	361	0	478	99	0	0	22	41 960
79	23	РЕАЛ БАНК	19 304	0	0	0	4 303	94	4 441	1 133	0	3	91	29 365
80	24	"МУНІЦІПАЛЬНИЙ"	11 700	0	0	0	3 285	1 387	8 283	652	0	0	606	25 913
81	25	"МЕРКУРІЙ"	19 500	0	0	0	2 583	5 663	232	3 920	391	0	648	32 156
82	26	"ДОНКРЕДІТИНВЕСТ"	84 364	0	30	0	1 370	13 394	0	3 458	0	0	378	102 935
83	27	"КЛІРІНГОВИЙ ДІМ"	29 680	0	0	0	1 017	0	0	0	0	0	93	30 790
84	28	ОБ'ЄДНАНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	28 500	0	2 959	0	205	3 816	2 780	369	0	0	281	32 992
85	29	БАНК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	20 683	0	0	0	247	0	1 701	0	0	0	206	22 837
86	30	НАШ БАНК	22 542	0	0	0	2 531	2 709	1 714	8	0	8	271	29 776
87	31	"ДОНЕЧЧИНА"	27 160	0	0	0	5 226	39	0	0	1	0	169	32 594
88	32	"ІНТЕРРАЛ"	24 500	0	0	14	397	0	3 330	844	0	0	320	29 404
89	33	"ГРАНТ"	20 000	0	0	0	2 970	7 200	5 578	4 812	4 074	26	63	36 548
90	34	ДОНБІРЖБАНК	28 371	0	0	0	2 138	0	0	1 093	87	0	225	31 740
91	35	РОСТОК БАНК	18 042	0	0	0	2 033	1 817	2 621	4 18	0	0	307	25 239
92	36	TRANSBANK	25 035	0	230	54	3 745	342	7 537	4 331	0	0	887	41 700
93	37	СХДНОВЄРОПЕЙСЬКИЙ БАНК	25 375	0	0	0	1 102	0	1	722	0	0	187	27 388
94	38	БАНК ТОРГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	18 000	0	0	0	1 093	9 305	1 725	0	0	0	162	30 285
95	39	IKAR-БАНК	17 000	0	0	4	585	8 539	568	3 159	0	0	490	30 345
96	40	ІНТЕРКОНТИНЕНТБАНК	26 698	0	0	0	293	0	3	0	0	0	1 621	28 615
97	41	"ПРИКАРПАТЯ"	16 000	0	0	0	416	9 990	1 656	232	0	0	12	28 305
98	42	"УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	25 000	0	0	0	1 219	2 629	229	0	0	0	296	29 374
99	43	"СТОІК"	26 240	0	0	0	1 200	0	722	146	0	0	59	28 367
100	44	"ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОМПЮТЕР"	15 000	0	0	0	2 230	7 379	5 086	659	0	0	180	30 533
101	45	"ПРИВАТИНВЕСТ"	20 000	0	32	17	331	0	2 154	0	0	0	51	22 520
102	46	ПОЛІКОМБАНК	17 799	0	0	0	2 000	10 947	3 803	0	0	0	102	34 652
103	47	АВТОКРАЗБАНК	31 570	0	0	1 525	521	1 287	3 436	0	0	0	323	38 663
104	48	УКРАЇНСКИЙ КРЕДИТНО-ТОРГОВИЙ БАНК	18 096	0	0	3	453	1 451	579	227	0	52	95	20 904
105	49	"ПРИЧОРНОМОР'Я"	20 710	0	0	0	1 823	16	519	894	0	0	505	24 465
106	50	АКТИВ БАНК	28 000	0	0	0	0	0	0	63	0	0	223	28 285
107	51	"КАПІТАЛ"	20 776	0	0	1 049	902	0	837	0	0	0	208	23 772
108	52	СТАРОКІЇВСЬКИЙ БАНК	12 000	0	0	0	1 978	2 562	1 289	0	0	0	1 279	19 107
109	53	"ТК КРЕДІТ"	21 829	0	0	5	438	0	5 703	400	0	0	278	28 653
110	54	ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	27 000	0	0	2 295	436	0	1 853	899	148	0	303	32 637
111	55	"ДЕМАРК"	12 000	0	13	420	327	8 773	3 629	249	0	0	36	25 421
112	56	ІННОВАЦІЙНО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК	31 648	0	6 000	0	681	4 925	1 497	0	0	0	31	32 782
113	57	КООПІНВЕСТБАНК	15 700	0	0	0	343	1 298	62	0	0	0	74	17 539
114	58	"ГАРАНТ"	29 821	0	0	0	3	1 107	0	0	0	0	13	30 943
115	59	ФОРТУНА-БАНК	30 581	0	0	0	83	0	749	0	0	0	277	31 689

БАНКИ УКРАЇНИ

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
116	60	МІСТО-БАНК	28 282	0	0	0	572	0	46	0	0	0	0	29 206
117	61	"ЛЬВІВ"	9 305	0	880	0	377	7 928	2 256	0	0	0	351	19 338
118	62	АГРАРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	20 552	0	0	0	263	2 766	4 835	503	0	0	170	29 087
119	63	"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	14 136	0	0	0	668	1	65	2 075	0	0	252	17 197
120	64	"УКООПСПІЛКА"	20 698	0	0	0	106	14 936	1 588	883	416	0	-288	37 508
121	65	ДІАЛОГ БАНК	29 000	0	0	0	165	0	-29	0	0	0	73	29 210
122	66	ІНВЕСТБАНК	14 780	0	0	0	1 301	1	926	122	802	0	3	16 330
123	67	РЕГІОН БАНК	16 486	0	88	34	1 127	1 623	4 853	2 126	0	2	331	26 493
124	68	ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ	22 432	0	0	0	178	4 006	2 163	122	0	0	52	28 952
125	69	"МОРСЬКИЙ"	14 852	0	0	0	350	5 581	1 871	56	0	0	110	22 819
126	70	КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ БАНК	25 082	0	0	0	742	38	54	1 273	0	0	117	27 306
127	71	ПІВДЕНКОМБАНК	24 650	0	0	0	559	7 149	-88	0	5 333	0	2 332	29 268
128	72	"СЛАВУТИЧ"	17 160	0	23	17	613	0	0	497	0	0	188	18 453
129	73	"ПОРТО-ФРАНКО"	13 214	0	0	0	438	687	746	289	0	0	130	15 503
130	74	БАНК "ПЕАО (УКРАЇНА)"	23 592	0	0	1 447	8 287	254	3 243	1 576	1 212	0	-321	36 867
131	75	АРТЕМ БАНК	36 000	0	0	0	0	0	0	12	0	0	15	36 027
132	76	"КРДГ СВІСС ФІОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	28 275	0	0	0	958	0	13 147	3 268	0	0	-986	44 661
133	77	ОДЕСА-БАНК	15 000	4 000	0	0	897	11	0	0	0	0	57	19 965
134	78	УКРСТЕЧІМІКСБАНК	25 000	0	0	414	1 951	0	978	0	7 450	0	-409	20 484
135	79	АГРОБАНК	23 750	0	0	0	15	0	0	0	0	0	104	23 869
136	80	ЗАХДБУДАЗБАНК	9 505	0	0	0	141	8 117	0	452	0	0	57	18 272
137	81	"БУКОВИНА"	22 500	0	0	0	3 654	0	0	1 051	0	0	72	27 277
138	82	"ЮНЕКС"	11 561	0	0	4 161	1 054	9 536	-10 272	2 685	285	0	-97	18 342
139	83	"ВОЛОДИМИРСЬКИЙ"	30 500	0	0	0	0	0	0	232	0	0	56	30 788
140	84	РАДАБАНК	15 835	0	0	0	955	0	0	655	0	0	452	17 897
141	85	СХДНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	15 060	0	0	0	629	0	0	0	0	0	454	16 143
142	86	"ВЕЛЕС"	15 000	0	0	0	33	2 448	305	7	0	0	15	17 808
143	87	"АНТАРЕС"	23 500	0	0	1	0	0	129	0	0	0	16	23 646
144	88	ТЕХНОБАНК	20 026	0	0	0	510	27	245	0	6 517	0	-7 413	6 878
145	89	ПРАЙМ-БАНК	16 500	0	0	500	78	0	0	72	0	0	96	17 246
146	90	"ЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	13 421	0	490	3 365	401	0	1 801	0	1 027	0	126	17 598
147	91	"АЛЬЯНС"	16 500	0	143	0	1 006	1	192	214	0	0	109	17 878
148	92	КОРАЛ-БАНК	11 259	0	0	0	537	567	4 437	1 204	129	0	35	17 911
149	93	ТММ-БАНК	16 000	0	0	95	483	0	5	0	0	0	16	16 600
150	94	ФІНБАНК	16 000	0	0	0	368	389	360	164	0	0	4	17 284
151	95	"СТОЛИЧНИЙ"	13 635	0	0	0	573	5	1 375	0	0	0	493	16 080
152	96	"ФЕБ"	7 500	0	0	0	636	4 018	2 102	0	661	0	26	13 621
153	97	БАНК "ПЕРСПЕКТИВА"	20 839	0	0	0	0	0	0	80	0	0	-119	20 640
154	98	КЛАСИКБАНК	17 000	0	0	0	396	0	334	15	0	0	100	17 844
155	99	ФЕРМЕРСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	15 356	0	0	0	150	0	327	19	0	0	15	15 867
156	100	ІНВЕСТ-КРИВБАС БАНК	15 891	351	0	0	73	173	51	0	186	0	1 103	17 456
157	101	ОЛБАНК	7 784	0	2 686	0	711	0	10 024	46	6	0	-16 843	-970
Усього по групі		2 385 363	4 351	29 883	31 249	109 673	200 113	205 720	84 819	29 795	1 342	10 943	2 972 553	
Усього по банках		6 355 071	144 351	42 041	269 938	620 519	796 493	1 573 649	845 317	346 107	34 260	135 273	10 352 464	

Фінансові результали діяльності банків України за станом на 01.04.2003 р.

Тис. грн.

№ п/п	№ по групі	Назва банку	Чистий процентний дохід	Чистий комісійний дохід	Дивідендний дохід	Чистий торговельний дохід	Прибуток/збиток від інвестиційних цінних паперів	Прибуток/збиток від дієво-строкових інвестицій в асоційовані компанії та дочірні установи від інших інвестицій	Інший операторський дохід	Усього доходів адміністративні витрати	Витрати на персонал	Прибуток від операцій	Витрати на безпайджні та сумнівні борги	Прибуток до оподаткування	Податок на прибуток	Прибуток після оподаткування	Непередбачені доходи/витрати	Чистий прибуток/збиток банку	
1	1	ПРИВАТБАНК	98 679	81 257	0	12 823	0	0	2 643	195 402	75 903	63 663	55 835	44 797	11 038	746	10 291	0	10 291
2	2	"АВАЛЬ"	85 186	78 938	0	12 285	-80	0	1 048	177 378	95 455	55 793	26 130	25 055	1 075	204	871	21	892
3	3	ПРОМІНВЕСТБАНК	105 005	76 260	0	5 467	4	0	2 809	189 545	80 373	64 349	44 822	19 655	25 167	7 398	17 789	0	17 789
4	4	ОЦАДБАНК	62 405	51 674	0	2 095	0	0	1 165	117 339	43 845	55 322	18 161	17 748	413	13	400	0	400
5	5	УКРЕКСІМБАНК	36 694	21 284	0	4 567	4	0	1 190	63 739	18 290	24 497	20 952	13 187	7 764	6 100	1 664	0	1 664
6	6	УКРОСІБАНК	54 959	43 255	0	4 545	714	0	1 683	105 156	35 359	44 590	25 208	6 907	18 301	8 061	10 240	0	10 240
7	7	УКРСІБАНК	31 162	19 610	0	7 524	0	0	186	58 483	22 024	17 553	18 906	15 736	3 170	144	3 026	0	3 026
8	8	"НАДРА"	18 394	6 123	0	1 847	0	0	351	26 715	13 393	5 549	7 773	4 228	3 545	35	3 510	37	3 547
9	9	РАЙФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА	16 507	-6 608	0	6 923	0	0	58	16 880	6 653	2 637	7 590	4 687	2 904	0	2 904	0	2 904
10	10	ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	13 135	11 618	0	2 444	0	0	580	27 776	14 026	11 166	2 583	2 323	260	3	257	10	267
Усього по групі I			522 125	383 411	0	60 523	642	0	11 713	978 413	405 321	345 130	227 961	154 324	73 637	22 704	50 933	68	51 001
Група I																			
11	1	БРОКЕРІЗНЕСБАНК	3 290	3 972	0	4 752	25	0	601	12 640	5 440	2 361	4 840	2 252	1 153	1 099	-3	1 096	
12	2	"ПІВДЕННИЙ"	16 025	7 304	0	533	0	0	45	23 907	9 030	4 025	10 852	6 877	3 976	953	3 023	3	3 026
13	3	ПРАВЕКС-БАНК	8 303	13 344	0	3 182	0	0	692	25 521	15 163	9 053	1 305	622	682	154	529	0	529
14	4	"ФІНАНС ТА КРЕДИТ"	10 132	7 739	0	3 545	0	0	735	22 152	11 555	6 905	3 692	2 667	1 026	69	957	0	957
15	5	КРЕДІТ БАНК (УКРАЇНА)	15 286	7 472	0	1 487	0	0	271	24 516	7 705	6 179	10 632	3 851	6 781	3 301	3 480	36	3 516
16	6	КРЕДІТПРОМБАНК	7 251	5 272	0	1 750	0	0	182	14 454	5 674	2 467	6 314	3 580	2 734	0	2 734	0	2 734
17	7	"КРЕДІТ-ДНІПРО"	8 781	2 501	0	1 237	0	0	13	12 531	3 258	1 958	7 316	5 589	1 727	0	1 727	0	1 727
18	8	ІНГ БАНК УКРАЇНА	4 240	4 160	0	3 085	0	0	0	11 485	1 840	3 003	6 643	3 424	3 219	599	2 620	616	3 236
19	9	СПІЛБАНК (УКРАЇНА)	9 859	667	0	3 758	0	0	416	14 691	2 422	2 253	10 015	2 158	7 858	1 159	6 699	0	6 699
20	10	"ФОРУМ"	9 753	2 310	0	139	0	0	19	12 221	4 752	3 385	4 084	2 313	1 772	781	991	2	993
21	11	ВАБАНК	7 494	4 328	0	1 137	0	0	73	13 033	4 525	3 012	5 496	3 112	2 385	0	2 385	0	2 385
22	12	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК	326	1 575	0	2 314	0	0	352	4 568	2 198	1 196	1 174	874	300	0	300	0	300
Усього по групі II			100 741	60 635	0	26 920	25	0	3 400	191 720	73 561	45 797	72 363	37 653	34 710	8 168	26 542	654	27 196
Група II																			
23	1	ІНДУСТРІАЛБАНК	9 777	3 146	0	212	0	0	9	13 144	2 192	1 630	9 322	-2 502	11 824	3 548	8 276	2	8 278
24	2	"БІГ ЕНЕРГІЯ"	7 263	-283	0	12 030	0	0	63	19 074	3 197	12 331	11 781	550	0	550	0	550	0
25	3	ДОНГОРБАНК	10 510	6 849	0	-1 326	0	0	192	16 224	3 350	1 999	10 875	4 224	6 652	0	6 652	0	6 652
26	4	УКРАЗБАНК	7 364	4 236	0	1 112	0	0	290	13 002	8 143	4 239	620	61	559	35	524	0	524
27	5	МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК	7 823	5 659	0	1 210	0	0	55	14 746	9 714	1 195	3 836	2 447	1 389	1 102	298	0	287

БАНКИ УКРАЇНИ

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
28	6	МТ-БАНК	9 758	2 768	0	465	0	0	135	13 126	4 939	2 659	5 528	3 613	1 915	1 108	807	0	807
29	7	"МРЯ"	7 013	4 912	0	608	0	0	146	12 680	4 701	3 857	4 121	939	3 182	992	2 190	0	2 190
30	8	ІНДУСТРИАЛЬНО-ЕКСПОРТНИЙ БАНК	5 008	3 915	0	1 351	0	0	110	10 384	5 693	4 064	626	383	243	32	212	0	212
31	9	УКРІБАНК	7 104	4 712	0	1 385	0	0	729	13 930	7 086	6 072	772	425	347	255	92	0	92
32	10	ЕКСПРЕС-БАНК	8 168	13 413	0	1 257	0	0	4	22 842	6 077	2 385	14 380	1 890	12 489	4 193	8 296	0	8 296
33	11	ХФБ БАНК УКРАЇНА	5 013	1 815	0	400	0	0	12	7 240	1 838	1 614	3 788	921	2 867	860	2 007	0	2 007
34	12	"ХРЕЩАТИК"	6 614	3 004	0	433	0	0	45	10 097	3 601	3 174	3 322	403	2 919	1 308	1 611	0	1 611
35	13	АЛЬФА-БАНК	4 886	1 908	0	-184	0	0	355	6 964	3 068	894	3 003	2 926	77	0	77	0	77
36	14	УКРАЗІПРОМБАНК	3 551	1 815	0	505	0	0	27	5 899	8 367	350	-2 818	-5 712	2 893	317	2 576	0	2 576
37	15	"КИЇВ"	5 033	2 160	0	645	1 182	0	71	9 090	2 773	1 645	4 673	3 021	1 652	452	1 200	111	1 311
38	16	МЕГАБАНК	4 370	6 339	0	178	0	0	284	11 171	7 101	3 189	881	-227	1 108	708	400	0	400
39	17	ТАС-КОМЕРЦІБАНК	5 691	2 802	1	3 209	0	0	230	11 933	4 994	3 793	3 145	2 703	442	211	231	0	231
40	18	БАНК КРЕДІ ЛІОННЕ УКРАЇНА	2 684	3 056	0	1 966	0	0	52	7 798	4 561	1 737	1 500	536	964	595	369	0	369
41	19	"ДІАМАНТ"	6 007	787	0	-954	0	0	0	5 840	1 819	1 359	2 662	1 283	1 378	665	714	0	714
42	20	ПРЕМСРЕДАНК	4 825	709	0	682	32	0	7	6 255	2 946	1 641	1 668	1 434	234	8	226	0	226
43	21	ЕКСПОБАНК	1 996	2 353	0	207	0	0	320	4 906	1 475	797	2 634	1 967	667	273	333	0	393
44	22	ФАКТОРІАЛ-БАНК	2 509	1 249	0	284	0	0	25	4 066	2 482	1 100	484	171	313	63	250	2	252
45	23	"НРЕ-УКРАЇНА"	6 804	549	0	252	0	0	23	7 628	1 827	1 125	4 676	3 552	1 124	0	1 124	0	1 124
46	24	"КИЇВСЬКА РУСЬ"	4 832	1 409	0	428	0	0	161	6 829	2 886	2 564	1 380	1 239	141	62	79	0	79
47	25	ЕНЕРГОБАНК	2 953	2 382	0	202	0	0	24	5 561	2 162	2 185	1 214	221	993	0	993	0	993
48	26	ЗАХДІНКОМБАНК	5 345	2 404	0	1 020	0	0	7	8 777	3 819	502	4 455	3 021	1 434	347	1 088	0	1 088
49	27	АВТОЗАЗБАНК	4 144	910	0	-247	0	0	13	4 821	1 545	1 677	1 599	1 184	415	0	415	0	415
50	28	"ДІСТСТЕР"	3 579	978	0	171	0	0	63	4 791	2 447	712	1 632	1 417	215	96	119	0	119
51	29	ІМЕКСБАНК	2 803	2 466	0	483	0	0	15	5 768	3 035	1 510	1 222	139	1 083	358	725	0	725
52	30	БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА	4 948	1 588	0	578	0	0	33	7 147	3 756	2 938	453	310	142	3	139	0	139
53	31	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	5 056	397	0	134	0	0	129	5 715	2 132	933	2 651	1 658	992	329	664	0	664
54	32	"АЖІО"	4 797	2 147	0	381	0	0	217	7 542	2 848	2 908	1 786	106	1 680	491	1 189	0	1 189
55	33	ПОЛТАВА БАНК	1 948	1 586	0	1 301	0	0	340	5 175	1 663	1 797	1 715	107	1 608	208	1 400	0	1 400
56	34	ПРОМЕКОНОМБАНК	1 839	929	0	829	0	0	20	3 617	2 031	1 085	502	220	282	139	143	0	143
Усього по групі		182 015	95 138	1	31 209	1 214	0	4 206	313 782	130 616	72 529	110 637	45 861	64 776	18 756	46 020	115	46 135	
Група IV																			
57	1	УКРІПРОМБАНК	3 496	742	0	97	0	0	2	4 337	1 879	1 869	589	236	353	33	320	0	320
58	2	"НАЦІОНАЛНІ ІНВЕСТИЦІЇ"	2 509	160	0	2 144	10	0	35	4 858	1 288	911	2 659	1 569	1 090	0	1 090	0	1 090
59	3	"ТАВРИКА"	3 418	668	0	11 748	0	0	41	15 875	1 320	999	13 556	4 336	9 221	277	8 944	0	8 944
60	4	"НОВИЙ"	353	1 076	0	341	0	0	81	1 851	1 616	857	-622	-618	-4	6	-9	13	4
61	5	МІКРОФІНАНСОВИЙ БАНК	4 451	2 737	0	199	0	0	83	7 470	2 769	2 666	2 035	1 189	846	733	113	0	113
62	6	ІНТЕРБАНК	728	257	0	87	0	0	5	1 076	781	-779	-1 004	225	0	225	0	225	
63	7	"НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	4 340	2 751	0	201	0	0	96	7 388	2 545	3 422	1 411	210	1 201	482	719	0	719
64	8	"БАЗИС"	3 189	191	0	1 447	0	0	147	4 974	1 717	1 063	2 194	1 480	714	624	90	0	90
65	9	"ЗОЛОТОТ ВОРОТА"	818	1 149	0	51	0	0	10	2 028	1 059	326	642	304	338	162	176	0	176
66	10	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	2 572	764	0	-206	0	0	10	3 141	970	736	1 435	1 080	355	122	233	0	233
67	11	ЕЛЕКТРОН БАНК	2 898	1 228	0	249	0	0	176	4 551	1 105	1 765	1 681	-48	1 729	499	1 230	0	1 230
68	12	ЛІГБАНК	2 505	983	0	562	0	0	189	4 239	1 520	669	2 050	1 364	685	15	671	0	671
69	13	ТАС-ІНВЕСТБАНК	2 987	323	0	928	0	0	163	4 402	2 305	535	1 562	1 095	467	4	463	17	480
70	14	УКРКОМУНІБАНК	1 663	1 706	0	57	0	0	8	3 434	2 294	902	239	142	96	18	78	0	78
71	15	"СИНТЕЗ"	1 882	657	0	556	0	0	111	3 206	3 074	931	-799	-840	41	23	18	44	62
72	16	ПРОМІСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК	2 258	241	0	245	0	0	60	2 803	1 294	1 183	326	-254	580	480	100	0	100

БАНКИ УКРАЇНИ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
73	17	"АРКАДА"	1 861	5 856	0	189	0	0	18	7 924	3 078	2 847	1 999	-213	2 211	353	1 858	0
74	18	МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	3 318	1 343	0	661	0	0	60	5 382	2 484	2 078	820	176	644	229	415	0
75	19	"УНІВЕРСАЛЬНИЙ"	3 090	578	0	-3 125	0	0	17	561	1 291	768	-1 499	-2 167	668	251	417	0
76	20	"МЕТАЛУРГ"	4 426	1 695	0	319	0	0	139	6 580	2 087	2 653	1 840	1 233	606	156	451	0
77	21	"АЛЮОНЖ"	1 191	79	0	18	0	0	0	0	1 289	388	638	263	-270	533	0	533
78	22	УНІВЕРСАЛЬНИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ПАРТНЕРСТВА	3 001	306	0	316	0	0	16	3 640	1 026	267	2 348	2 309	39	17	22	0
79	23	РЕАЛ БАНК	1 432	704	0	243	0	0	6	2 386	1 225	801	359	59	301	209	91	91
80	24	"МУНІЦІПАЛЬНИЙ"	2 091	536	0	13	0	0	46	2 685	1 054	1 035	597	-8	606	0	606	0
81	25	"МЕРКУРІЙ"	2 629	1 016	0	38	0	0	48	3 732	1 125	1 383	1 223	48	1 175	527	648	0
82	26	"ДОНКРЕДІТІНВЕСТ"	1 512	2 088	0	216	0	0	0	3 816	1 838	212	1 766	919	846	468	378	0
83	27	"КЛІРІНГОВИЙ ДІМ"	2 722	148	0	159	42	0	8	3 079	2 123	615	341	207	133	41	93	0
84	28	ОБ'ЄДНАНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	496	786	0	235	1 028	0	334	2 880	1 493	1 322	65	-216	281	0	281	0
85	29	БАНК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	1 601	422	0	230	0	0	7	2 260	1 195	744	321	70	251	45	206	0
86	30	НАШ БАНК	1 877	282	0	44	0	0	157	2 339	1 002	920	417	145	272	1	271	0
87	31	"ДОНЕЧЧИНА"	2 053	1 159	0	295	1	0	2	3 511	797	857	1 857	940	917	748	169	0
88	32	"ІНТЕРРАЙ"	2 927	712	0	64	0	0	24	3 727	1 147	232	2 348	1 883	465	146	320	0
89	33	"ГРАНТ"	168	1 633	0	40	0	0	6	1 847	1 242	533	73	5	68	5	63	0
90	34	ДОНБІРЖБАНК	609	1 241	0	18	0	0	59	1 927	1 421	180	325	-154	480	260	220	6
91	35	РОСТОК БАНК	998	794	0	66	0	0	11	1 869	1 251	667	-49	163	-211	0	519	307
92	36	ТРАНСБАНК	3 099	1 114	0	133	0	0	15	4 361	1 154	1 729	1 479	180	1 299	412	887	0
93	37	СХДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК	132	843	0	823	0	0	24	1 822	1 051	535	236	-77	313	126	187	0
94	38	БАНК ТОРГОВОГО СПІВРОБОТНИЦТВА	632	1 290	0	627	0	0	145	2 695	1 796	685	214	-37	251	89	162	0
95	39	IKAR-БАНК	1 061	1 032	0	51	0	0	30	2 204	675	717	812	79	733	243	490	0
96	40	ІНТЕРКОНТИНЕНТБАНК	2 152	404	0	217	0	0	1	2 773	439	652	1 683	-150	1 832	211	1 621	0
97	41	"ПРИКАРПАТТЯ"	414	512	0	183	0	0	26	1 136	612	522	2	-13	14	2	12	0
98	42	"УКРАЇНСКИЙ КАПІТАЛ"	1 716	485	0	166	0	0	45	2 411	717	724	970	497	473	177	296	0
99	43	"СТОІК"	-1 315	73	0	3 190	0	0	8	1 956	1 404	528	24	-53	77	18	59	0
100	44	"ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОМПІЮТЕР"	169	805	0	170	0	0	1	1 145	600	360	185	2	183	3	180	0
101	45	"ПРИВАТІНВЕСТ"	1 804	565	0	41	0	0	75	2 505	1 169	1 319	17	-34	51	0	51	0
102	46	ПОЛІКОМБАНК	1 537	570	0	187	0	3	23	2 320	1 569	483	267	-30	297	195	102	0
103	47	АВТОКРАЗБАНК	1 434	493	0	164	0	0	15	2 107	820	619	668	295	373	50	323	0
104	48	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНО-ТОРГОВИЙ БАНК	474	830	0	7	0	0	21	1 331	654	228	450	322	127	32	95	0
105	49	"ПРИЧОРНОМОРЯ"	3 668	594	0	60	0	0	4	4 325	960	626	2 739	2 234	505	0	505	0
106	50	АКТИВ БАНК	1 161	43	0	63	0	0	2	1 268	528	469	271	47	224	1	223	0
107	51	"КАПІТАЛ"	1 193	454	0	18	0	0	6	1 671	771	453	446	167	279	72	208	0
108	52	СТАРОКІВСЬКИЙ БАНК	1 404	947	0	105	0	0	0	2 456	626	501	1 330	51	1 279	0	1 279	0
109	53	"ТК КРЕДІТ"	606	154	0	61	-424	0	168	566	348	263	-46	-324	278	0	278	0
110	54	ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	932	307	0	317	0	0	1	1 556	496	576	484	146	338	35	303	0
111	55	"ДЕМАРК"	1 491	352	0	52	0	0	163	2 098	740	365	994	841	153	117	36	36
112	56	ІННОВАЦІЙНО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК	777	966	0	8	0	0	40	1 791	1 312	405	74	-5	79	48	31	0
113	57	КООПІНВЕСТБАНК	415	659	0	151	0	0	3	1 228	576	385	267	148	119	45	74	0
114	58	"ТАРАНТ"	432	39	0	105	0	0	459	1 036	331	287	418	389	29	16	13	0
115	59	ФОРТУНА-БАНК	1 483	61	0	634	0	0	0	2 178	809	449	920	490	153	277	0	277
116	60	МІСТО-БАНК	2 627	133	0	4	0	0	0	2 765	647	70	2 048	1 620	428	122	307	0
117	61	"ЛІВІВ"	610	244	0	105	0	0	10	969	283	340	346	-35	380	29	351	0

БАНКИ УКРАЇНИ

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
118 62 АГРАРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	784	114	0	157	0	0	7	1 061	519	137	405	235	170	0	170	0	170
119 63 "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	1 664	355	0	100	11	0	50	2 181	1 037	761	383	38	344	92	252	0	252
120 64 "УКООПСПІКА"	1 194	430	0	91	0	0	4	1 718	594	600	524	803	-279	9	-288	0	-288
121 65 ДІЛОВІ БАНК	839	488	0	-125	0	0	24	1 226	668	245	313	213	100	27	73	0	73
122 66 ІНВЕСТБАНК	567	448	0	210	0	0	13	1 238	585	444	209	185	23	20	3	0	3
123 67 РЕГІОН БАНК	1 005	845	0	106	0	0	38	1 994	549	984	461	-17	478	148	331	0	331
124 68 ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК Розвитку та Реконструкції	606	227	0	19	0	0	27	880	532	300	48	-35	83	32	52	0	52
125 69 "МОРОСЬКИЙ"	478	261	1	244	0	0	4	989	507	227	254	133	122	42	79	30	110
126 70 КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРИАЛЬНИЙ БАНК	1 164	78	0	4	0	0	0	1 245	760	281	204	87	117	0	117	0	117
127 71 ПІВДЕНКОМБАНК	-210	740	0	37	3 403	0	7	3 977	1 121	535	2 321	-11	2 332	2	2 330	2	2 332
128 72 "СЛАВУТИЧ"	690	241	0	60	0	0	2	993	335	651	7	-182	189	1	188	0	188
129 73 "ПОРТО-ФРАНКО"	577	669	0	141	0	0	3	1 390	494	403	492	319	173	43	130	0	130
130 74 БАНК ТЕКАО (УКРАЇНА)	594	188	0	-9	0	0	50	822	773	644	-595	-274	-321	0	-321	0	-321
131 75 АРТЕМ БАНК	780	107	0	13	0	0	1	900	670	107	123	101	22	7	15	0	15
132 76 "КРЕДІ СВІСС ФЬОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	50	-1	0	19	0	0	50	118	570	533	-984	0	-984	2	-986	0	-986
133 77 ОДЕСА-БАНК	682	269	0	130	0	0	0	1 081	532	136	413	356	57	0	57	0	57
134 78 УКРСТЕЦІМПЕКСБАНК	408	1	0	0	0	0	10	419	212	106	101	510	-409	0	-409	0	-409
135 79 АГРОБАНК	827	117	0	9	0	0	11	964	442	160	362	247	115	11	104	0	104
136 80 ЗАХІДБУДГАЗБАНК	303	166	0	39	0	0	31	540	240	199	101	-5	106	49	57	0	57
137 81 "БУКОВИНА"	922	17	0	4	0	0	2	945	219	171	555	217	338	266	72	0	72
138 82 "ЮНЕКС"	503	105	0	2	0	0	195	804	517	377	-90	0	-90	7	-97	0	-97
139 83 "ВОЛОДИМИРСЬКИЙ"	1 213	85	0	47	0	0	0	1 344	983	228	134	57	76	20	56	0	56
140 84 РАДАБАНК	666	278	0	4	0	0	4	952	148	244	560	108	452	0	452	0	452
141 85 СХДНО-ПРОМІСЛОВИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	1 092	207	0	13	0	0	0	1 312	208	336	768	102	667	213	454	0	454
142 86 "ВЕІЕС"	545	180	0	2	0	0	1	728	342	81	304	287	17	3	15	0	15
143 87 "АНТАРЕС"	487	-27	0	161	0	0	1	621	272	221	128	112	16	0	16	0	16
144 88 ТЕХНОБАНК	669	9	0	6	0	0	2	685	175	106	403	7 814	-7 411	2	-7 413	0	-7 413
145 89 ПРАЙМ-БАНК	400	125	0	30	0	0	0	555	232	190	134	10	124	28	96	0	96
146 90 "ЄВРОПЕІСЬКИЙ"	229	657	0	-2	0	0	4	887	196	106	585	451	134	8	126	0	126
147 91 "АЛЬЯНС"	566	101	0	31	0	0	3	701	360	177	163	54	109	0	109	0	109
148 92 КОРАЛ-БАНК	240	-10	0	0	0	0	36	266	484	65	-283	-322	39	4	35	0	35
149 93 ТММ-БАНК	336	88	0	0	0	0	7	431	342	47	43	27	16	0	16	0	16
150 94 ФІНБАНК	263	75	0	149	0	0	0	37	525	414	272	-161	-321	0	326	4	326
151 95 "СТОЛИЧНИЙ"	920	-80	0	0	0	0	0	740	197	51	492	0	487	0	487	0	487
152 96 "ФЕБ"	75	13	0	28	0	0	8	124	120	84	-80	-112	32	6	26	0	26
153 97 БАНК "ГЕРОПЛЕКТИВА"	149	36	0	0	0	0	0	185	181	9	-6	113	-119	0	-119	0	-119
154 98 КЛАСИКБАНК	639	36	0	48	0	0	19	742	391	144	207	107	100	0	100	0	100
155 99 ФЕРМЕРСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	594	90	0	0	0	0	0	683	154	142	388	318	70	55	15	0	15
156 100 ІНВЕСТ-КРИВБАС БАНК	592	9	0	967	0	0	5	1 573	169	174	1 230	127	1 103	0	1 103	0	1 103
157 101 ОЛБАНК	232	28	0	-943	0	0	2	-681	222	151	-1 055	15 847	-16 901	0	-16 901	43	-16 858
Усого по групі	132 508	58 716	1	27 213	5 039	3	4 120	227 600	93 654	63 494	70 452	50 301	20 151	10 229	9 922	1 000	10 922
Усого по банках	937 388	597 889	2	145 864	6 920	3	23 439	1 711 515	703 151	526 950	481 414	288 139	193 274	59 858	133 417	1 837	133 254

На замовлення "Вісника НБУ" Матеріали підготовлено співробітниками управління економічного аналізу та звітності генерального департаменту банківського нагляду НБУ.
Матеріали подано до редакції 12 травня 2003 р.

Точка зору /

Руслан Гриченко

Радник Голови Національного банку України.
Кандидат економічних наук

Створення та функціонування рейтингових агентств безпосередньо пов'язане з розвитком фондового ринку і є обов'язковим елементом розвинутої інфраструктури ринку фінансового. Відсутність визнаних у країні рейтингів ускладнює функціонування грошового ринку та ринку капіталів і тим самим обмежує розвиток економіки країни в цілому [1, с. 14].

Оцінки рейтингових агентств зазвичай використовуються як інвестиційні рекомендації для суб'єктів ринку, забезпечують його прозорість та прогнозованість, котра в подальшому впливає і на ринкову стабільність. Тож вивчення питання щодо створення в Україні незалежних рейтингових агентств особливо актуальне для подальшого розвитку фінансового ринку та банківської системи країни.

Перш ніж окреслити в загальних рисах концепцію створення та функціонування національних рейтингових агентств, проаналізуємо відповідний досвід інших країн, зокрема Росії. На відміну від України, в ній порушений проблемі останнім часом приділялася значна увага. Так, у “Цілях грошово-кредитної політики Російської Федерації на 2001 рік” було визначено необхідність створення рейтингових агентств для забезпечення прозорості та прогнозованості економічної ситуації. В цьому напрямі Росія уже зробила перші суттєві кроки: 13 грудня 2001 року міжнародне рейтингове агентство Standard & Poor's заявило про те, що стає мажоритарним учасником першого російського незалежного рейтингового агентства EA-Ratings, заснованого у 1998 році Фондом “Інститут економіки міста”. Крім цього, розпочали роботу ще кілька незалежних рейтингових агентств: “Інтерфакс” (стратегічний партнер агентства Moody's, “Рус-Рей-

Національні незалежні рейтингові агентства: концепція створення та функціонування

Руслан Гриченко

Радник Голови Національного банку України.
Кандидат економічних наук

Серед завдань, передбачених Комплексною програмою розвитку банківської системи України на 2003–2005 роки, – сприяння створенню в Україні національних рейтингових агентств. Автор знайомить із відповідним досвідом окремих країн СНД, окрім того, вивчає першочергові завдання щодо створення національної незалежної рейтингової агентності, яка б, зокрема, аналізувала діяльність банківських установ.

тинг”, “Експерт РА” та Перше незалежне рейтингове агентство “FIRA”.

Проектом Комплексної програми розвитку банківської системи України на 2003–2005 роки теж передбачено сприяння створенню національних рейтингових агентств. Щоправда, ринок їхніх послуг у нашій країні ще не набув належного розвитку. В Україні існує кілька агентств, які визначають рейтинги банківських установ, проте рівень довіри до них занизький, кількість банків та компаній, яким встановлюють рейтинги, теж незначна. До того ж, окрім агенції визначають рейтинги лише на основі публічної фінансової звітності.

Необхідність створення національного рейтингового агентства обумовлена, по-перше, тим, що вартість послуг відомих міжнародних агентств (скажімо, Standard & Poor's, Moody's Investor's Service, Fitch Ratings) для українських підприємств (та й для фінансових установ) зависока. По-друге, оцінки, які надаються міжнародними агентствами, як правило, не можуть бути вищими, ніж суворений рейтинг України. А він, як відомо, ще низький: наприклад, за оцінкою Moody's, рейтинг вітчизняних облігацій визначено як “B2”, депозитів — “B3”. Ця обставина суттєво звужує можливий діапазон для визначення рейтингових оцінок в Україні. Методики та критерії, що використовуються провідними рейтинговими агентствами для економічно розвинутих країн, здебільшого неприйнятні для оцінювання українських компаній, що пов'язано зі специфікою нинішньої національної економіки. Оцінки відомих рейтингових агентств світу на сьогодні одержали лише кілька вітчизняних банків: “Аval”, Приватбанк, Перший український міжнародний банк, “Надра”. Незважаючи на те, що вони є

великими українськими банками, ці оцінки невисокі — на рівні CCC+ (від Fitch Ratings) та B3 (від Moody's), тобто рівень кредитоспроможності зазначених банків характеризується оцінювачами за міжнародно визнаними критеріями як нижчий від середнього. Несправедлива, як на наш погляд, оцінка певною мірою пояснюється великими суверенними ризиками, притаманними Україні загалом, що безумовно впливає і на рейтинг українських компаній.

Інша річ — національна шкала кредитного рейтингу. Вона надає змогу:

- ◆ чіткіше розрізняти кредитоспроможність вітчизняних компаній, чому сприяє ширший діапазон оцінок;
- ◆ враховувати національні особливості ведення бухгалтерського обліку та оподаткування;
- ◆ не зважати на суверенні ризики, пов'язані з політичними ризиками країни та з можливими змінами в законодавстві щодо переказу коштів (руху капіталів) за межі країни.

Національне рейтингове агентство порівняно з іноземним має ширші можливості її щодо подальшого супроводження (моніторингу) рейтингу, постійного розширення й удосконалення інформаційної бази даних про підприємства та фінансові інструменти.

Довіра до рейтингу має базуватися на високій репутації рейтингового агентства, на гарантії його об'єктивності і незалежності. У процесі створення національного агентства цього можна досягти завдяки комплексу заходів. Головні серед них такі:

- ◆ розробка якісної методології, схваленої провідними у відповідній галузі установами;
- ◆ залучення до роботи в агентстві висококваліфікованих спеціалістів;
- ◆ створення незалежного комітету, що затверджує рейтинги, до якого ма-

ють входити представники різноманітних установ, причому — в пропорції, яка б забезпечила прийняття об'єктивних рішень.

Слід зауважити, що національна рейтингова агенція не повинна бути державною, оскільки держава теж працює на фінансовому ринку як позичальник і також потребує незалежної оцінки.

Покладаючись на кращий світовий досвід, національна рейтингова компанія мала б покласти в основу своєї діяльності всебічне вивчення головних факторів, на підставі яких робиться оцінка [2, с.145]. Серед них:

- ◆ дані про засновників, історія діяльності компанії;
- ◆ її корпоративна стратегія та філософія;
- ◆ поточний фінансовий стан;
- ◆ конкурентна позиція;
- ◆ маркетингова стратегія;
- ◆ фінансовий менеджмент;
- ◆ інвестиційні можливості;
- ◆ можливі зміни законодавства у сфері діяльності компанії;
- ◆ наявні та можливі судові позови.

Оцінюючи банківські установи, незалежна рейтингова агенція може частково виконувати ті ж функції, що й служба банківського нагляду. А саме: оцінювати ризики, притаманні кредитно-інвестиційним вкладенням банків, якість управління активами й пасивами, компетентність керівництва, достатність капіталу тощо. Однак для визначення рейтингу цього недостатньо — слід враховувати й інформацію нефінансового характеру, наприклад, репутацію банку, його імідж на ринку і тому подібне.

Наведемо приклад. Банк N втрачає великого клієнта, що стає надбанням гласності. За оцінкою фахівців, для нього це втрата, яка не погіршує фінансового становища. Однак поширення на ринку інформації про втрату клієнта може привести до того, що вкладники банку, побоюючись погіршення його фінансового стану, можуть почати вилучати свої вкладення, що зрештою таки похитне позиції банку. Тож врахування таких суб'єктивних чинників, як наявність позитивної чи негативної інформації про компанію є доволі важливим чинником визначення її остаточного рейтингу.

Діяльність національного рейтингового агентства може впливати й на упорядкування ринку аудиторських послуг. Адже оцінка підприємства, скажімо, банку, певною мірою залежить від авторитетності аудиторської компанії, яка робить висновок про його фінансову звітність. Зважаючи на це, суб'єкти оцінки уникатимуть

послуг компаній, які не користуються належним авторитетом, і таким чином поступово усуватимуть їх із відповідного ринку.

Ще один позитивний результат діяльності незалежного національного рейтингового агентства пов'язаний із забезпеченням ринку банківських послуг альтернативною інформацією про фінансовий стан банків. У наявності такої інформації зацікавлена й служба банківського нагляду центрального банку, яка може використовувати її як консультативну в процесі прийняття рішень про необхідність проведення позачергових інспектувань тих чи інших банківських установ.

Для налагодження ефективної роботи рейтингових агентств важливо зацікавити підприємства та банки отримувати кредитні рейтинги, а отже, — й платити за надані агентствами послуги. Якщо одержувані рейтинги не даватимуть компаніям ніякого фінансового виграшу, то вони особливо й не приваблюватимуть їх. На нинішньому етапі, коли вітчизняні рейтингові агентства лише створюються, Національний банк міг би зацікавити суб'єктів оцінки, внісши певні зміни до положень НБУ “Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків” та “Про порядок розрахунку резерву на відшкодування збитків від операцій з цінними паперами”. На нашу думку, в зазначених вище нормативних актах варто було б передбачити механізм визначення суми резервів з урахуванням оцінки компанії національним рейтинговим агентством. У результаті набула б розвитку закономірність: позичальник отримав високу рейтингову оцінку — вартість його кредиту може бути меншою.

На основі отриманої рейтингової оцінки за цим же принципом можна було б передбачити й диференціований підхід до сплати банками внесків до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб: отримав високу рейтингову оцінку — сплачує до фонду за нижчою ставкою. Внесення таких змін до нормативно-правових актів Національного банку України та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, на нашу думку, сприяло б створенню твердої фінансової основи для функціонування національних рейтингових агентств.

Зашківленість тієї чи іншої компанії в одержанні рейтингової оцінки може обумовлюватися також її небажанням надавати контрагентам деталізовану інформацію про свій фінансовий стан. У такому випадку їх можна було б оз-

найомити з оцінкою, отриманою від рейтингового агентства.

Для забезпечення належної якості роботи рейтингового агентства необхідно на законодавчому рівні передбачити механізм отримання ним статусу, який давав би змогу застосовувати оцінку агентства як підставу для досягнення зазначених вище цілей. Таким механізмом для агенцій, що визначатимуть рейтинги для банківських установ, може бути створення в Національному банку України спеціального реєстру рейтингових агентств. До нього варто було б включати агентства, що відповідають певним критеріям. Основними нам вбачаються такі:

1. Агентство має якісну, схвалену Національним банком України методику визначення оцінок.

2. Агентство залишає до роботи достатню кількість висококваліфікованих спеціалістів, має авторитетний склад рейтингового комітету.

3. Агентство має політичну та фінансову незалежність у прийнятті рішень.

Механізмом визначення рейтингової оцінки може передбачатися участь у процедурі встановлення рейтнгу (як членів рейтингового комітету) представників окремих державних органів, зокрема — Національного банку України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, Державної комісії з регулювання ринку фінансових послуг України та Державної комісії із цінних паперів та фондового ринку.

Організовуючи роботу національних рейтингових агентств, слід враховувати й повчальний зарубіжний досвід. Наприклад, проблему ситуацію, в яку нещодавно потрапили авторитетні американські аудиторські компанії, що надавали позитивні рейтингові оцінки сумно відомим корпораціям Enron та WorldCom. Після їх банкрутства Комісія з цінних паперів та бірж (SEC) США цілком обґрунтовано зацікавилася й почала вивчення питання про те, чи не обмежувалася в даному випадку конкуренція в сфері надання рейтингових оцінок і чи не було конфлікту інтересів у процесі визначення рейтингів збанкрутілих компаній.

Після заснування в Україні незалежних рейтингових агентств анти-монопольному комітету потрібно постійно приділяти увагу питанням наявності конкурентного середовища в сфері надання рейтингових послуг та дотримання агентствами анти-монопольного законодавства.

Історія свідчить: окрім авторитетні

нині рейтингові компанії різних країн світу виникли на базі бюро кредитних історій. В Україні тендер на розробку законопроекту щодо створення кредитного бюро виграв Центр економіки і права. Отже, у найближчій перспективі можемо очікувати на появу лише відповідного законопроекту. Реально ж кредитні бюро з'являться через кілька років.

Думається, не варто чекати історичної еволюції ще не сформованих вітчизняних кредитних бюро. За умови створення сприятливого нормативно-правового середовища рейтингові агенції в Україні могли б розпочати свою діяльність уже нині. Агентства, які можуть через певний час виникнути на базі кредитних бюро, теж не завадять — учасники ринку матимуть ширший вибір і прийматимуть інвестиційні рішення шляхом порівняння аналітичної інформації з різних джерел. Одне слово — країні потрібна

система рейтингових агентств, яка сприятиме забезпечення прозорості в процесі прийняття важливих фінансово-інвестиційних рішень навіть на державному рівні.

Література

- Хайнсворт Р. Банкиры нам доверяют. — Банковское дело. — 2001. — № 11. — С. 14—19.
- Киндзулл Д.С., Петерсон Р.Л., Блэквелл Д.У. Финансовые институты, рынки и деньги. — СПб: Изд-во «Питер», 2000.
- Гордин В.А. Кредитный рейтинг и его влияние на эффективность размещения облигационных займов субъектами РФ и органами местного самоуправления // Финансы и кредит. — 2001. — № 18 (90). — С. 13—24.
- Ивановская О.Ю. Рейтинговая оценка страховых компаний мировым рейтинговым агентством А.М. Best Company. — Финансы, 2001. — № 2. —

C. 46—50.

5. Новіков В. Кредитне бюро: проблеми та рішення // Вісник Національного банку України. — 2002. — № 8. — С. 52—58.

Веб-сайти за темою

Standard & Poor's (офіс в Росії)
<http://www.standardandpoors.ru>;

Рейтингове агентство "Інтерфакс" (стратегічний партнер агентства Moody's, яке володіє 20% акцій РА "Інтерфакс") <http://www.interfax.ru/rating.html>;

Національне незалежне рейтингове агентство "Рус-Рейтинг" <http://www.rus-rating.ru>;

Рейтингове агентство "Експерт РА" (Росія) <http://www.raexpert.ru>;

Перше незалежне рейтингове агентство "FIRA" (Росія) <http://www.fira.ru>;

Рейтингове агентство "Кредит-рейтинг" (Україна): <http://www.credit-rating.com.ua>.

Дослідження/

Дискримінантний аналіз в оцінці кредитоспроможності підприємства

Олег Терещенко

Доцент кафедри фінансів підприємств
Київського національного економічного
університету. Кандидат економічних наук

Вітчизняні банки розробляють методики оцінки фінансового стану позичальника з урахуванням вимог НБУ, викладених у Положенні “Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків”. Критичний аналіз зазначених методик свідчить про суттєві їх недоліки, зокрема:

- ◆ ігнорування галузевих особливостей об’єкта аналізу (передбачене деякими методиками врахування цих особливостей зводиться до коригування сукупної кількості балів на суб’єктивно визначений середньогалузевий рівень ризику);
- ◆ довільність фіксування нормативних значень окремих показників;
- ◆ суб’єктивне формування вибірки показників, які підлягають аналізу (не

Стаття містить рекомендації щодо оцінки кількісних параметрів кредитоспроможності позичальника на основі застосування методології дискримінантного аналізу. Йдеється про принципово новий для вітчизняної практики підхід до оцінювання фінансового стану підприємств, оскільки жодна фінансова установа України досі його не застосовувала. Що ж до провідних європейських банків, то, оцінюючи фінансову складову кредитоспроможності підприємств, вони вдаються саме до методології дискримінантного аналізу.

береться до уваги явище мультиколінеарності тощо);

◆ ігнорування (або суб’єктивне врахування) чинника різної вагомості впливу окремих показників на загальні результати аналізу;

◆ окрім параметри фінансового стану характеризуються різною кількістю показників, що викривляє результати аналізу.

Через ці та інші недоліки наслідком застосування згаданих методик на практиці є високий рівень помилковості фінансових рішень. Підтвердженням цього є значна кількість проблемних кредитів у кредитному порт-

фелі вітчизняних комерційних банків. Пропонована в статті методологія дискримінантного аналізу дає змогу подолати більшість із наведених недоліків діючих методик оцінки фінансового стану позичальників.

В Україні немає теоретико-методологічних напрацювань, присвячених оцінці кредитоспроможності з використанням дискримінантного аналізу. Водночас фінансистам усього світу відомі модель Альтмана (1968, США), система аналізу Вайбеля (1973, Швейцарія), моделі Беермана (1976) та Краузе (1993, Німеччина), системи показників Бівера (1966, США), система

фінансового аналізу Керлінга-Поддіга (1994, Франція), методологія дискримінантного аналізу Німецького Бундесбанку (1999, Deutsche Bundesbank).

У теорії та практиці здебільшого розрізняють **однофакторний і багатофакторний дискримінантний аналіз**. Основу **однофакторного (одновимірного) дискримінантного аналізу** становить сепаратне дослідження окремих показників (які є складовими певної їх системи) та класифікація підприємств за принципом дихотомії. Загальний висновок про рівень фінансового стану підприємства робиться на підставі аналізу відповідності кожного з показників, включених у спеціально підібрану систему, їх граничним значенням. Найвідомішими моделями однофакторного дискримінантного аналізу є системи показників Бівера та Вайбеля.

В основу досліджень американського економіста *В.Бівера* покладено 30 найчастіше вживаних у фінансовому аналізі показників. За ознакою однорідності їх згруповано в шість груп. Ізожної групи Бівер вибрав по одному, найтиповішому показнику, які й склали його систему прогнозування фінансового стану підприємств:¹

1. Відношення Cash-flow до позичкового капіталу.

2. Відношення чистого прибутку до валюти балансу.

3. Відношення позичкового капіталу до валюти балансу.

4. Відношення оборотних активів до поточних зобов'язань (показник покриття).

5. Відношення робочого капіталу до валюти балансу.

6. Відношення різниці між очікуваними грошовими надходженнями та поточними зобов'язаннями до витрат підприємства (без амортизації).

Використавши матеріали аналізу 79 фінансово неспроможних і такої ж кількості фінансово стійких підприємств, Бівер розробив шкалу граничних значень для кожного із наведених показників для американських підприємств.

У німецькомовній економічній літературі досить широко висвітлено систему показників *Вайбеля*. Дослідження, здійснені *П. Вайбелем* протягом 1960–1971 років, ґрунтуються на аналітичних матеріалах стосовно 72 швейцарських підприємств будівельної, металургійної, легкої та годинникової галузей виробництва, половина з яких перебувала у фінансовій кризі. Класифікуючи підприємства за цією систе-

мою, використовують такі показники:²

1. Відношення позичкового капіталу до валюти балансу.

2. Відношення оборотних активів до поточних зобов'язань (показник покриття).

3. Відношення Cash-flow до поточних (короткострокових) зобов'язань;

4. Відношення різниці між очікуваними грошовими надходженнями та поточними зобов'язаннями до витрат підприємства (без амортизації).

5. Відношення середнього залишку кредиторської заборгованості до вартості закупок, помножене на 365 (кількість днів у році).

6. Відношення середніх залишків виробничих запасів до величини затрат на сировину (матеріали), помножене на 365.

Для кожного з показників Вайбель побудував відповідні шкали у вигляді діаграм, якими проілюстровано динаміку значень показників протягом п'яти років перед настанням у однієї з груп досліджуваних підприємств фінансової неспроможності. Якщо значення всіх шести показників аналізованого підприємства знаходяться в безпечній зоні відповідної шкали, то, за Вайбелем, даному суб'єкту господарювання фінансова криза не загрожує. Якщо ж значення більш як трьох показників є критичними, тобто наближаються до зони "хворих" підприємств, то аналізоване підприємство вважається таким, якому загрожує банкрутство. Щодо підприємств, у яких менше трьох показників потрапили до критичної зони, Вайбель рекомендує проводити додатковий експертний аналіз.

Головна суперечність однофакторного дискримінантного аналізу полягає в тому, що значення одних показників може свідчити про позитивний розвиток підприємства, а інших — про незадовільний. Це унеможливлює об'єктивну оцінку фінансового стану. Одним зі шляхів вирішення зазначеної проблеми є застосування **багатофакторного дискримінантного аналізу**.

кожного з яких визначається вага у так званій "дискримінантній функції". Величина окремих ваг характеризує різний вплив різних показників (змінних) на значення пояснюваної змінної, яка в інтегральному вигляді відображає фінансовий стан підприємства.

Модель прогнозування фінансової неспроможності, розроблена американським економістом *Е.Альтманом* (вона має ще одну назву — "розрахунок Z-показника"), є класичною у своїй сфері, оскільки включена до більшості підручників, присвячених фінансовому прогнозуванню та оцінці кредитоспроможності підприємств. Побудована Альтманом багатофакторна дискримінантна функція має такий вигляд:

$$Z = 0.012 X_1 + 0.014 X_2 + 0.033 X_3 + 0.006 X_4 + 0.999 X_5,$$

де Z — залежна змінна (інтегральний показник фінансового стану підприємства);

X_1, X_2, \dots, X_P — незалежні змінні (показники) дискримінантної моделі.

Як бачимо, це п'ятифакторна модель, у якій факторами виступають окремі показники фінансового стану підприємства. Адаптовані до вітчизняних стандартів фінансової звітності, окремі змінні дискримінантної функції мають такий вигляд:

X_1 — робочий капітал / валюта балансу;

X_2 — сума нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) та резервного капіталу / валюта балансу;

X_3 — (звичайний прибуток до оподаткування + проценти за кредит) / валюта балансу;

X_4 — ринкова вартість підприємств (ринкова вартість корпоративних прав) / позичковий капітал;

X_5 — чиста виручка від реалізації продукції / валюта балансу.

Проаналізувавши 33 пари промислових підприємств з обсягом валюти балансу від 1 до 25 млн. доларів США, Альтман зробив такий висновок щодо інтерпретації значень Z-показника:

Значення "Z"	Імовірність банкрутства
До 1.8	Висока
1.81–2.67	Не можна однозначно визначити
2.67 і вище	Низька

Метою багатофакторного дискримінантного аналізу є виведення та інтерпретація значення однієї залежності (пояснюваної) змінної за допомогою значень багатьох незалежних (пояснювальних) змінних. У процесі аналізу підбирають ряд показників, для

згідно з деякими джерелами точність прогнозування банкрутства за цією моделлю становить: за п'ять років до банкрутства — 36%; за чотири роки — 29%; за три роки — 48%; за два роки — 83%; за рік до банкрутства — 95%³.

¹ Beaver W. Financial Ratios as Predictors of Failure //Empirical Research in Accounting, Selected Studies 1966, Supplement to: Journal of Accounting Research Vol. 4 (1966) — P. 71–111.

² Weibel P.F. Die Aussagefähigkeit von Kriterien zur Bonitätsbeurteilung im Kreditgeschäft der Banken. — Bern, 1973. — S. 235.

³ Baetge, J. Früherkennung negativer Entwicklungen der zu prüfenden Unternehmung mit Hilfe Kennzahlen // Die Wirtschaftsprüfung, Heft 22–23 — 1980 — S. 661.

Таблиця 1. Параметри дискримінантної функції Беермана

Показник	Вагомість
X1 = Позичковий капітал / Валюта балансу	+0.077
X2 = Чистий прибуток / Валюта балансу	+0.813
X3 = Чистий прибуток / Позичковий капітал	+0.124
X4 = Чистий прибуток / Чиста виручка від реалізації	-0.105
X5 = Cash-flow / Позичковий капітал	-0.063
X6 = Чиста виручка від реалізації / Валюта балансу	+0.061
X7 = Запаси / Чиста виручка від реалізації	+0.268
X8 = Сума амортизації / Вартість основних засобів на кінець періоду	+0.217
X9 = Введені основні засоби / Сума амортизації	+0.012
X10 = Заборгованість за банківськими позиками / Позичковий капітал	+0.165

Методологію багатофакторного дискримінантного аналізу для оцінки фінансового стану підприємств у Німеччині вперше застосував у 1976 році професор університету в м. Мюнхені Клаус Беерман. Його висновки базувалися на емпіричному дослідження 21 пари підприємств, половина з яких були збитковими та знаходились у фінансовій кризі. Основні характеристики дискримінантної функції Беермана наведено в таблиці 1.

Отримані значення інтегрального показника Беерман рекомендує інтерпретувати так (горизонт прогнозування — рік)⁴:

$Z > 0.32$ — підприємство під загрозою банкрутства;

$0.32 > Z > 0.236$ — неможливо точно ідентифікувати — потрібен додатковий якісний аналіз;

$Z < 0.236$ — банкрутство підприємству не загрожує.

На нашу думку, невикористання дискримінантних моделей оцінювання фінансового стану підприємств у вітчизняній практиці можна пояснити:

- недостатнім теоретико-методологічним забезпеченням дискримінантного аналізу (повна відсутність вітчизняних науково-практичних розробок, присвячених даній проблематиці);

- неспроможністю розробити власні, галузеві дискримінантні функції через відсутність необхідної бази даних та достатньо кваліфікованих фахівців;

- нестачею коштів для закупівлі західних методик та адаптації їх до вітчизняних умов господарювання (безпосередньо використати західні напрацювання неможливо, оскільки відповідні алгоритми розробляються на основі специфічних базових масивів, які відрізняються від українських);

- суб'єктивними обмеженнями (низці показників бракує об'єктивності, що зумовлено практикою "поп-двоїної бухгалтерії").

На основі дослідження основних груп фінансових показників, які використовуються у вітчизняній та зарубіжній практиці, економетричного аналізу й моніторингу значної вибірки підприємств ми зробили спробу розв'язати окреслені вище проблеми та розробити алгоритми дискримінантного аналізу для вітчизняних умов господарювання.

Першим етапом побудови дискримінантної моделі оцінки кредитостпроможності підприємства є селекція незалежних змінних — підбір певної комбінації показників для багатофакторної лінійної дискримінантної функції. Проблема полягає в тому, щоб вибрати із широкої палітри наявних показників ті, які допоможуть дійти найкваліфікованіших висновків щодо потенційної фінансової спроможності підприємства. Для цього скористаємося такими критеріями відбору фінансових індикаторів:

- ◆ показники мають характеризуватися мінімальним рівнем мультиколінеарності (кореляційного зв'язку між окремими показниками);

- ◆ кожен показник повинен представляти певну групу індикаторів, що характеризують той чи інший параметр фінансового стану підприємства;

- ◆ значення показників мають суттєво коливатися в разі відповідних змін фінансового стану підприємства (максимізація відношення міжгрупової варіації залежної змінної до внутрігрупової варіації);

- ◆ показники повинні відображати реальний фінансовий стан підприємства (критерій об'єктивності).

Результатом проведеного дослідження груп показників фінансового стану

підприємств на предмет дотримання зазначених критеріїв є дискримінантна функція із шістьма змінними.

$$Z = a_1 \times X_1 + a_2 \times X_2 + a_3 \times X_3 + a_4 \times X_4 + a_5 \times X_5 + a_6 \times X_6 + a_0,$$

де a_1, a_2, \dots, a_6 — параметри дискримінантної функції, вагомість показників;

a_0 — вільний член дискримінантної функції.

Розшифровку незалежних змінних пропонованої дискримінантної функції подано в таблиці 2.

Щоб обмежити надмірний вплив окремих індикаторів на загальне значення інтегрального показника, для деяких із них встановлено максимальні значення. Наголосимо: пропонована система показників у цілому не суперечить рекомендаціям НБУ, оскільки воно характеризують саме ті параметри фінансового стану позичальника, які передбачено відповідним положенням. Крім того, з метою адекватної оцінки кредитних ризиків та належного контролю за ними банки мають право самостійно встановлювати додаткові критерії визначення фінансового стану позичальника.

На основі статистичної обробки інформації щодо майже однієї тисячі вітчизняних підприємств усіх галузей, видів економічної діяльності (згідно з класифікатором видів економічної діяльності, затвердженим наказом Держкомстату України), а також форм власності розроблено сім алгоритмів оцінювання фінансового стану. Групування здійснено за принципом наближеності середніх значень показників, що дало змогу виділити такі групи підприємств за видами їх економічної діяльності:

1. Добувна промисловість; металургія та обробка металу; виробництво машин та устаткування (електричного, електронного, транспортного); виробництво електроенергії, газу, води.

2. Текстильна промисловість і пошиття одягу; виробництво шкіри та шкіряного взуття; виробництво гумових і пластикових виробів; хімічна промисловість; виробництво виробів з деревини; целюлозно-паперова промисловість; виробництво меблів; інші види виробництва.

3. Будівництво.

Таблиця 2. Розшифровка незалежних змінних пропонованої дискримінантної функції

Незалежна змінна	Економічна інтерпретація
X_1	Коефіцієнт покриття (ліквідність третього ступеня)
X_2	Коефіцієнт фінансової автономії
X_3	Коефіцієнт оборотності вкладеного капіталу (активів)
X_4	Коефіцієнт рентабельності операційних продажів за Cash-flow 1
X_5	Коефіцієнт рентабельності активів за Cash-flow 2
X_6	Коефіцієнт оборотності позичкового капіталу

⁴ Beermann K. Prognosemöglichkeiten von Kapitalverlusten mit Hilfe von Jahresabschlüssen. — Düsseldorf, 1976. — S.118—121.

4. Харчова промисловість, переробка сільськогосподарської продукції; сільське та лісове господарство.

5. Транспорт і зв'язок.

6. Оптова та роздрібна торгівля; готелі й ресторани.

7. Інші види діяльності (в тому числі фінансова діяльність, операції з нерухомістю, освіта, охорона здоров'я тощо).

Для прикладу наведемо алгоритм дискримінантної моделі для підприємств п'ятої групи. На підставі емпіричного аналізу 35 пар середніх та великих підприємств транспорту і зв'язку з використанням методологічного інструментарію побудови економетричної моделі оцінки фінансового стану на основі дискримінантного аналізу отримано таку модель інтегральної оцінки фінансового стану:

$$Z = 0.61 \times X_1 + 1.047 \times X_2 + 0.207 \times X_3 + 0.252 \times X_4 + 1.077 \times X_5 - 0.06 \times X_6 - 1.9.$$

Використовуючи цю модель для оцінки кредитоспроможності підприємства, можна з високим рівнем імовірності спрогнозувати майбутній фінансовий стан підприємства, а отже, оцінити його майбутню спроможність виконати кредитні зобов'язання. Точність оцінювання за використання пропонованого методологічного підходу становить 87–95 відсотків (залежно від виду діяльності та об'єктивності інформації). Наголосимо, що даний алгоритм побудований за галузевим принципом і справджається лише для відповідної групи підприємств.

Для наведеної вище дискримінантної моделі рекомендується такий алгоритм інтерпретації значень інтегрального показника:

$Z_i \leq -0.5$ — фінансовий стан під-

приємства незадовільний (підприємству загрожує фінансова криза або вона вже настала);

$-0.5 \leq Z_i \leq 0.5$ — однозначних висновків щодо якості фінансового стану підприємства зробити неможливо, потрібен додатковий експертний аналіз;

$Z_i > 0.5$ — фінансовий стан підприємства задовільний.

Коли значення показника Z_i знаходиться в межах, які не дають змоги однозначно оцінити фінансовий стан підприємства, рекомендується додатково застосувати експертні методи аналізу. В їх рамках аналізується динаміка основних абсолютних показників фінансового стану підприємства за два-три роки: валюта балансу; робочий капітал; обсяг виручки від реалізації; величина чистого прибутку (збитку); чистий грошовий потік від операційної діяльності. За результатами додаткового аналізу базовий показник Z_i коригується на коефіцієнт (ΔZ) зміни основних абсолютних показників. Для визначення вагомості впливу окремих абсолютних показників на коефіцієнт коригування можна застосувати загальну методологію дискримінантного аналізу. Скоригований за результатами додаткового експертного аналізу інтегральний показник слід інтерпретувати так, як рекомендовано вище.

Описаний методичний інструментарій має ряд переваг над традиційними методиками, а саме:

♦ враховуються галузеві (та пов'язані з видом економічної діяльності) особливості діяльності підприємства;

♦ методами математичної статистики обґрунтовується різна вагомість впливу того чи іншого показника на

результати аналізу;

♦ вирішується проблема інтерпретації результатів аналізу (проблематика критичних значень);

♦ зазначений методичний інструментарій є зручним у використанні, економічним, забезпечує швидку обробку аналітичної інформації;

♦ враховується сучасна міжнародна практика оцінювання (подібні методики широко використовуються в Європі та США); зокрема, галузевий дискримінантний аналіз є основою оцінки кредитоспроможності позичальників більшістю західних банків;

♦ використовуються стандартизовані в міжнародній практиці показники, такі як рентабельність продажів за Cash-flow, оборотність позичкового капіталу тощо.

У перспективі зазначений підхід може застосовуватися не лише комерційними банками для оцінки кредитоспроможності позичальників, а й НБУ — в рамках реалізації політики активізації фондового ринку, рефінансування банків під заставу векселів та облігацій підприємств тощо. Для підтвердження останньої тези зазначимо, що саме методика дискримінантного аналізу покладена в основу моніторингу підприємств німецьким Бундесбанком. Про доцільність такого моніторингу (в тому числі у рамках політики рефінансування) свідчить, зокрема, що нині в Російській Федерації моніторингом, який проводить Центральний Банк Росії, охоплено понад 10 тисяч підприємств. □

⁵ Див.: Каримов Р.М., Степанов Ю.В. Вопросы результативности экономического анализа и мониторинга предприятий в системе Банка России // Деньги и кредит. — 2001. — № 2.

Хроніка /

На порядку денного — знову “Україна”

Національному банку України відбулася прес-конференція, на якій мова йшла про повернення боргів вкладникам банку “Україна” та продаж його основних фондів.

На сьогодні вже задоволено вимоги першої черги кредиторів банку (це 230 мільйонів гривень), а також другої черги (515.5 мільйона гривень) — насамперед фізичних осіб, вклади яких не перевищують 50 тисяч гривень.

Є ще кредитори третьої черги — юридичні особи, які інвестували гроши в “Україну” без застави. Зобов'язання банку-банкрута перед цією групою кредиторів становлять 919 мільйонів гривень. Цій групі, як сказав Голова Національного банку С.Л.Тігіпко, гроші повернутимуться у міру виконання зобов'язань боржниками “України”. Це — 1.1 мільярда гривень — борг і 430 мільйонів гривень — відсотки за ним. Є, щоправда, в активах банкрута цінні папери на суму 180 мільйонів гривень, але, як зауважив С.Л.Тігіпко, їх продаж відбувається мляво.

На прес-конференції також було повідомлено про те, що Національний банк у червні планує оголосити тендер на продаж майна банку “Україна”. □

Голова НБУ С.Л.Тігіпко і ліквідатор банку “Україна” К.Є.Раєвський.

Тетяна Корнієнко

Головний спеціаліст відділу з питань аналізу та управління ризиками Сумської філії ТОВ КБ "Володимирський"

ід комплексним управлінням активами і пасивами (УАП) розуміємо цілеспрямований динамічний процес скоординованого управління активами і пасивами банку з позиції ризику та дохідності. З огляду на стратегічні цілі діяльності в рамках УАП здійснюється аналіз фінансового стану банку в минулому, поточний контроль, моніторинг і регулювання, а також прогнозування та планування майбутніх операцій.

Ризик-менеджмент є складовою УАП у тій його частині, що розглядає ризики потенційних збитків унаслідок взаємодії та взаємозумовленості активів і пасивів банку. Для цілей комплексного УАП оцінюються ризики ліквідності, процентний, валютний, а також ризик втрати капіталу банку. Значний вплив на рішення щодо УАП мають кредитний, ціновий та стратегічний ризики.

Теорія сучасного менеджменту фокусує увагу на використанні методу проблем і альтернатив, за яким усе, що перешкоджає досягненню цілі, розглядається як проблема, а все, що сприяє — як альтернатива. Тому особливого значення набуває інструментарій для побудови множини альтернатив з метою вирішення численних проблем. Найчастіше вирішення проблем пов'язане з динамічними імовірнісними характеристиками, на які впливають різні фактори.

У рішеннях щодо розміщення та започатчення коштів слід враховувати:

- ◆ стратегію і політику банку;
- ◆ доходи й витрати, пов'язані з проведеним тієї чи іншої операції;
- ◆ ризики — кредитний, ліквідності, процентний, валютний, ціновий, а також зменшення капіталу банку.

При вирішенні дилеми "ризик — дохід" застосовують дві протилежні стратегії: консервативну й агресивну. Першу — з метою мінімізації ризиків та в розрахунку на помірні стабільні доходи. При виборі агресивної стратегії — з метою максимізації доходу та зменшення ризиків.

Управління ризиками як складова управління активами і пасивами

Управління ризиками — критичний момент у керуванні сучасним комерційним банком. У рамках концепції комплексного управління активами і пасивами автор розглядає підхід до оцінки ризиків із використанням модифікованого звіту про структуру активів і пасивів за строками.

Сивної стратегії банк прагне максимізувати прибутки, що пов'язано з високим ступенем ризику і загрожує збитками в разі несприятливого розвитку ситуації. Найчастіше стратегія є комбінацією різних методів управління активами і пасивами, які формуються з огляду на сильні та слабкі сторони в роботі банку і залежать від передбачень керівництва стосовно економічних тенденцій, руху процентних ставок на ринках, валютних курсів. Інакше кажучи, стратегія спрямована на отримання максимального прибутку при підвищенні ризику за одніми операціями та його обмеженні — за іншими.

МОДЕЛІ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ АКТИВІВ І ПАСИВІВ

С два принципово різних підходи до оцінки активів і пасивів банку: на основі балансової та економічної вартості. Згідно з балансовою моделлю фінансові інструменти враховуються за їх вихідною вартістю в день отримання. При цьому не відображається вплив змін процентних ставок на баланс, що позначається як на вартості, так і на потоках готівки, пов'язаних із кредитами, цінними паперами, борговими зобов'язаннями. У деяких банках імовірність повернення цих інструментів і їх ринкова вартість зменшуються, тому її варто знизити до поточного реального рівня. Тоді й інвестори, які поповнюють капітал, і клієнти матимуть краще уявлення про справжній фінансовий стан банку [1, с. 109].

Дж. Ф. Сінкі стверджує, що в сучасній фінансовій справі диконтовані надходження готівки визнаються економічну, реальну або ринкову цінність акцій компанії, і розглядає її як альтернативу балансовій оцінці. За такого підходу ринкова ціна акції (як і ціна будь-якого іншого цінного папера чи проекту, що створюють дохід або потік готівки) дорівнює поточній оцінці очікуваного майбутнього потоку готівки, диконтованого за нормою процента, який відображає норму прибутку

для порівняння за ризиком інвестицій [2, с. 64]. Потік готівки і його розподіл у часі та за ризиковістю — ключові складові підходу з позиції створення дисконтованого потоку готівки. За інших рівних умов цінність означає збільшення і прискорення потоку готівки або зниження його ризиковості.

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку уможливлюють застосування економічної моделі, що, з одного боку, дає змогу менеджменту банку адекватно реагувати на коливання ринкової кон'юнктури, з іншого — створює умови для обґрунтованішої оцінки стабільності банків наглядовими органами. Головна проблема при використанні економічної моделі — труднощі з правильною оцінкою деяких банківських активів, зокрема кредитів. Якщо фінансові інструменти легко обертаються на ефективних ринках, то вирішення цієї проблеми очевидне, оскільки ринковою ціною є їхні котирування. За відсутності ринку певної позиції активів чи пасивів її поточна ринкова оцінка дорівнює оцінній або балансовій.

На оцінку вартість інструментів у портфелі банківської установи на звітну дату вказують сформовані резерви, які відображають зменшення вартості інструментів порівняно з початковою. Через нерозвинутість ринку цінних паперів застосовуються оцінні методи визначення вартості більшості цінних паперів у портфелях вітчизняних комерційних банків. Це стосується також визначення ринкової вартості капіталу самої фінансової установи. Іншим аспектом запровадження ринкових оцінок є переоцінка позицій в іноземних валютах залежно від коливань валютного курсу, а також періодична переоцінка вартості основних засобів.

МОДИФІКОВАНИЙ ЗВІТ ПРО СТРУКТУРУ АКТИВІВ І ПАСИВІВ

У процесі оцінки ризиків необхідно з'ясувати, як впливає на результати діяльності конкретний вид ризику і

які він спричиняє наслідки. Причому з початку слід оцінити ймовірність того, що якась подія справді відбудеться, а потім розрахувати відповідний розмір збитків. У результаті проведеного аналізу ризиків отримують якісну оцінку (види ризиків, чинники, що впливають на їхній рівень) та кількісну міру ризику.

За основу для аналізу операцій банку використаємо модифікований звіт про структуру активів і пасивів за строками. Згрупуємо активи й пасиви банку таким чином:

- ◆ ліквідні активи (грошові кошти і залишки на рахунку в НБУ, кошти в інших банках до запитання, цінні папери у портфелі банку на продаж);

- ◆ строкові активи (строкові кошти в інших банках, інші цінні папери, кредити, дебіторська заборгованість, інші активи);

- ◆ іммобілізовані активи (основні засоби, нематеріальні активи, вкладення в асоційовані компанії тощо);

- ◆ нестабільні зобов'язання (кошти на рахунках до запитання інших банків, нестабільна частина коштів на рахунках до запитання клієнтів — юридичних осіб, фізичних осіб, на бюджетних рахунках);

- ◆ строкові зобов'язання (строкова заборгованість перед банками, строкові депозити, стабільна частина коштів на рахунках до запитання клієнтів — юридичних осіб, фізичних осіб, на бюджетних рахунках, цінні папери власного боргу, кредиторська заборгованість, інші пасиви);

- ◆ капітал.

Стабільну частину коштів на рахунках до запитання визначають за допомогою статистичних методів на основі аналізу динаміки залишків. Так, до стабільної частини зобов'язань можна зарахувати мінімальний залишок на рахунках до запитання за останні 12 місяців (або за інший термін) чи прогнозне значення, отримане апроксимацією мінімальних залишків за певний період. До нестабільних відносять кошти на рахунках до запитання в сумі залишку після вирахування стабільної частини. Взагалі, стабільність залишків за зобов'язаннями різних видів залежить від багатьох чинників, найвагомішими з яких (вони впливають також і на співвідношення ліквідних та строкових активів) є поточна економічна ситуація, ринкова кон'юнктура (зовнішні фактори), а також величина установи, склад клієнтів, стратегія та політика банку (внутрішні фактори).

У ході управління активами і пасивами слід дотримуватися основних стратегічних співвідношень між групами активів і пасивів: ліквідні активи повинні значно перевищувати нестабільні пасиви, іммобілізовані активи повинні бути меншими, ніж балансовий капітал.

Модифікований звіт про структуру активів і пасивів за строками з умовними балансовими даними комерційного банку (див. таблицю) відображає структуру активних та пасивних операцій у розрізі строків закінчення договорів в узагальненому вигляді й може доповнюватися інформацією у розрізі інструментів і видів валют. Зauważимо, що для реальної оцінки грошових потоків, зокрема стану ліквідності, залишки за рахунками слід розносити не механічно, а аналітично — з урахуванням

реальних характеристик тих чи інших сум, використовуючи додаткову інформацію, якою володіє банк, стосовно тенденцій до зміни залишків, намірів клієнтів щодо розпорядження коштами.

Щоб отримати на основі звіту показники ризику і доходності та використати його як модель фінансового планування, необхідно оцінити характеристики обсягів операцій за певний період (наприклад, за місяць або квартал) і спрогнозувати їх зміни, що дасть змогу визначити

Модифікований звіт про структуру активів і пасивів за строками							Tис. грн.
Строкова група	Активи і пасиви						Сума
	короткострокові	середньострокові	довгострокові				
Строк	7 днів або менше	8–31 день	32–92 дні	93–183 дні	184–365 днів	> 365 днів	Усього
Ліквідні активи	14 753						14 753
Грошові кошти і залишки на коррахунку в НБУ	10 909						10 909
Кошти в інших банках до запитання	3 844						3 844
Цінні папери на продаж							
Строкові активи	6 717	12 745	15 959	41 974	19 156	25 409	121 960
Кредити та депозити в інших банках	2 000	4 300	2 893				9 193
Інші цінні папери на продаж							
Кредити суб'єктам господарювання, органам загальнодержавного управління, фізичним особам	3 587	7 686	13 066	41 757	19 156	25 409	110 661
Інші інвестиційні цінні папери				217			217
Дебіторська заборгованість	552	302					854
Інші активи	578	457					1 035
Іммобілізовані активи							6 184
Основні засоби, нематеріальні активи (за вирахуванням амортизації)							6 184
Довгострокові вкладення у сторонні організації							
УСЬОГО АКТИВІВ (I)	21 470	12 745	15 959	41 974	19 156	31 593	142 897
Нестабільні зобов'язання	12 314	0	0	0	0	0	12 314
Залишки на рахунках до запитання інших банків	4 356						4 356
Нестабільна частина залишків на рахунках до запитання суб'єктів господарювання, бюджетних установ фізичних осіб	7958						7 958
Строкові зобов'язання	8 174	15 424	18 203	39 931	13 269	20 105	115 106
Кредити і депозити інших банків	3 479	2 000					5 479
Стабільна частина залишків коштів на рахунках до запитання суб'єктів господарювання, бюджетних установ фізичних осіб							8 068
Строкові кошти суб'єктів господарювання, бюджетних установ, фізичних осіб	3 803	12 924	18 203	39 931	13 269	12 037	100 167
Цінні папери власного боргу							0
Кредиторська заборгованість	250	500					750
Інші зобов'язання	642						642
УСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ (II)	20 488	15 424	18 203	39 931	13 269	20 105	127 420
НЕВІДПОВІДНІСТЬ (I) – (II)	982	-2 679	-2 244	2 043	5 887	11 488	15 477
Капітал							15 477
УСЬОГО ПАСИВІВ (III)	20 488	15 424	18 203	39 931	13 269	20 105	142 897
ЗАГАЛЬНА НЕВІДПОВІДНІСТЬ (I–III)	982	-2 679	-2 244	2 043	5 887	-3 989	0

майбутній стан банку.

Прогноз видів та обсягів активних і пасивних операцій банку як складова бізнес-плану здійснюється з урахуванням цільових показників прибутковості і встановлених обмежень на ризик, які визначаються стратегічними цілями діяльності банку. Оскільки банки працюють в умовах невизначеності, і більшість фінансових потоків має стохастичний характер, плани постійно коригують з урахуванням змін, які відбулися, та сценарії розвитку майбутнього. Прогноз щодо кредитів, а можливо, й частини депозитів формується з огляду на потреби та наміри клієнтів, а також можливості банку. Модифікований звіт про структуру активів і пасивів за строками, доповнений очікуваними сумами кредитів і депозитів, плановими сумами доходів та витрат за відповідні періоди, дає змогу визначити прогнозну невідповідність активів і пасивів за часовими інтервалами. При плануванні активних і пасивних операцій необхідно відстежувати вплив змін у балансі на розмір обов'язкових резервів, економічні нормативи діяльності, тобто розраховувати відповідні прогнозні показники.

Суми розривів ліквідності становлять в абсолютному вираженні інформацію про відповідність або невідповідність обсягів ресурсів і вкладень у конкретний період. Ризик ліквідності обмежується шляхом встановлення лімітів на допустиму величину розриву. Ліміт — це коефіцієнт дефіциту ліквідності у відсотках: відношення негативного розриву ліквідності до валути балансу або до суми пасивів. Загальний дефіцит ліквідності розраховується як сукупність дефіцитів ліквідності за всіма строковими групами. При цьому надлишок ліквідності за коротшими термінами погашення покриває дефіцит за довгостроковими, а не навпаки.

Розмір ліміту визначається політикою банку щодо ліквідності — консервативною або агресивною. У першому випадку менеджмент банку прагне не допускати дефіциту ліквідності, тому ліміт дорівнює нулю. У другому, — якщо дефіцит плачується покрити за рахунок залучень або продажу активів, — ліміт встановлюється з огляду на обсяги майбутнього припливу коштів.

АНАЛІЗ АЛЬТЕРНАТИВ ВКЛАДЕННЯ КОШТІВ

На майбутні доходи банку, а також його витрати істотно впливають відносини з клієнтами. Пріоритетною метою діяльності банку є налагодження довгострокових партнерських стосунків із клієнтами, що забезпечує конкурентні переваги на ринку банківських послуг. Найважливіша умова цього — своєчасне

задоволення потреб клієнтів у кредитах на прийнятних умовах, що відкриває шляхи до надання інших банківських послуг, тіснішого співробітництва, зміщення довіри клієнта до банку. Нині більшість фахівців банків вважає, що банк повинен надавати виключно якісні кредити, навіть якщо відчуває дефіцит ліквідних коштів, розраховуючи у разі потреби на запозичення [1, с. 337].

Потреба в ресурсах для надання кредиту спонукає керівництво банку до аналізу наявних альтернатив. Є два принципових підходи до вирішення цього завдання. Першим передбачається узгодження обсягів і строків вкладень із конкретними видами ресурсів, які їх фонduють. Наприклад, клієнтський депозит спрямовується в конкретний вид активів з відповідними характеристиками строковості та дохідності. Такий підхід полегшує аналіз і контроль операцій, здійснюваних банком, а також спрощує відстеження ризиків. Метод прямого фондування доцільно використовувати, коли менеджмент банку орієнтується на невисокий ступінь ризиків за операціями. Інша річ, що в чистому вигляді цей підхід складно реалізувати на практиці, оскільки на ринку не завжди є можливості для збалансування конкретного виду активу або пасиву.

Другим способом — загального “котла” — не передбачено фінансування якогось певного вкладення конкретною частиною пасивів. У цьому випадку неможливо зіставити певний актив із пасивом і порівняти їх за строками та цінами залучення й розміщення, тобто актив фінансує “знесоблений” пасив. У такому разі лише звіт про структуру активів і пасивів за строками дає уявлення про ліквідність банку в кожному часовому інтервалі.

Коли утворюються надлишкові ліквідні кошти, менеджмент банку повинен подбати про їх прибуткове розміщення, інакше за недопущення дефіциту ліквідності доведеться платити неодержаними доходами. За консервативної стратегії банку щодо ризику ліквідності аналіз альтернатив вкладень коштів провадиться з огляду на те, щоб жодна з них не збільшувала дефіциту ліквідності у кожному із часових періодів. Якщо ж пріоритетом є забезпечення максимальної дохідності, банк може вдатися до збільшення невідповідності пасивів сумам активів, аби вигідно розмістити кошти, розраховуючи на купівлю ресурсів із потреби.

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Звичною практикою підтримання ліквідності у західних банках є продаж активів (цінних паперів, кредитів), що дає змогу при потребі вивільнити ресурси і оптимізувати структуру вкладень.

Іншим ефективним засобом підвищення ліквідності є сек'юритизація активів. Унаслідок нерозвинутості фінансових ринків у країнах із нестабільною економікою поширення цих способів регулювання ліквідності — справа майбутнього.

У наведеному прикладі поліпшити ліквідність можна шляхом досрочового погашення кредитів. Але таке рішення можна прийняти лише у разі відповідної ініціативи з боку позичальника або групи позичальників щодо досрочового повернення кредитів.

При надлишковій ліквідності банк втраче потенційні доходи і наражається на ризик процентної ставки. В будь-якому разі всі рішення щодо купівлі коштів, трансформування активів для збільшення обсягів ліквідних ресурсів необхідно розраховувати як із точки зору потенційних витрат, так і з точки зору недоотриманих прибутків.

У процесі управління процентним ризиком банк ставить конкретні завдання щодо отримання чистого процентного доходу й утримання процентного ризику в межах установлених лімітів. Для цього використовуються методи аналізу розривів (геп-менеджмент) або метод аналізу тривалості (дюрації). Хоча ці методи доповнюють один одного, вони відрізняються за цілями та способом вимірювання ступеня ризику.

Розрахунок гепу базується на балансових показниках і враховує незбалансованість різниць у часі, коли можуть змінитися процентні ставки за активами й пасивами. Він відображає вплив зміни процентних ставок на суму нарахованих відсотків і є традиційним підходом до оцінки процентного ризику. Головним предметом такого аналізу є коливання розміру доходів.

Метод аналізу тривалості враховує строки руху грошових коштів і дає змогу оцінити зміни ринкової вартості процентних активів та пасивів залежно від змін базових процентних ставок. У вітчизняних умовах об'єктивні складнощі використання цього методу, тісно пов'язаного з економічною моделлю, зумовлені труднощами побудови часової структури процентних ставок за різними фінансовими інструментами і значною мінливістю процентних ставок. Враховуючи це, детальніше зупинимося на геп-менеджменті.

Для оцінки процентного ризику за допомогою гепу в модифікованому звіті про структуру коштів, доповненому очікуваними обсягами розміщення і залучення ресурсів, у кожному із часових інтервалів аналізують суми, за якими банк сплачує та отримує проценти. Це дає змогу визначити позиції, чутливі до зміни процентних ставок. Для розрахунку гепу необхідно

відносити заборгованість до певної часової категорії з урахуванням строку зміни (або можливої зміни) процентної ставки, а не лише залежно від дат надання (погашення) кредитів і депозитів. Таким чином, у кожній часової групі визначається обсяг залучених (розміщених) коштів, чутливих до зміни процентних ставок. Потім у межах кожної групи визначають обсяги коштів, для яких строк залучення дорівнює строку розміщення. Сума, що залишилася, — це кошти, розміщені із порушенням балансу строків, — геп. Обсяг коштів, розміщених за строками, і процентна маржа для даного строку дають змогу визначити частку процентного прибутку, який не залежить від розриву в строках залучення і розміщення активів та пасивів, чутливих до зміни процентних ставок. Ця частина доходу визначається лише різницею ставок залучення і розміщення в межах одного інтервалу часу. Частина доходу, що залишилася, формується за рахунок перерозподілу ресурсів за строками.

Характерною особливістю процентного ризику є те, що його вплив може бути як позитивним, так і негативним. Підвищення процентних ставок матиме позитивний вплив у разі перевищення суми чутливих до зміни процентних ставок активів над сумаю відповідних зобов'язань (позитивний геп). Навпаки, при зниженні процентних ставок бажаним є негативний геп, що знизить вартість обслуговування зобов'язань більшою мірою, ніж дохідність активів, і поліпшить показники прибутковості.

Позиція активів і пасивів, чутливих до зміни процентних ставок, суттєво залежить від управлінських рішень керівництва банку. Динаміку ж самих процентних ставок прогнозувати важко, особливо в умовах нестабільної економіки. Тому передбачення руху процентних ставок — це критичний момент при управлінні процентним ризиком. Стосовно напряму та розміру змін процентних ставок можна робити лише імовірнісні оцінки за допомогою статистичних або експертних методів.

На валютний ризик значною мірою впливають загальноекономічна та політична ситуації в країні, тенденції їх розвитку, а також система валютного регулювання. За несприятливого розвитку подій банк може зазнати втрат, зумовлених:

- знеціненням вкладень в іноземній валютах внаслідок зміни обмінного курсу;
- обмеженнями щодо проведення валютних операцій;
- невідповідністю обсягів валютних активів його зобов'язанням в іноземній валютах.

Банк повинен утримувати відкриту валютну позицію в розмірах, установлених НБУ. Якщо стратегію банку передбачено

отримання максимального прибутку від активно-пасивних операцій у валютах, він повинен прогнозувати майбутні зміни валютних курсів і мати можливість швидко змінювати відповідним чином структуру валютних активів і пасивів. Перевищення активів над пасивами (довга відкрита валюта позиція) бажана при зростанні курсу іноземної валюти. Додатковий виграш від знецінення іноземної валюти банк отримає у разі перевищення пасивів у іноземній валюті над активами (коротка валюта позиція). Консервативна стратегія щодо валютного ризику передбачає збалансування валютних активів і пасивів таким чином, щоб звести показники валютної позиції до нуля.

Для підсумкової оцінки валютного ризику необхідно проаналізувати структуру активів і пасивів у валютах відповідно до модифікованого звіту про структуру активів і пасивів з урахуванням очікуваних операцій у валютах. При цьому ризики ліквідності і процентний розглядаються у розрізі видів валют.

Процентний, валютний, ціновий ризики залежать від зміни таких параметрів ринку, як процентні ставки, курси валют, коливання цін фінансових інструментів, і тому належать до ринкових ризиків. Ризики цього типу найкраще піддаються кількісному вимірюванню на основі ймовірнісно-статистичних методів, тому останніми роками особливо широко використовується методика Value-at-Risk (VaR), запропонована Базельським комітетом з банківського нагляду. Вона дає змогу оцінювати ризики потенційних збитків, які можуть виникнути в результаті несприятливої кон'юнктури ринку. Оцінка VaR побудована на певних припущеннях і призначена для аналізу ліквідних ринків, які мають значну історичну інформацію, велику кількість операторів з кожним із фінансових інструментів, відповідні обсяги операцій, — тобто її використання є коректним в умовах статистично стабільного ринку. Залежно від отриманої оцінки VaR встановлюються вимоги до величини капіталу банку. Вона дає змогу розглядати конкретні види активів і пасивів як об'єкти ризиків різних видів із подальшою оцінкою доходів і витрат від проведення операцій та їх впливу на інтегральні показники роботи банку. Такий підхід є природним із точки зору побудови управлінського процесу в комерційному банку. Залежно від цілей діяльності фінансової установи УАП може бути засобом запобігання ризику або свідомого його прийняття.

Із найважливіших показників діяльності банку. Він призначений для покриття негативних наслідків різноманітних ризиків, забезпечення фінансової стійкості банку та захисту вкладів. Для багатьох українських банків приведення суми регулятивного капіталу у відповідність із вимогами законодавчих та нормативних документів є питанням подальшого існування, тому протягом останніх років проблеми капіталізації українських банків перебувають у центрі уваги Національного банку України.

Ринкова вартість капіталу визначається на конкретну дату відповідно до ринкової вартості статей активів і пасивів. Якщо ті чи інші фінансові інструменти, що становлять активи та зобов'язання, не мають ринкових котирувань, то за ринкову приймають їхню оцінку вартість. Зміна ринкової вартості капіталу означає зміну економічної вартості банку.

Аналіз ризиків починають із розгляду ризику, притаманного певним видам активів і пасивів. Складність ідентифікації та оцінки ризиків значною мірою зумовлена тим, що на один і той же фінансовий інструмент залежно від джерел виникнення ризикових ситуацій можуть одночасно впливати ризики кількох типів. Так, позиції за кредитно-депозитними угодами несуть у собі кредитний, процентний, валютний ризики (за наявності угод, деномінованих в іноземних валютах), а також визначають стан ліквідності банку. В підсумку оцінки ризику конкретних інструментів впливають на зміни вартості капіталу банку.

ПІДСУМКИ

Kомплексне управління активами і пасивами як методологічна концепція відображає взаємозв'язок і взаємозумовленість активних та пасивних операцій, які породжують різні комбінації ризику й дохідності, тобто ризик є похідним від кола операцій, які здійснюють банк. Підхід із позицій УАП дає змогу розглядати конкретні види активів і пасивів як об'єкти ризиків різних видів із подальшою оцінкою доходів і витрат від проведення операцій та їх впливу на інтегральні показники роботи банку. Такий підхід є природним із точки зору побудови управлінського процесу в комерційному банку. Залежно від цілей діяльності фінансової установи УАП може бути засобом запобігання ризику або свідомого його прийняття.

Література

1. Роуз Пітер С. Банковский менеджмент / Пер. с англ. — М.: Дело, 1997.
2. Синкл Дж. мл. Управление финансами в коммерческих банках / Пер. с англ. — М.: Catallaxy, 1994. — 820 с.

Інформація з перводжерел/

**Зміни і доповнення до Державного реєстру банків¹,
внесені за період
із 1 квітня по 1 травня 2003 р.**

Назва банку	Вид товариства	Зареєстрований статутний капітал, грн.	Дата реєстрації банку	Реєстраційний номер	Юридична адреса
М. Київ і Київська область					
Товариство з обмеженою відповідальністю Комерційний банк "Експобанк"	ТОВ	41 200 000	26.12.1991 р.	75	м. Київ, вул. Золотоустівська, 2/4
Акціонерне товариство "Банк Велес"	ВАТ	28 000 000	18.03.1994 р.	239	м. Київ, вул. Анрі Барбюса, 9-а
Дніпропетровська область					
Закрите акціонерне товариство "Агробанк"	ЗАТ	30 000 000	17.10.2002 р.	283	м. Дніпропетровськ, вул. Курсантська, 24
АР Крим і м. Севастополь					
Відкрите акціонерне товариство "Кримський універсальний банк" (колишня назва — Відкрите акціонерне товариство "Корал-Банк")	ВАТ	11 258 790	08.10.1991 р.	19	м. Сімферополь, вул. Сергєєва-Ценського, 21
Одеська область					
Відкрите акціонерне товариство "МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК" (колишня назва — Акціонерний комерційний банк "МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК")	ВАТ	50 000 000	05.11.1993 р.	207	м. Іллічівськ, вул. Леніна, 28
Харківська область					
Акціонерний комерційний інноваційний банк "УкрСиббанк"	ВАТ	140 000 000	28.10.1991 р.	57	м. Харків, просп. Московський, 60
Відкрите акціонерне товариство РЕАЛ БАНК	ВАТ	22 000 000	29.10.1991 р.	60	м. Харків, просп. Леніна, 60-а

Банки, вилучені з Державного реєстру банків у квітні 2003 р.

Назва банку	Номер реєстрації банку	Дата реєстрації банку	Дата закриття банку	Підстава для закриття банку
Акціонерний банк "Абсолют"	215	26.11.1993 р.	15.04.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 15.04.2003 р. №84
Акціонерний інвестиційний селянський Банк "АгроИВЕСТ"	132	04.12.1992 р.	18.04.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 18.04.2003 р. №90

¹“Офіційний список банків України, включених до Державного реєстру банків, та перелік операцій, на здійснення яких банки отримали банківську ліцензію та письмовий дозвіл Національного банку України на здійснення операцій”, а також “Нумерацію операцій, на які Національний банк України надає банкам банківську ліцензію та письмовий дозвіл на здійснення операцій” опубліковано у “Віснику НБУ” № 2 за 2003 р. Зміни і доповнення, внесені до Державного реєстру банків, виділено червоним кольором. Назви банків подаються за орфографією статутів.

На замовлення “Вісника НБУ” матеріали підготувала головний економіст департаменту реєстрації та ліцензування банків НБУ Олена Сілецька.

Пером та об'єктивом /

Робоча поїздка С.Л.Тігіпка до Кіровограда

16 травня нинішнього року Голова Національного банку України перебував з робочим візитом у Кіровограді. Програмою його перебування передбачалися зустрічі з керівництвом області, банкірами та підприємцями, представниками засобів масової інформації.

Цей проведений на Кіровоградщині робочий день головного банкіра країни Сергія Тігіпка розпочався із зустрічі з головою облдержадміністрації Василем Моцним. По її закінченні в заявлі для представників преси вони повідомили журналістів зокрема про те, що обговорювали шляхи розв'язання проблем, пов'язаних із кредитуванням сільгоспвиробників.

С.Л.Тігіпко підтримав пропозицію керівника облдержадміністрації про необхідність довгострокового кредитування села, втім додав, що банкіри більше уваги приділятимуть цьому питанню за умови надання позичальниками надійних гарантій повернення коштів. Розвиваючи цю думку, Голова НБУ зауважив, що кредитних ресурсів в Україні достатньо, тому хотілося б бачити побільше гідних уваги перспективних інвестиційних проектів. Саме над цим область повинна працювати активніше.

Голова Національного банку України С.Л.Тігіпко погодився із головою Кіровоградської обласної державної адміністрації В.К.Моцним, що назріла необхідність змінити порядок оподаткування місцевих філій банків. Податок на прибуток банківських установ повинен сплачуватися за місцем реєстрації філій, а відтак ці кошти залишатимуться у регіонах.

У ході робочої поїздки С.Л.Тігіпко зустрівся з колективом Управління НБУ в Кіровоградській області, з підприємцями, банкірами та представниками бізнесструктур міста.

На закінчення візиту Голова НБУ провів заключну прес-конференцію, дав ексклюзивне інтерв'ю місцевій пресі та виступив у прямому ефірі Кіровоградського телебачення.

Голова Кіровоградської облдержадміністрації В.К.Моцний, Голова Національного банку України С.Л. Тігіпко, голова обласної ради В.І.Сибирцев (зліва направо) інформують представників засобів масової інформації про те, які питання були розглянуті в ході їхньої зустрічі.

Розмова С.Л.Тігіпка з начальником Управління НБУ в Кіровоградській області Л.Ю.Царенком та членами політичної партії "Трудова Україна".

Фото Владислава Негребецького.

Ветерани війни і тилу вперше зустрілися з новим Головою Національного банку України С.Л. Тігіпком, та спільну мову знайшли відразу.

Нинішня весна видалася такою неласковою — довго випробовувала нас зимовим холодом. Та раптом перед самісінським святом Перемоги, як на замовлення, сонцем і теплом розщедрилася природа, радісним розмаєм зазеленів-роздвітнув світ, звеселяючи душу. Ще на один рік віддалися від нас ті вікопомні 1418 днів і ночей, упродовж яких нашому народові довелося нести тягар боротьби зі страшною фашистською навалою, врешті здобувши перемогу в кровопролитних битвах, від яких горіла і стогнала земля. Та не вивірюється з роками у народній пам'яті подвиг героїв, які відстоювали свободу, честь і незалежність Вітчизни. Нові покоління схиляються в шанобі перед своїми батьками й дідами — солдатами Великої Вітчизняної, живими та полеглими, дякуючи за мирне сьогодення.

Тепер наша черга подбати про їхнє сьогодення, оточити теплом та увагою, а в дні ними ж подарованого свята Перемоги — то просто священий обов'язок.

Як завжди, не лишається осторонь благородної справи і колектив Національного банку України. Зусиллями адміністрації та профспілкового комітету НБУ напередодні 9 Травня організовано вже традиційну зустріч із банківськими працівниками — ветеранами, які кували перемогу на фронти і в тилу.

Їх зустрічали квітами й подарунками у вестибюлі банку, звучали знайомі, дорогі серцю мелодії тих років, зливаючися з малиновим передзвоном ветеранських орденів та медалей. Потім — спільне фото на згадку.

Найзнаменніша перемога минулого століття

За останнє десятиліття у нашій свідомості відбулися значні зміни як морально-політичних, так і ідеологічних пріоритетів. Багато свят, колись позначеніх у календарях червоним кольором, справедливо змінили кумачевість на заслужену буденість. Натомість з'явилися нові дати, нові свята, пов'язані з пам'ятними віхами національної історії України. Та є у нашого народу подія, яка назавжди увійшла в його історію та пам'ять як невмирущий приклад стійкості духу. Це 9 травня — День Перемоги.

Із 58-ю переможною весною фронтовиків і працівників тилу привітав Голова Національного банку України С.Л. Тігіпко. Найзнаменнішою перемогою минулого століття назвав він цю подію і додав: “Я мав дуже мало часу для спілкування з вами, але й після короткої зустрічі впевнено скажу: тільки ваше покоління могло перемогти у такій страшній війні”. Він передав привіт і найцінніше привітання ветеранам від Володимира Семеновича Стельмаха, з яким зустрічався напередодні. А ще Голова НБУ повідомив: Правління банку прийняло рішення збільшити доплату до пенсій колишнім фронтовикам і трудівникам тилу, які працювали в Національному банку України, із 32 до 50 гривень на місяць.

А потім, як годиться, за “фронтовими” ста грамами продовжилося святкування. Від ветеранів із привітаннями та спогадами виступили В.П.Кись і М.Х.Жданюк.

Святковий настрій зустрічі підтримали артисти Національної філармонії України. У супроводі квартету баяністів під керівництвом Сергія Грінченка прозвучали твори у виконанні народних артистів України Віктора Тіткіна та Григорія Гаркуші, співачки Лідії Кондрашевської. Ветерани послухали улюблені пісні “Где же вы теперь, друзья-однополчане?”, “Темная ночь”, “День Победы”, “Землянка”, “Журавли” та інші. Припали присутнім до душі і гуморески у виконанні народної артистки України Нілі Крюкової.

Вечір закінчився виконанням улюбленої пісні “Путь далека нам с тобою” силами по-військовому швидко організованого зведеного хору ветеранів та артистів. Прийміть, дорогі, ще раз вітання зі сторінок нашого журнала.

Микола В'юнковський,
“Вісник НБУ”.

УКРАЇНСЬКА ФІНАНСОВО-БАНКІВСЬКА ШКОЛА
при Київському національному економічному університеті
Державна акредитація 4 рівня (ліцензія АА № 233159)
www.ufbs.kiev.ua

- Очно-заочна МАГІСТРАТУРА за програмами:
спеціальність “ФІНАНСИ”, програми:
♦ “ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ”
♦ “СТРАХОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ”
♦ “ОЦІНКА МАЙНА ТА БІЗНЕСУ”
(вперше в Україні!).

спеціальність “БАНКІВСЬКА СПРАВА”,
програма:
♦ “БАНКІВСЬКИЙ МЕНЕДЖМЕНТ”

Тривалість навчання: 1–2 роки
(залежно від базової вищої освіти).

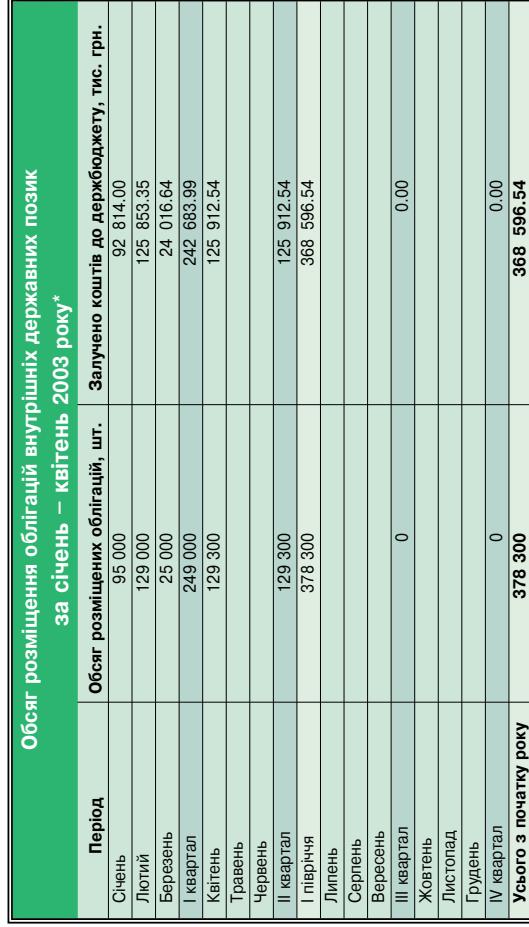
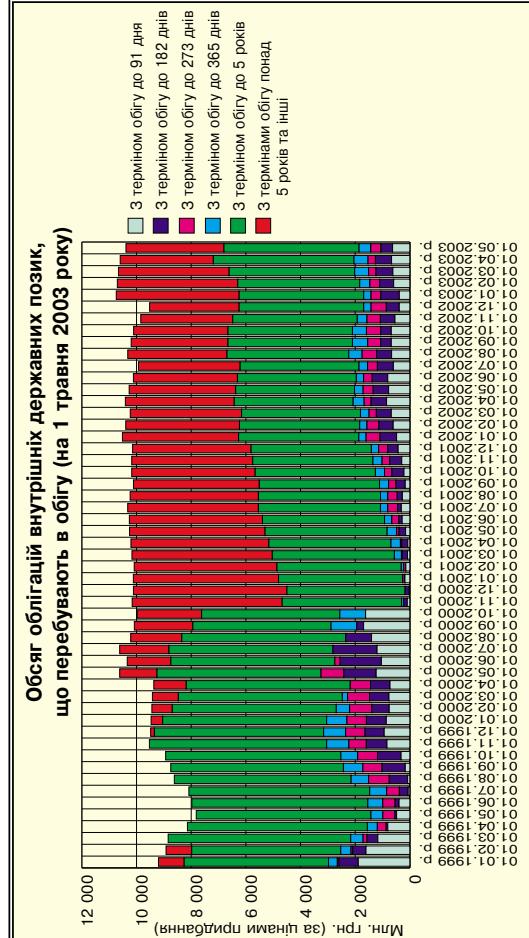
Диплом магістра — від імені КНЕУ.

- КВАЛІФІКАЦІЙНА ПІДГОТОВКА:
♦ ВАЛЮТНИХ ДИЛЕРІВ;
♦ ТИМЧАСОВИХ АДМІНІСТРАТОРІВ
ТА ЛІКВІДАТОРІВ БАНКІВ;
♦ ФАХІВЦІВ З БАНКІВСЬКОГО АУДИТУ;
♦ ОЦІНЮВАЧІВ за програмами ФДМУ.
- ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
менеджерів та фахівців банків (у тому числі касирів із визначення фальшивих грошей).

Бул. Дегтярівська, 49-Г, м. Київ, 03113.
Тел./факс: /044/ 456-32-93; 230-29-87;
241-75-52.
E-mail: ufbs@ufbs.kiev.ua.

Ринок державних цінних паперів України у квітні 2003 року

Номер аукціону	Дата проведення розрахунків за придбані облігації	Результати аукціонів із розміщення облігацій внутрішніх державних позик, проведених у квітні 2003 року			Результати аукціону			
		Встановлені обмеження на загальний обсяг розміщення облігацій, шт.	Номінал облігацій, грн.	Розмір купона на одну облігацію, грн.	Періодні погашення облігацій	Обсяг розміщених облігацій, шт.	Залучено кошти до державного бюджету від розміщення облігацій, тис. грн.	Встановлений рівень доходності облігацій, %
40	02.04.2003 р.	—	1 000	—	02.07.2003 р.	—	—	—
41	02.04.2003 р.	—	1 000	—	01.10.2003 р.	—	—	—
42	02.04.2003 р.	—	1 000	—	25.02.2004 р.	21 500	19 699.59	10.00
43	02.04.2003 р.	—	1 000	—	29.09.2004 р.	—	—	—
44	09.04.2003 р.	—	1 000	—	09.07.2003 р.	—	—	—
45	09.04.2003 р.	—	1 000	—	08.10.2003 р.	14 000	13 455.82	8.00
46	09.04.2003 р.	—	1 000	29.25	06.10.2004 р.	60 000	59 892.60	11.70
47	16.04.2003 р.	—	1 000	—	16.07.2003 р.	2 000	1 961.82	7.70
48	16.04.2003 р.	—	1 000	—	15.10.2003 р.	18 000	17 300.34	8.00
49	16.04.2003 р.	—	1 000	—	13.10.2004 р.	—	—	—
50	23.04.2003 р.	—	1 000	—	23.07.2003 р.	10 000	9 809.10	7.70
51	23.04.2003 р.	—	1 000	—	22.10.2003 р.	—	—	—
52	23.04.2003 р.	—	1 000	29.00	20.10.2004 р.	3 800	3 793.27	11.60
53	30.04.2003 р.	—	1 000	—	30.07.2003 р.	—	—	—
54	30.04.2003 р.	—	1 000	—	29.10.2003 р.	—	—	—
55	30.04.2003 р.	—	1 000	—	27.10.2004 р.	—	—	—
Разом		Х	Х	Х		129 300	125 912.54	Х

Роман Тиркало

Директор Інституту банківського бізнесу
Тернопільської академії народного
господарства, професор

Ігор Кравчук

Аспірант кафедри банківської справи
Тернопільської академії народного
господарства

Одним зі шляхів збільшення прибутковості та зменшення ризико-вості банківської системи України є активізація діяльності кредитних установ на фондовому ринку, зокрема — шляхом формування власних інвестиційних портфелів за допомогою впровадження сучасних фінансових інновацій. Розширення присутності комерційних банків на ринку цінних паперів сприяло би прискоренню трансформації економічних відносин в Україні, адаптації вітчизняної фінансової системи до євростандартів та інтеграції з міжнародними ринками капіталу.

Вивченням питань формування банками власних портфелів цінних паперів займаються як іноземні (Ф.Фабоцци, У.Шарп, С.Котл та інші), так і вітчизняні фахівці (зокрема В.Шапран, Н.Шапран, Б.Луців). У нашій країні засади оцінки фондових активів досліджені переважно у площині аналізу фінансової діяльності емітента цінних паперів. Можливості

Особливості застосування фундаментального аналізу в процесі формування банківського портфеля цінних паперів

У статті розглядаються можливості практичного застосування принципів фундаментального аналізу в ході формування комерційними банками власних портфелів фондових активів, надаються методичні рекомендації щодо аналізу пакетів цінних паперів залежно від їх розміру та мети придбання.

застосування на вітчизняному фондовому ринку основних принципів фундаментального аналізу українськими науковцями вивчено недостатньо. Тож охарактеризуємо його головні складові, з'ясуємо їх дієвість у наших умовах, поміркуємо над проблемами, що ускладнюють проведення повноцінного інвестиційного аналізу, сформулюємо певні рекомендації щодо застосування основних методів пошуку недооцінених банківськими менеджерами фондовых активів залежно від мети купівлі та розміру пакета цінних паперів.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ФУНДАМЕНТАЛЬНОГО АНАЛІЗУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Невід'ємною складовою інвестиційного менеджменту в кредитних установах є проведення фінансового аналізу для визначення об'єктів вкладення грошових ресурсів. Традиційний підхід передбачає використання фундаментального або технічного аналізів. В Україні більше уваги приділяють першому з них. Теоретично фундаментальний аналіз дає змогу на основі оцінки фінансового стану емітентів обчислити "справжню" вартість цінних паперів, зокрема визначити шляхом порівняння ринкової ціни зі справедливою неточно оцінені інструменти¹.

Серед основних складових (етапів) фундаментального аналізу — діагности-

ка макроекономічної ситуації в державі, галузевий аналіз, оцінка емітентів та випущених ними цінних паперів.

Макроекономічна складова передбачає відстеження, оцінку та аналіз основних економічних індикаторів і їх впливу на стан ринку цінних паперів.

На жаль, нині в Україні ринкові правила та закони, які є основою аналізу в умовах розвинутих економік, діють ще не повною мірою. Наприклад, упродовж 2001 року в нашій країні спостерігалося значне зростання обсягу ВВП, а фондний ринок мав стійку тенденцію до скорочення, хоча, за теорією, вони мають рухатися в одному напрямку. Такий парадокс, на нашу думку, пояснюється насамперед невідповідністю змін макроекономічних показників і темпів структурної перебудови й реформування відносин власності.

Ще одне підтвердження слабкого розвитку вітчизняного фондового ринку отримано при спробі розрахувати за результатами 2000 року коефіцієнт кореляції між ПФТС-індексом (Україна) і Dow Jones Industrial Average (США), DAX (Німеччина), FTSE-100 (Великобританія). З'ясувалося, що світові ринки капіталу майже не справляють реального впливу на стан фондового ринку в Україні.

Другий етап фундаментального аналізу — визначення найпривабливіших для вкладення коштів галузей.

За нашими розрахунками, які базуються на аналізі темпів зростання і структури обсягів виробництва, величини іноземних інвестицій та розмірів кредиторсько-дебіторської заборгованості, найпривабливішими для розміщення ресурсів останнім ча-

¹ Щодо акцій застосовується дещо інший метод: їх "справжню" ціну визначають шляхом дисkontування дивідендів, а тому об'єктом оцінки є пайові цінні папери, за якими сплачується дисконт.

сом були харчова промисловість і машинобудування.

Нагадаємо, що в 2001 році Державним комітетом статистики України змінено порядок розкриття даних про соціально-економічне становище країни (за видами економічної діяльності), тож зіставлення цілої низки показників за кілька років поспіль стало неможливим. Це ускладнило оцінку інвестиційної ефективності в розрізі галузей, і попередні висновки про привабливість тих чи інших видів економічної діяльності, зокрема зроблені в цій статті, не претендують на вичерпність. У перспективі, на нашу думку, домінуватимуть сектори так званої нової економіки, які нині лідирують на фондових ринках економічно розвинутих країн. В Україні передові позиції, вірогідно, посіде телекомунаційний підрозділ. Поштовхом до цього може стати очікувана приватизація "Укртелекому". В майбутньому можливий навіть "перегрів" ринку, на якому провадитиметься купівля-продаж цінних паперів компаній нової економіки, як це вже було в розвинутих країнах. Щоправда, такий варіант імовірний лише за умови впровадження інформаційно-інноваційної моделі розвитку економіки.

Галузевий аналіз, звичайно, не обмежується лише порівнянням статистичних даних щодо основних показників діяльності. Наприклад, український учений С.С.Герасименко пропонує також складати технологічні характеристики галузей (визначати рівень розвитку технологій), характеристики продукції (якості і попиту на неї), галузевих інвестиційних ризиків, надійності збути продукції тощо [9].

Третім і основним етапом фундаментального аналізу є *оцінка емітентів та випущених ними цінних паперів*.

Почнемо з добору підприємств, діяльність яких аналізується. Переvalu гу надають компаніям з інвестиційно привабливих галузей, визначених на попередньому етапі. Згідно з вимогами Національного банку України щодо кожного емінента, цінні папери якого купує банк, необхідно завести справу, яка має містити таку інформацію:

- ◆ suma та обсяг емісії цінного паперу;
- ◆ наявність і кількість брокерів, банків або інших установ, що забезпечують постійне чи майже постійне котирування;
- ◆ оцінка фінансового стану емінента;
- ◆ висновок керівництва банку про ліквідність ринку даного цінного папера [2].

Банківська установа повинна розробити й затвердити внутрібанківське положення про порядок і систему оцінки емітентів, яким має передбачатися застосування при оцінюванні підприємств низки показників. Обов'язкові з них такі:

- ◆ наявність власного капіталу;
- ◆ оборотні кошти;
- ◆ миттєва ліквідність;
- ◆ оборотність капіталу;
- ◆ оборотність дебіторської заборгованості;
- ◆ оборотність кредиторської заборгованості;
- ◆ маржа прибутковості;
- ◆ автономність;
- ◆ рентабельність капіталу (ROE);
- ◆ рентабельність активів (ROA) [5].

Для визначення інвестиційної привабливості підприємств здійснюють ретроспективний аналіз даних, порівнюють їх із найкращими, найгіршими та середніми показниками в галузі.

Ця система оцінки має певні недоліки: увага концентрується передусім на оцінці підприємства, аналіз же власне цінних паперів не враховується. На нашу думку, банк повинен обчислювати показники, які використовуються для оцінки фінансових інструментів емітентів, насамперед — цінних паперів, що котируються на біржах або в торговельно-інформаційних системах.

Із них найважливішим є показник загальної дохідності акцій. Він визначається за формулою:

$$r = (P_1 + P_0 + D)/P_0,$$

де r — дохідність цінного паперу;

P_1 — ціна на кінець періоду;

P_0 — ціна на початок періоду;

D — дивідендний дохід, отриманий за період.

Цей показник порівнюється з дохідністю інших акцій, облігацій тощо. Загальну дохідність цінних паперів можна поділити на дві складові:

дохідність від приросту капіталу та дивідендну. Останню в українських умовах складно визначити щодо кожної акції, адже переважна більшість емітентів не сплачує дивідендів.

Ще одним важливим показником оцінки цінних паперів є капіталізація компаній, яка визначається шляхом множення ринкової ціни акцій на їх кількість. Зазначений показник можна обчислити лише відносно акцій, які котируються на біржі або в торговельно-інформаційній системі.

В Україні розмір капіталізації найбільших емітентів становить від 160 до 380 млн. грн. Рівня понад 1 млрд. грн. досягло лише підприємство — "Укрнафта".

На основі розміру капіталізації розраховується значна кількість коефіцієнтів, які розширяють уявлення про стан справ емінента. Серед них — ринкова додаткова вартість на акціонерний капітал (MVA, розмір капіталізації мінус обсяг капіталу компанії); відношення ринкової капіталізації до капіталу або виручки; відношення капіталізації до прибутку перед вирахуванням податків, процентів і амортизації (EBITDA) та інші [4].

Для аналізу цінних паперів емінента важливо визначити такий показник, як *прибуток на одну акцію* (EPS). Він відображає частку прибутку, що припадає на пакет акцій, які перебувають у власності банку. EPS використовується також для розрахунку деяких інших фінансових коефіцієнтів — P/E, P/S, P/B.

P/E (price-earnings) — це відношення ціни акції до прибутку на одну акцію. За допомогою порівняльного аналізу можна визначити, наскільки недооцінено (порівняно із середньою величиною по галузі) акцію. Занизоване значення показника може свідчити також про погіршення фінансово-го стану компанії емінента. В еко-

Таблиця 1. Рейтинг провідних українських компаній за розміром капіталізації

на 01.01.2002 р. [6]

Назва компанії	Капіталізація, тис. грн.	Прибуток на одну акцію (EPS), грн.	Рентабельність активів (ROA), %
"Укрнафта"	1 043 899.588	17.98	21.39
Миколаївський глиноземний завод	559 829.773	0.00	0.15
"Київенерго"	378 733.159	0.05	0.28
"Дніпробленерго"	317 555.701	-3.52	-0.95
"Західенерго"	255 746.867	4.91	4.07
Лисичанськнафтаоргсинтез	247 185.519	-0.18	-20.24
"Стирол"	237 346.200	2.79	7.88
"Запоріжсталь"	208 108.172	0.03	1.31
"Рівнезат"	163 380.538	-0.08	-4.57
"Харківобленерго"	162 903.383	-0.01	-0.27

номічних умовах США в період де-пресії коефіцієнт P/E, як правило, становить у середньому 7–9, під час економічного зростання — 15–18. Ці показники й застосовуються для розрахунку “справжньої” ціни акцій, за якими не сплачено дивіденди.

У ситуації, коли підприємство практикує збитково (що часто трапляється в Україні), або в разі надання недостовірної інформації щодо прибутковості варто визначати коефіцієнт P/S (price/sales) — відношення ціни акції до валового доходу на одну акцію, — класичне значення якого міститься в межах від 0.4 до 0.8. Менше від граничного значення показника може свідчити про те, що акцію недооцінено, більше — переоцінено.

Коефіцієнт P/B (price/book value) — це відношення ціни акції до балансової вартості активів.

Розглянуті вище коефіцієнти, обчислені стосовно деяких українських підприємств, наведено в таблиці 2. Як випливає з таблиці, за коефіцієнтом

- ◆ відносини з покупцями, постачальниками, кредиторами, органами влади тощо [7].

Практичне застосування вітчизняними компаніями зазначених рекомендацій допоможе інвесторам точніше прогнозувати майбутній стан компанії і тренд руху котирувань цінних паперів.

У разі купівлі значного пакета акцій (понад 20%) банк повинен здійснювати поглиблене комплексне вивчення фінансового стану підприємства, що передбачає дослідження та оцінку профілю і масштабів діяльності компанії, організаційно-технічного рівня виробництва, рентабельності, фінансової стабільності, ефективності використання активів (фондовіддачі), продуктивності праці, ліквідності і платоспроможності, перспектив ринку збуту продукції, інших аспектів господарювання, виробничої та комерційної діяльності.

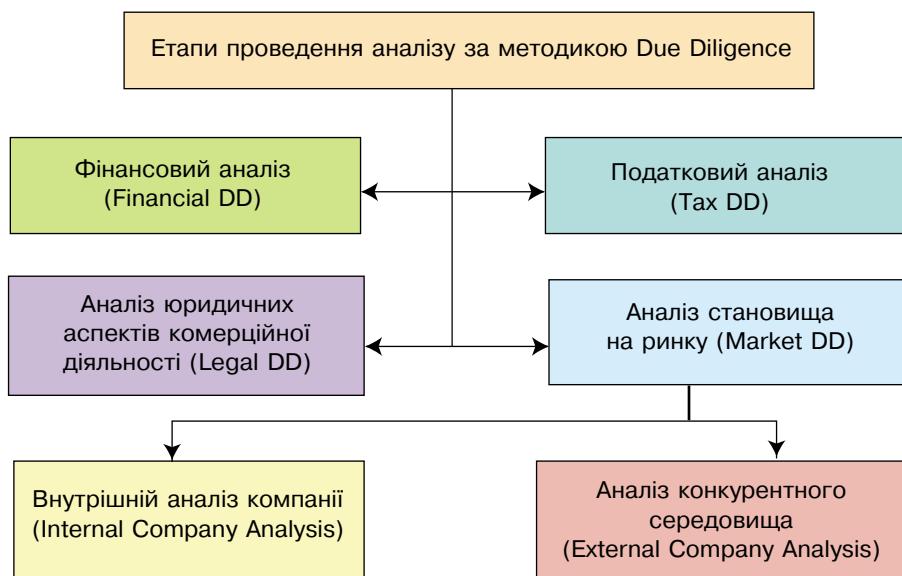
Найприйнятнішим у цьому випадку є застосування методики Due Diligence

мічної інформації про підприємство. Особливістю аналізу такого виду є розробка анкети, на основі якої здійснюється збір та опрацювання інформації. Складові елементи зазначеній методики відображені на схемі.

Оцінка емітента зазвичай ускладнюється труднощами, пов’язаними з отриманням певних фінансових звітів. За відсутності вичерпної інформації підприємство автоматично заноситься до класу D, тобто до категорії компаній з найбільшим ступенем ризику. Приміром, у США існує база даних EDGAR, за допомогою якої можна безплатно одержати дані про діяльність будь-якої компанії [11]. Інформаційна відкритість поступово посилюється і в Україні. Так, нещодавно створено інтернет-портал IStock.com.ua, на якому розміщено звітність близько 6 000 вітчизняних компаній. Українським законодавством передбачено обов’язкове публікування особливої інформації про емітентів, зокрема про одержання кредиту, обсяг якого перевищує 50% статутного фонду, про арешт банківських рахунків тощо. Крім того, у 2002 році ДКЦПФР дозволила емітентам розміщувати свою звітність на інтернет-сайті Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку (замість того, щоб надсилати її персонально кожному акціонеру). Ще одним позитивом є перехід українських компаній на нові стандарти бухгалтерського обліку та розширення комплекту фінансової звітності. Це дає змогу точніше оцінити ліквідність і платоспроможність емітентів.

Негативом є прийнятий в Україні порядок публікування звітів компаній.

Основні етапи проведення аналізу за методикою Due Diligence [1]

P/E переоцінено лише акції “Київенерго”. Цінні папери “Дніпроенерго” мають від’ємне значення P/E, тому їх краще оцінювати за коефіцієнтом P/S. За ним недооцінено переважну більшість акцій. Тож вони є об’єктом купівлі з оглядом саме на цей показник.

Усі розглянуті вище коефіцієнти застосовуються в ході кількісного аналізу діяльності емітента. Щоб глибше з’ясувати стан його справ, бажано провести також якісний аналіз. Нині цьому сприяють розроблені в 2002 році Державною комісією із цінних паперів та фондового ринку (ДКЦПФР) “Рекомендації з найкращої практики корпоративного управління для акціонерних товариств України”. Згідно з ними потрібно розкрити такі якісні характеристики діяльності емітентів:

- ◆ опис бізнесу;
- ◆ стратегія та перспективи розвитку;
- ◆ прогнозовані суттєві фактори ризику;
- ◆ структура та політика управління;

По-перше, публікуються лише річні звіти. По-друге, термін їх виходу в світ задовгий — до першого вересня року, наступного за звітним. Це суттєво ускладнює реальну оцінку поточного фінансового стану підприємств. На нашу думку, варто було б оприлюднювати також квартальні звіти.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОГНОЗУВАННЯ

Оцінивши емітента, банк прогнозує дані (насамперед майбутній прибуток та дивіденди), необхідні для визначення “справжньої” ціни фінансового інструмента і її порівняння з ринковою.

Прогнозуючи, яку частку корпоративного прибутку буде виплачено у вигляді дивідендів, менеджерам слід враховувати такі обставини:

- ◆ майбутні фінансові потреби корпорації, які виникають у результаті зростання обсягів збути, розширення активів та внаслідок інших факторів;
- ◆ очікуваний приріст прибутку, в тому числі грошових надходжень;
- ◆ можливість доступу на ринок капіталу;
- ◆ плата за використання зовнішніх джерел фінансування тощо [3].

Для компаній, які не сплачують дивіденди, прогнозування зводиться в основному до визначення вірогідного прибутку. Отримана величина використовується при обчисленні ціни акції за допомогою коефіцієнта Р/Е. Ціна ж акцій емітентів, які не отримують прибутку, визначається на основі розрахунку очікуваного обсягу продажу.

З метою передбачення необхідних показників найчастіше застосовують такі статистичні екстраполяційні моделі.

1. Проста модель лінійного тренду (згідно з нею прибуток має певний базовий рівень і з часом збільшується на постійну величину).

2. Проста експоненційна модель (вона передбачає, що певний показник зростає з постійною швидкістю).

3. Проста авторегресивна модель (при розрахунку прогнозного значення враховується попереднє значення того чи іншого показника) [10].

Ставлення до статистичних моделей у науковців неоднозначне. Чимало іноземних дослідників (зокрема Л.Браун, Р.Хагерман, П.Гріффін, М.Змієвські) стверджують, що краще скористатися прогнозами аналітиків, аніж результатами простих екстраполяційних моделей.

В Україні застосовувати статистичні моделі досить складно внаслідок певної нестабільноті економічної ситуації, тому рекомендації аналітиків теж вважаються прийнятнішими для прогнозування. Щоправда, у нас і їх отримати нелегко, причиною чому — брак інформації про діяльність фондового ринку. Тож вітчизняним банкам слід поєднувати власні прогнозні оцінки з прогнозами аналітиків.

розвинутістю ринкових відносин. Та все ж його можна застосовувати для виявлення недооцінених цінних паперів. Складаючи за допомогою зафіксованого методу оцінку емітентів, доцільно водночас проводити й аналіз власні цінні паперів.

Подальші дослідження питань, пов’язаних із формуванням портфеля фондових активів, слід проводити в напрямі поєднання фундаментального і технічного аналізів у єдину методику оцінки цінних паперів.

Література

1. Глинський О. *Due Diligence — неотъемлемый этап процесса подготовки к объединению компаний* // Ринок цінних бумаг. — 2002. — № 11. — С. 54.

2. *Інструкція з бухгалтерського обліку операцій з цінними паперами установ комерційних банків України // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності.* — 1998. — № 2. — С. 5—34.

3. Коттл С., Мюррей Р.Ф., Блок Ф.Е. *Аналіз цінних бумаг Грэма и Додда / Пер. с англ.* — М.: ЗАО “Олімп-Бізнес”, 2000. — 704 с.

4. Лещенко М. *Аналіз інвестиційної привлекальності компаній // Ринок цінних бумаг.* — 2001. — № 14. — С. 62—64.

5. *Положення “Про розрахунок резерву на відшкодування можливих збитків від операцій з цінними паперами” // Українська інвестиційна газета.* — 2000. — № 5. — С. 2—9.

6. *Рейтинг ведущих українських компаній по капіталізації // Рейтинг лучших компаний Украины ТОП-100.* — 2002. — С. 37.

7. *Рекомендації з найкращої практики корпоративного управління. Рішення ДКЦПФР №19 від 02.06.2002 р. // Цінні папери України.* — 2002. — № 27. — С. 9—12.

8. Святіна С.Н. *Оцінка кредитоспроможності потенційного заемщика. Проблемы сбора и обработки информации о компаниях Украины. Использование международного опыта компаний “Dun & Bradstreet” и др. кредитно-рейтинговых бюро // Український інвестиційний журнал.* — 2001. — № 7—8. — С. 32—36.

9. *Статистика / С.С. Герасименко. — К.: КНЕУ, 1998. — 468 с.*

10. Фабоцци Ф. *Управление инвестициями / Пер. с англ.* — М.: ИНФРА-М, 2000. — 932 с.

11. Шапран В. *Інформаційна концепція розвитку фондового ринку: чи підтримують її в Україні // Цінні папери України.* — 2002. — № 11. — С. 8—9.

ВИСНОВОК

Однакоже, комплексне проведення фундаментального аналізу в Україні ускладнене низкою об’єктивних економічних причин, передусім — не-

Ольга Гетьман

Аспірант кафедри банківських інвестицій та обліку Тернопільської академії народного господарства

Економічна характеристика ризиків у процесі банківського інвестування на фондовому ринку

Аналізуючи наукову літературу, автор класифікує ризики, пов'язані з проведенням операцій із цінними паперами, характеризує кожен з них зокрема. Розглядає основні принципи управління інвестиційними ризиками в банківській діяльності.

Як відомо, інвестиційна стратегія базується на аналізі дохідності від вкладення грошових коштів, тривалості інвестування та на прогнозуванні можливих ризиків. Ці фактори у взаємозв'язку визначають ефективність вкладень у той чи інший інструмент фондового ринку. Обрана інвестиційна стратегія визначає тактику вкладення грошових коштів і є основою операцій із цінними паперами (ЦП).

Приймаючи будь-яке інвестиційне рішення, банк-інвестор бере на себе певні інвестиційні ризики.

Ризик загалом — це ймовірні збитки особи (суб'єкта ризику), яких вона може зазнати внаслідок певних (у тому числі — випадкових) подій.

Ризики в інвестиційній діяльності — це ризики зниження дохідності, прямих фінансових втрат або упущені вигоди, які виникають у процесі проведення інвестиційних операцій з різноманітних причин. Їх сукупність можна поділити на дві групи: причини, що викликають системний ризик (пов'язаний із загальноекономічною й політичною ситуацією в країні, зі станом справ на ринку цінних паперів тощо), і чинники, через які виникають несистемні ризики (обумовлені фінансовим станом конкретного емітента).

Системний ризик — це ризик кризи ринку цінних паперів у цілому. Він не пов'язаний із конкретним видом ЦП, є нездиверсифікованим і непониженим. Це ризик, що поширюється на всі вкладення у цінні папери, і, зрештою, зводиться до того, що інвестор не може “звільнити” або повернути їх, не зазнавши втрат.

Конкретним прикладом реалізації системного ризику може бути азіатська криза початку 1998 р., яка викликала широкомасштабне зниження котирувань основних корпоративних цінних паперів у багатьох країнах світу.

Несистемний ризик — поняття агрего-

ване. Це всі види ризиків, пов'язані з конкретним видом цінних паперів.

Несистемний ризик є диверсифікованим і зниженим, тобто інвестор може впливати на його рівень шляхом вибору (за видом, емітентом, за умовами випуску) цінного папера, який забезпечує прийнятне значення зазначеного ризику. Від рівня несистемного ризику залежить інвестиційна якість цінного папера.

Системний і несистемний ризики в свою чергу можна поділити на кілька підвидів (див таблицю 1).

Таблиця 1. Класифікація ризиків, притаманних операціям із цінними паперами

Ризики, що виникають у процесі проведення операцій із цінними паперами	
Системні ризики:	Несистемні ризики:
— політичний ризик;	— ризик ліквідності;
— процентний ризик;	— фінансовий ризик;
— ризик зниження загальноринкових цін;	— кредитний ризик;
— ризик інфляції (ризик зміни купівельної спроможності);	— ризик порушення прав інвестора;
— валютний ризик;	— селективний ризик;
— законодавчий ризик;	— часовий ризик;
— галузевий і регіональний ризики	— операційний (технічний) ризик

Отже, **системний ризик** включає ризики кількох підвидів. Головні з них такі:

◆ **Політичний ризик.** Це ризик, викликаний загостренням політичної ситуації в країні, змінами політичної системи, відповідною нестабільністю тощо.

◆ **Процентний ризик** — ризик зміни процентної ставки. Як відомо, водночас з нею на ринку змінюються і ціни на цінні папери, передусім — на довгострокові. Процентний ризик найхарактерніший для облігацій. Причому їх ринкова вартість змінюється в напрямку, протилежному направлению зміни процентної ставки. Чим більшим є термін до погашення або чим менша купонна ставка облігацій, тим вразливіші вони перед зазначеним ризиком.

◆ **Ризик інфляції** — загроза знецінення доходів, отриманих у результаті проведення операцій із цінними паперами.

◆ **Законодавчий ризик** — це ризик зміни законодавства. Наприклад, щодо оподаткування операцій із цінними паперами. У разі законодавчих змін під час первинної купівлі цінних паперів можуть виникнути проблеми, пов'язані з визнанням їх емісії недійсною.

◆ **Галузевий і регіональний ризики** — ризики, пов'язані зі специфікою окремих галузей та спадом виробництва в тому чи іншому регіоні.

До групи **несистемних ризиків** належать:

◆ **Ризик ліквідності.** Він пов'язаний з можливістю чи неможливістю швидко і з найменшими втратами продати наявні цінні папери. ЦП, які можна продати у великий кількості й за ціною, близькою до ринкової, вважаються високоліквідними.

◆ **Фінансовий ризик** — ризик понесення втрат у зв'язку з нерентабельністю або банкрутством підприємства-емітента.

◆ **Кредитний ризик** полягає в тому, що емітент цінних паперів може виявитися неспроможним виплатити процент або повернути борг в обумовлений строк.

◆ **Ризик порушення прав інвестора.** Пов'язаний із можливим усуненням інвестора від управління та контролю за діяльністю підприємства. Саме через цей ризик більшість іноземних компаній і банків відмовляється нині вкладати кош-

ти в українську економіку.

◆ **Селективний ризик** — ризик неправильного вибору цінних паперів для інвестування. Найчастіше цей ризик пов'язаний із неточною оцінкою інвестиційної якості конкретного цінного папера.

◆ **Часовий ризик** — ризик придбання або продажу цінного папера в незручний час, що призводить до втрат для інвестора. Часовий ризик, як правило, проявляється в сезонних і циклічних коливаннях (маємо на увазі рух курсів цінних паперів у різних фазах макроекономічного циклу).

◆ **Операційний (технічний) ризик.** Виникає у зв'язку зі збоєм у роботі комп'ютерних систем, призначених для обробки інформації, пов'язаної із цінними паперами, а також через нездовільну якість роботи технічного персоналу, порушення в технології операцій.

Окрім перелічених, є багато інших видів ризику, які виникають під час проведення операцій із цінними паперами. В Україні переважна більшість із них спричиняється економічною й політичною нестабільністю.

Між розглянутими вище видами ризику та деякими видами цінних паперів існує певний взаємозв'язок (див. таблицю 2) [2, с. 214].

Таблиця 2. Характеристика видів інвестиційного ризику за основними видами цінних паперів, що перебувають в обігу в Україні

Вид ризику	Депозитні сертифікати	Казначейські зобов'язання	Корпоративні облігації	Звичайні акції
Ризик капіталу			+	+
Ризик неплатежу			+	+
Інфляційний ризик	+	+	+	+
Ризик процентної ставки		+	+	+
Ризик ліквідності	+			
Ризик ринку		+	+	+
Ризик реінвестування	+	+	+	

Як випливає з даних таблиці 2, кожен із видів цінних паперів залежить хоча б від одного виду ризику. Безризикових ЦП в Україні практично немає. Тож управління ризиками — одна з основних складових інвестиційного процесу.

Кожен банк-інвестор має постійно оцінювати ризики своїх інвестицій у цінні папери, неодмінно — під час планування й контролю за інвестиційним портфелем. Для цього застосовують як зовнішній рейтинг цінних паперів, так і власні методики банку.

Для точності оцінок особливо важливе значення має інформаційна інфраструктура ринку, яка забезпечує його прозорість і відкритість. Рівнодоступність інформації для інвесторів створює можливість для встановлення справедливих ринкових цін, чесної і відкритої конкуренції у сфері інвестування. В

Україні інформаційна інфраструктура перебуває на початковому етапі розвитку, однак уже має основні складові. Серед них:

- біржова і фінансова преса;
- спеціалізовані видавництва, що випускають літературу з проблем фондового ринку (дослідження, довідкові поради тощо);
- спеціалізовані бази даних про ринок цінних паперів;
- звітність, що публікується державними органами, які регулюють ринок ЦП;
- рейтингові агентства та контрольовані ними системи рейтингової інформації;
- опублікування проспектів емісії, звітів про результати первинного розміщення, фінансової звітності тощо;
- інформаційні системи бірж та організованих позабіржових систем торгівлі цінними паперами;
- фондові індекси і системи їх дистрибутування;
- оцінні й прогнозні матеріали інвестиційних консультантів, аналітичних відділів банків;
- системи показників, які характеризують стан ринку цінних паперів.

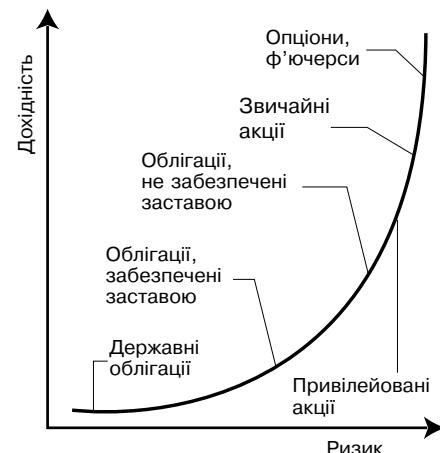
Економічна наука рекомендує аналітикам, що досліджують фондовий ринок,

портфеля цінних паперів. Припустимо, певний конкретний портфель цінних паперів може принести інвестору, який ним уже володіє або намагається придбати, доходи обсягом $X_1, \dots X_n$ згідно з імовірністю $P_1, \dots P_n$. Тоді схему (1) слід трактувати як зведену кількісну характеристику цінності досліджуваного пакета.

$$X = \left\{ \begin{array}{l} X_1, \dots X_n \\ P_1, \dots P_n \end{array} \right\} \quad (1)$$

Наведена вище схема відображає

Вплив окремих видів цінних паперів на ризик і дохідність

фінансовий ризик, просто ризик емітента пакета цінних паперів, або ж ризик інвестора, що його придбав.

Якісна характеристика пакета залежить насамперед від рентабельності, надійності та ліквідності цінних паперів. Природно, що кожен інвестор прагне володіти пакетом ЦП, які найбільшою мірою відповідають усім трьом зазначенним характеристикам. Різні інвестори досягають цього по-різному, виходячи із суб'єктивних (часом — інтуїтивних) міркувань.

Отже, розглянуті нами характеристики різних видів ризиків, що виникають у процесі проведення операцій із цінними паперами на фондовому ринку, а також основні принципи обмеження їх рівнів є основою управління зазначеними ризиками. Банки можуть і повинні свідомо брати на себе певні ризики, оскільки повністю уникнути їх неможливо, проте рівень цих ризиків банківські установи мають постійно тримати під своїм контролем.

Література

1. Осипов В.И. *Инвестиционный банковский портфель ценных бумаг: Учебное пособие*. — СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2000. — 36 с.
2. Луців Б.Л. *Банківська діяльність у сфері інвестицій*. — Тернопіль: Економічна думка, Карт-бланш, 2001. — 320 с.

Про введення в обіг пам'ятних монет “Свято Великодня”

Національний банк України, продовжуючи серію “Обрядові свята України”, 22 квітня 2003 р. ввів у обіг пам'ятні монети номіналами 10 та 5 гривень “Свято Великодня”, приурочені до свята свят християнської релігії — Великодня. Це свято супроводжується всеношною, урочистими хресними ходами, церковними дзвонами та піснеспівами, що славлять Ісуса Христа, який своїм воскресінням переміг смерть і відкрив таїнство вічного життя.

Монету номіналом 10 гривень виготовлено зі срібла 925 проби. Якість виготовлення — “пруф”, маса дорогоцінного металу в чистоті — 31.1 г, діаметр — 38.61 мм, тираж — 3 000 штук. Гурт монети — рифлений.

Монету номіналом 5 гривень виготовлено з нейзильберу. Якість виготовлення — звичайна, маса монети — 16.54 г, діаметр — 35.0 мм, тираж — 50 000 штук. Гурт монети — рифлений.

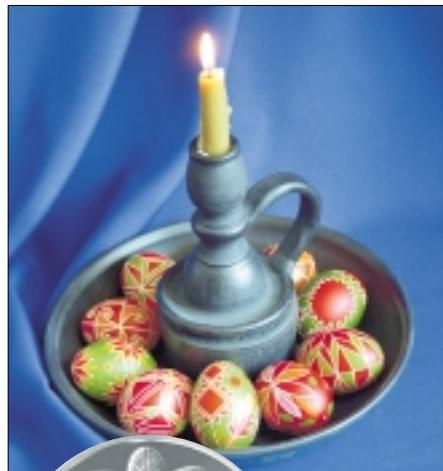
На аверсі монет зображені композицію із семи писанок, прикрашених орнаментами різних регіонів України, у центрі якої розміщено малий Державний герб України, а над ним — рік карбування монети — 2003; в оточенні стилізованого орнаменту з верби розміщено написи: на монеті зі срібла —

УКРАЇНА / 10 / ГРИВЕНЬ, а також позначення металу та його проби — Ag 925, маса дорогоцінного металу в чистоті — 31.1; на монеті з нейзильберу — **УКРАЇНА / 5 / ГРИВЕНЬ**. На обох монетах — логотип Монетного двору НБУ.

На реверсі монет зображено багатофігурну композицію (урочистий вихід віруючих із церкви — з плащаницею, хрестами, хоругвами та свічками — на чолі зі священиком, а також — обряд освячення), над якою розміщено напис: **ВЕЛИКДЕНЬ**.

Художник — Микола Кочубей. Скульптор — Роман Чайковський.

Пам'ятні монети номіналами 10 та 5 гривень є дійсними платіжними засобами України та обов'язкові до приймання без будь-яких обмежень за їх номінальною вартістю до всіх видів платежів, а також

для зарахування на розрахункові рахунки, вклади, акредитиви та для переказів.

ФІНАНСОВИЙ РИНОК

Віталій Різник

Пошукач ученого ступеня юридичного факультету Київського національного університету ім. Т.Шевченка

Розвиток господарського комплексу потребує постійного оновлення і перевоснащення сфери виробництва. Зважаючи на реальний стан сучасної економіки України, знайти вільні кошти

Порівняння договору лізингу з подібними до нього за правовою природою договорами

Правознавці і практики досі не можуть остаточно визначитися у питанні правової природи договору лізингу: самостійний це договір чи різновид інших відомих правовій системі договорів? Автор порівнює договір лізингу з договором оренди (найму), договором купівлі-продажу в розстрочку, договором доручення, договором довірчого управління майном, кредитним договором і доходить висновку: це окремий, самостійний договір, на основі якого з'являються додаткові можливості інвестування національної економіки.

для придбання суб'єктами господарювання основних фондів — різноманітного устаткування, машин, транспортних засобів — досить складно. Серед можли-

вих шляхів розв'язання цієї проблеми — використання лізингу як одного з найперспективніших видів інвестування. Як свідчить практика, значна роль у запро-

вадженні лізингу належить банкам. Саме вони, безпосередньо чи опосередковано здійснюючи лізингові операції та володіючи певними активами, спроможні істотно прискорити процес розвитку лізингу в нашій країні. Проте для ефективного використання лізингу необхідна досконала правова база. На сьогодні правове регулювання лізингу в Україні здійснюється на підставі Закону України "Про лізинг" від 16 грудня 1997 року. Однак дослідники і практики досі не можуть остаточно визначитися у питаннях правової природи договору лізингу. Одним із них є питання про те, чи договір лізингу є різновидом відомих правовій системі договорів, чи є самостійним договором. Аби досягти порозуміння, дослідимо це питання шляхом зіставлення договору лізингу зі схожими за правовою природою договорами.

Систематизація договорів має будуватися на їх відмінностях один від одного. Саме таким чином досягається диференціація правового регулювання суспільних відносин. Вона має базуватися на різниці сутності, а не зовнішніх ознак договорів. Зокрема, видатний німецький філософ Георг В.Ф. Гегель у праці "Філософія права" зазначає, що поділ договорів і заснований на цьому осмисленні розгляд їх видів слід обґрунтовувати не зовнішніми ознаками, а відмінностями, закладеними в самій природі договору.

Практичне значення кваліфікації договору лізингу серед подібних полягає в тому, що конкретно визначені особи, укладаючи договір лізингу, певним чином можуть відрізнятися його від подібних. З іншого боку, правозастосовчі органи, досліджуючи той чи інший договір, можуть доситьенно встановити, які правовідносини виникнуть із нього.

Із практичної точки зору розмежування договорів дає відповідь на питання, що ж таке договір лізингу — самостійний вид договорів чи підвід якогось іншого?

Зазначимо, що при порівнянні договору лізингу з подібними до нього за правою природою договорами ми акцентуватимемо увагу саме на найсуттєвіших відмінностях між ними.

ДОГОВІР ЛІЗИНГУ ТА ДОГОВІР ОРЕНДИ (НАЙМУ)

Найвиразніше схожість договору лізингу проявляється в порівнянні з договором оренди (найму). Саме передача майна в тимчасове володіння або користування та схожість предметів договорів дали підстави багатьом дослідникам стверджувати, що договір лізингу є не що інше, як специфічний

вид договору оренди (найму) [1]. Проте, як свідчить аналіз чинного законодавства [2], їх усе ж слід розмежовувати. Аргументуємо це твердження.

1. Відмінність між цими договорами проявляється в тому, що за договором лізингу сторонами такого договору є три особи, а договір оренди (найму) в будь-якому випадку є двостороннім.

2. Відмінність договорів полягає в особливостях предмету договору лізингу. На відміну від договору оренди (найму), предметом договору лізингу не можуть бути земельні ділянки та інші природні об'єкти. Предметом договору лізингу може бути лише нове або майже нове майно, оскільки неможливо вирахувати строк користування майном, виходячи з норм амортизації. Натомість за договором оренди (найму) в користування може передаватися навіть зношена, повністю амортизована річ [3]. За договором лізингу, на відміну від договору оренди (найму), майно може передаватися з будь-якою метою, крім особистих, сімейних і домашніх цілей лізингодержувача, тобто фактично для здійснення підприємницької діяльності. Крім того, за договором лізингу майно передається у володіння та користування, а за договором оренди (найму) — може передаватися лише в користування. Як зазначає із цього приводу І.Лісіменко, "за договором оренди можлива передача майна тільки у користування, що виключено за договором лізингу" [4]. Дану позицію обстоює й інший дослідник цього питання — О.Іванов, який стверджує: "Ознакою лізингу є і те, що майно підлягає передачі у володіння та користування" [5].

3. Зазначені договори відрізняються строками користування майном. Відмінність полягає насамперед у тому, що строк користування в договорі лізингу є істотною умовою угоди. Стосовно ж договору оренди (найму), то строк користування річчю не є істотною умовою договору і може бути невизначенним. На суттєвість умови про строк зокрема вказує відома дослідниця І.Решетник [6, с. 10].

4. Відмінність між договорами полягає також у їх ціні. Так, плата за користування майном на умовах договору оренди (найму) встановлюється за згодою сторін; лізингові ж платежі (точніше, їх перелік) суверо фіксовані в законі і можуть лише розширюватися.

5. Різниця між договорами досить виразно виявляється у питаннях відповідальності за порушення умов угоди. Передусім це стосується договору лізингу, коли відповідальність за якість або строки користування майном може нести безпосередньо його продавець, чо-

го не передбачено договором оренди (найму).

6. Ще одна відмінність договору лізингу від договору оренди (найму): лізингодержувач, на відміну від орендаря, володіє так званим правом опціону, яке полягає в можливості лізингодержувача викупити річ до закінчення дії договору за залишковою вартістю. Натомість орендар може придбати майно лише по закінченні дії договору за повну його вартість.

ДОГОВІР ЛІЗИНГУ ТА ДОГОВІР КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ В РОЗСТРОЧКУ

Схожість цих договорів полягає в тому, що по закінченні строку користування майном за договором лізингу лізингодержувач має право придбати у власність предмет договору за залишковою вартістю. Це, на думку деяких дослідників, дає підстави кваліфікувати його як договір купівлі-продажу в розстрочку. Але на цьому вся схожість закінчується. Водночас між даними договорами зауважуємо істотні відмінності.

1. За договором купівлі-продажу в розстрочку його предметом може бути будь-яка річ, яка не виключена з цивільного обороту (споживна чи ненаспоживна) і, що найголовніше, вона може використовуватися для будь-яких потреб, у тому числі особистих, сімейних, домашніх, а також підприємницьких цілей. Натомість предметом договору лізингу може бути річ, індивідуально визначена для будь-яких цілей, окрім сімейних, особистих, домашніх потреб лізингодержувача.

2. Договір купівлі-продажу в розстрочку складається на строк значно менший від строку користування майном за договором лізингу.

3. За договором купівлі-продажу в розстрочку право власності на річ переходить від продавця до покупця:

- а) в момент укладення договору;
- б) в момент передачі майна.

Натомість за договором лізингу право власності зберігається за лізингодавцем.

ДОГОВІР ЛІЗИНГУ ТА ДОГОВІР ДОРУЧЕННЯ

Схожість договору лізингу та договору доручення, на думку деяких дослідників, полягає в тому, що лізингодержувач доручає лізингодавцю придбати майно, яке в майбутньому слугуватиме предметом договору між ними. Це доручення лізингодавець ви-

конує шляхом укладення договору з виробником. Проте дану позицію справедливо критикують у спеціальній літературі [7]. І ось чому.

1. За договором лізингу придбання речі здійснюється з однією метою: для передачі її в тимчасове володіння та користування і, можливо, для подальшого викупу. При цьому майно вважається власністю лізингодавця, що цілком природно, оскільки саме він є покупцем. Абсурдно говорити про доручення однієї особи іншій придбати собі у власність майно — це прямо протирічить конструкції договору доручення.

2. Лізингодавець купує майно власним коштом, а не за рахунок лізингодержувача, як мало б бути у випадку договору доручення. Хоча в подальшому витрати на придбання майна мають бути відшкодовані лізингодавцю шляхом їх включення до складу лізингових платежів.

3. За договором доручення повірений може відступити від вказівок довірителя, чого не може зробити лізингодавець за договором лізингу, оскільки це відразу кваліфікуватиметься як порушення умов договору.

4. На підставі умов договору доручення на довірителя може бути покладена вимога забезпечити повіреного коштами, необхідними для виконання доручення. Це закріплено в законодавстві як обов'язок, а не як виняток. Водночас підбіне забезпечення лізингодавця з боку лізингодержувача прямо суперечило б сутності лізингу, оскільки лізингодержувач вступає в договірні відносини з лізингодавцем саме тому, що не має достатніх коштів, аби придбати майно у власність.

ДОГОВІР ЛІЗИНГУ ТА ДОГОВІР ДОВІРЧОГО УПРАВЛІННЯ МАЙНОМ (ТРАСТ)

Схожість між цими договорами також суто зовнішня. Так, О. Кабатова зауважує, що лізингодержувач наділяється правами володіння та користування переданим у лізинг майном, зокрема правом отримувати від нього доходи. Із цього випливає, що відбувається розщеплення права власності між двома власниками [8]. А проте за значені договори все ж мають певні відмінності.

1. У договорі довірчого управління майном сторонами можуть виступати фізичні особи, які не є підприємцями, що абсолютно неприпустимо за договором лізингу (не враховуючи продавця).

2. Предметом договору лізингу, на відміну від договору довірчого управління майном, не можуть бути цінні папери та виключні права.

ДОГОВІР ЛІЗИНГУ ТА КРЕДИТНИЙ ДОГОВІР

Схожість договору лізингу та кредитного договору породжена насамперед економічною сутністю відносин, які ними оформляються. Як вважає І. Решетник, найсуттєвіші відмінності цих договорів полягають у характерному для кредитного договору переході права власності на його предмет від кредитора до позичальника, тоді як за договором лізингу це право зберігається за лізингодавцем; у предметі даних договорів, яким може бути майно (товарний кредит); у цілях, для яких майно надається позичальнику та лізингодержувачу [6, с. 18]. Про різницю між договором лізингу та кредитним договором на підставі аналізу чинного законодавства України вже йшлося в деяких публікаціях [9]. На нашу думку, договір лізингу слід відрізняти від кредитного з огляду на такі їхні особливості.

1. Згідно з кредитним договором разом із передачею майна у тимчасове користування одночасно передається і право власності на нього. За договором лізингу право власності на предмет договору зберігається за лізингодавцем.

2. Предметом кредитного договору можуть бути гроші, що неприпустимо за договором лізингу.

3. На відміну від кредитного договору, де є дві сторони, договір лізингу може бути тристороннім.

4. Характерною відмінністю між за значеними договорами є те, що строк у кредитному договорі, як правило, значно менший, ніж у договорі лізингу.

Таким чином, порівнявши договір лізингу з подібними до нього договорами, доходимо висновку, що договір лізингу має якісні відмінності. Цей висновок є цілком аргументованим, що дає підстави стверджувати: договір лізингу є самостійним і специфічним договором і потребує окремого правового регулю-

вання в рамках Цивільного кодексу України та Закону “Про лізинг”.

Література

1. Витрянський В. В. *Договор аренди и его виды*. — М., 2001; Мызров С. Н. *Лизинг как особый вид аренды* // *Вестник Волжского университета им. В. Н. Татищева. Серия “Юриспруденция.”* — Тольятти, 1999. — Вып. 7. — С. 269—276; Голощапов В. *Финансовый лизинг* // *Экономика и жизнь*. — 1995. — № 1. — С. 5; Воронин М. *Лизинговые операции* // *Экономика и жизнь*. — 1996. — № 38. — С. 26; Королев С. *Лизинговый договор, права и обязанности сторон* // *ЭЖ-Юрист*. — 1999. — № 35. — С. 2; Шпиттлер Х. — И. *Практический лизинг*. — М. — 1991. — С. 48; Смирнов А. П. *Лизинговые операции*. — М., 1995. — С. 5.
2. Руденко М. *Девять отличий аренды от лизинга* // *Предпринимательство, хозяйство и право*. — 1999. — № 3.
3. Павлодський Е. А. *Банковский лизинг // Законодательство и экономика*. — 1994. — № 5—6. — С. 12.
4. Лисименко И. Г. *Правовая природа договора лизинга* // *Свобода, право, рынок*. Сб. научн. трудов. — Волгоград, 2001. — Вып. 2. — С. 21.
5. *Гражданское право: Учебник*. / Под ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого. — М., 1998. — Ч. 2. — С. 193—194.
6. Решетник И. А. *Гражданско-правовое регулирование лизинга в РФ: Авто реф. дисс. канд. юрид. наук*. — Пермь, 1998.
7. Кабатова Е. В. *Лизинг: понятие, правовое регулирование*. — М., 1998; Лисименко И. Г. *Правовая природа договора лизинга*. — С. 23—24; Бойчук Р. П. *Договор лизинга: Дисс. канд. юрид. наук*. — Харків, 1997.
8. Кабатова Е. В. *Вказ. праця*. — С. 17.
9. Якубовський І. *Співвідношення договору фінансового лізингу і кредитного договору* // *Підприємництво, господарство і право*. — 2001. — № 8. — С. 41—42.

Аудиторська фірма

“ЗОВНІШНІФОРМАУДИТ С” ТОВ

український кореспондент GRANT THORNTON INTERNATIONAL

- ♦ Аудит фінансової звітності банків у відповідності до міжнародних стандартів аудиту.
- ♦ Компіляція фінансової звітності банків відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності.
- ♦ Огляд податкової звітності банків.

Тел. 238-6621, факс. 236-6622,
вул. Фролівська 3/34, Київ, Україна, 04070.
E-mail: info@auditc.com.ua

Фінансове прогнозування в аспекті доцільності втілення інвестиційної програми

Прогнозування – одна з необхідних передумов прийняття ефективних управлінських рішень, у тому числі й стосовно фінансового забезпечення інвестиційних програм. Водночас економічний прогноз є також дієвим інструментом фінансового планування, який сприяє підготовці рішень у сфері інвестиційної політики.

Автор статті порушує досить актуальні питання щодо визначення теоретичних засад прогнозування фінансових наслідків втілення інвестиційних програм і пропонує власний підхід до визначення прогнозної оцінки доцільності втілення інвестиційної програми.

Прогнозування дає змогу послабити негативні наслідки фактора невизначеності в сучасних економічних системах з характерним для них динамізмом розвитку та об'єктивною обмеженістю фінансових ресурсів, де зміни, що відбуваються, відкривають нові можливості, але водночас підвищують імовірність помилок. Це, зокрема, спостерігається в Україні, де на етапі реформування економічних відносин є необхідність у створенні привабливих умов для заочлення додаткових інвестиційних ресурсів. Слід зазначити, що на якість прийнятих інвестиційних рішень у нашій країні дуже впливає обмеженість прогнозування. Переважна більшість методів і підходів до нього та до аналізу інвестиційної діяльності

прийнятні для оцінки ефективності лише окремих інвестиційних проектів, а не програми в цілому. Також замало методик впровадження окремих підходів до аналізу інвестиційних рішень з огляду на вітчизняні умови. Особливо це відчутно у сфері фінансового забезпечення, що обмежує арсенал методів прогнозування.

Утім, розглядаючи різні перетворення чи нововведення в економічних системах, не слід забувати, що кожна з них має певний поріг змін, тобто межу, за якою їх наслідки можуть мати руйнівний характер. З огляду на таку ймовірність саме прогнозування слугує тим інструментом, який дає змогу визначити для кожної конкретної системи той оптимальний рівень змін, що сприятиме підвищенню

Людмила Васюренко

Викладач кафедри обліку і фінансів Харківської філії Української академії банківської справи Національного банку України

ефективності її функціонування. На думку автора, це насамперед означає прогнозування фінансових наслідків впровадження інвестиційної програми. Таке твердження пов'язано:

— з одного боку, із тим, що з метою поліпшення інвестиційного клімату в країні та залучення необхідних інвестиційних ресурсів пропонується низка умов щодо зміни фінансового середовища;

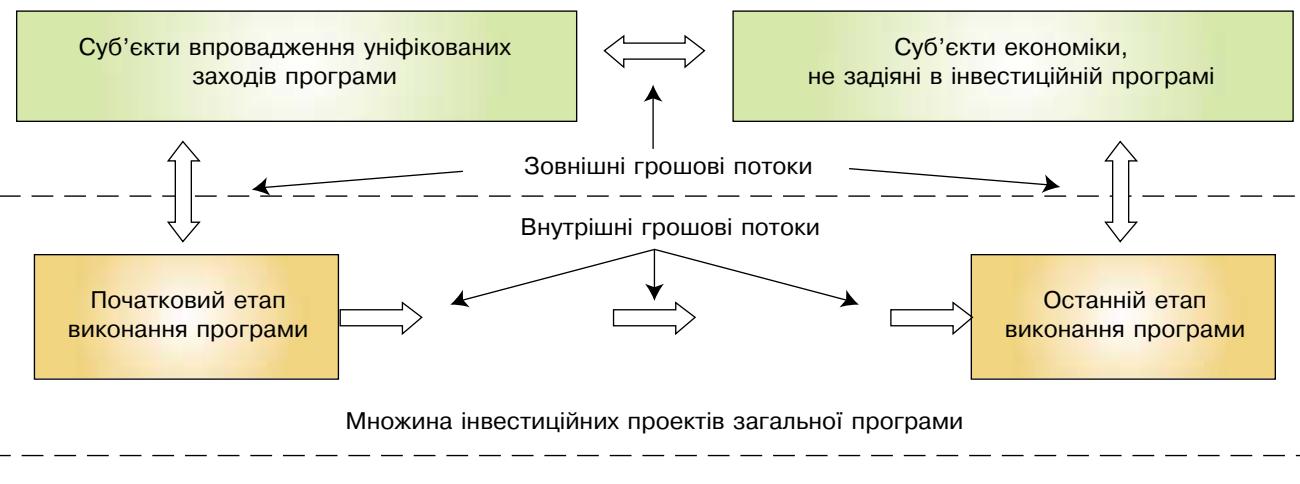
— з іншого — саме наявність або брак достатньої кількості фінансових ресурсів визначає напрями розвитку інвестиційної діяльності.

Проте для здійснення фінансового прогнозування наслідків втілення інвестиційної програми необхідно побудувати та проаналізувати принаймні дві функціональні залежності:

- ♦ одна відображає зміни у часі грошових інвестиційних потоків програми, пов'язаних як з інвестиційними витратами, так і з інвестиційними доходами;

Схема 1. Грошові потоки інвестиційної програми

Інвестиційне середовище, сформоване низкою уніфікованих заходів інвестиційної програми

◆ друга — зміну в часі грошових потоків, пов'язаних із дією уніфікованих заходів, спрямованих на ефективне впровадження інвестиційної програми на різних бюджетних рівнях. Наприклад, пільгове оподаткування та зростання окремих видів податку, пільги за наданими кредитами та ймовірність залучення додаткових коштів до банківських установ у разі дії програми, митні збори тощо. Причому друга функціональна залежність утворює зовнішнє коло руху грошових потоків інвестиційної програми, а перша — внутрішнє (див. схему 1). Таке бачення руху грошових потоків певної інвестиційної діяльності, на думку автора, дає змогу ефективніше оцінити наслідки втілення інвестиційної програми, враховуючи всі фінансові аспекти — як з боку тих суб'єктів господарювання, що виконують певні інвестиційні проекти загальної програми, так і з боку решти суб'єктів ринкової економіки, насамперед держави, які теж тією чи іншою мірою зацікавлені у відповідних інвестиційних програмах.

Крім того, таке уявлення про рух грошових потоків допомагає розробити нові підходи до аналізу фінансової ефективності інвестиційної програми на підставі поділу загальної задачі на низку підзадач, які охоплюють різні аспекти фінансового оточення певної інвестиційної діяльності.

Як інструментарій прогнозування певних напрямів інвестиційної діяльності, аналізу відповідних проектів використовується система методів, за допомогою яких аналізуються причинно-наслідкові параметри минулих тенденцій, визначаються зміни щодо перспективи напрямів подальшого розвитку інвестиційних процесів. Утім, слід зауважити, що все розмайття методів фінансового аналізу інвестиційних рішень можна поділити на формалізовані або неформалізовані. Застосування формалізованих методів дає змогу: кількісно охарактеризувати зв'язки між окремими елементами і факторами навколо інвестиційного середовища; оцінити ці зв'язки, стан і динаміку різних ринків, від яких залежить прийняття ефективних інвестиційних рішень; провести альтернативний аналіз отриманих результатів прогнозування. Якісні методи більшою мірою відповідають на питання щодо доцільності вибору певних напрямів інвестиційної діяльності.

Процедура фінансового прогнозування повинна поєднувати одночасне дослідження об'єкта й умов його функціонування, що означає не-

обхідність систематичного планування економічного механізму впровадження інвестиційної діяльності та аналізу відповідного фінансового стану як забезпечення самої програми, так і відповідних наслідків для розвитку певних галузей, сфер суспільства. Поряд із цим слід зазначити, що економічний механізм реалізації фінансового забезпечення інвестиційної програми на етапі відповідного прогнозування може розглядатися з кількох точок зору:

◆ як умова мотивації діяльності в заданому напрямі;

◆ як некерований параметр господарської системи, залежний від інших умов і факторів (зовнішнього та внутрішнього ринків, інтересів і потреб суб'єктів господарювання, населення);

◆ як регулятор темпів економічного розвитку;

◆ як носій економічного ефекту;

◆ як стабілізатор, у разі застосування якого з'ясовується вплив інвестиційної програми на стан рівноваги об'єкта за інших прогнозованих умов.

Але разом із цим управлінський вплив (задля підтримки сприятливих умов здійснення фінансового забезпечення інвестиційної програми), щоб запобігти можливості формування негативного ефекту, треба перевіряти на ефективність. Прикладом негативного ефекту може бути нерівномірне податкове навантаження на суб'єктів господарювання у процесі їх участі в окремих етапах інвестиційної програми.

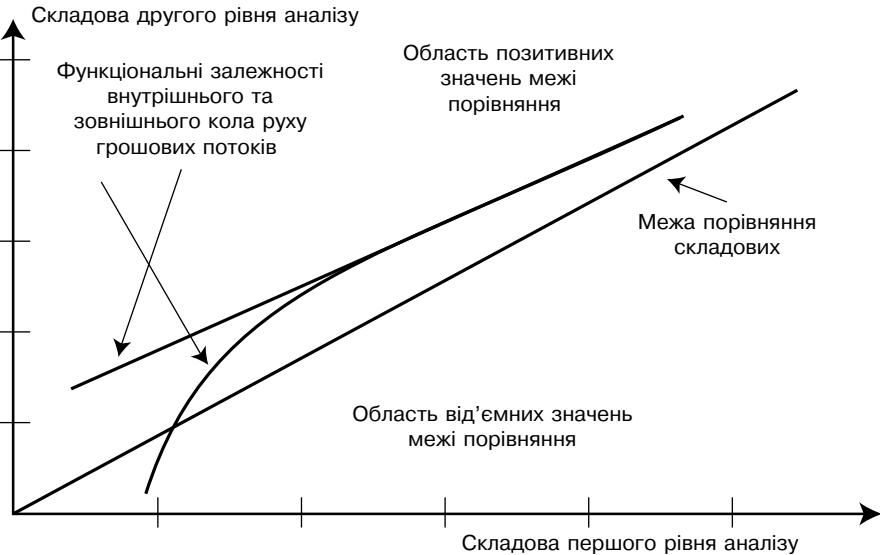
З огляду на це цілком правомірно є постановка задачі щодо створення особливих підходів і методів фінансового прогнозування, які більшою мірою враховували б особливості даного періоду економічних перетворень

та фінансового забезпечення саме інвестиційної програми. Ця задача значно спрощується, якщо попередньо підібрати певну кількість умов, які гарантовано забезпечать позитивний розвиток об'єкта прогнозування. Також варто підготувати базу стосовно оцінок витрат, необхідних для формування конкретних параметрів умов. Враховуючи вищезазначене розмежування грошових потоків інвестиційної діяльності, такою базою є насамперед оцінка зовнішніх потоків, пов'язаних з уніфікованими заходами з упровадження певної інвестиційної програми.

Як свідчить аналіз теоретичних та практичних досліджень із питань вибору інвестиційних рішень, жоден із критеріїв ефективності проекту не дає змоги сформувати універсальний, оптимальний для будь-якої ситуації портфель інвестиційних проектів. Прогнозні ж моделі на основі системного і ситуаційного підходів допомагають ефективно його формувати. Крім того, суттєвою рисою застосування цих підходів до фінансового прогнозування наслідків втілення інвестиційної програми є принцип динамізму, який враховує розвиток такого прогнозування.

Використання системного та ситуаційного підходів у процесі аналізу інвестиційних проектів означає, зокрема, що для різних учасників проекту кожний із критеріїв ефективності інвестицій, які розраховуються під час оцінки проекту, має різну значимість: вона змінюється залежно від ситуації, у якій приймається рішення. Тут, на думку автора, доцільно застосувати різнопрограмний аналіз доцільності втілення інвестиційної програми на підставі фінансового прогнозування.

Схема 2. Якісний багаторівневий аналіз грошових потоків інвестиційної програми

Для побудови такого різнопрограмного фінансового прогнозування необхідно передусім вибрати певний показник (або їх сукупність), за яким відбувається відповідне порівняння. Також визначається межа порівняння складових поділу грошових потоків, позитивна та негативна області, на які ця межа розбиває аналізований даний. Далі у часовому просторі, який відображає виконання послідовності етапів інвестиційної програми, будуться функціональні залежності, що узагальнюють зазначені вище події грошових потоків інвестиційної діяльності.

За межу порівняння складових поділу грошових потоків можна взяти пряму лінію, проведену з точки початку координат зазначеного часового простору. Тоді кут, під яким проведено цю межу, визначає ступінь важливості однієї зі складових поділу грошових потоків інвестиційної діяльності. Чим ближче лінія межі порівняння складових до осі окремої складової, тим відповідно вище рівень певної частки грошового потоку. У разі рівнобічної відстані лінії межі порівняння складових до осей складових, важливість обох частин грошового потоку є рівною. Тоді загальним критерієм доцільності втілення інвестиційної програми, або, інакше кажучи, позитивним фінансовим прогнозуванням є випадок, коли відповідні функціональні залежності за обома частками грошового потоку переважно збігаються та знаходяться на позитивному боці межі порівняння. Графічне відображення такого якісного аналізу грошових потоків інвестиційної програми показано на схемі 2.

Конкретизуємо зазначений вище підхід до фінансового прогнозування

доцільності втілення інвестиційної програми узагальненим прикладом побудови якісних залежностей частин її грошового потоку, виходячи з критерію чистої залишкової вартості та відрахувань різних рівнів. Зауважимо, що вибір критерію чистої залишкової вартості зумовлено тим, що він є одним із найефективніших, бо характеризує рух грошових коштів у процесі здійснення певних етапів інвестиційної діяльності. До того ж поняття чистої залишкової вартості використовується і при побудові інших показників оцінки інвестиційних проектів.

Для побудови графічної ілюстрації застосуємо такий алгоритм (див. схему 3):

— по-перше, на осі ординат та осі абсцис відкладемо етапи інвестиційної програми, які відповідають певним інвестиційним проектам та заходам щодо їх впровадження. При цьому вісь ординат відповідає так званому внутрішньому грошовому потоку, абсцис — зовнішньому;

— по-друге, за межу порівняння складових грошового потоку візьмемо лінію узагальненого фінансового показника, що відображає чисту залишкову вартість і певні відрахування різних рівнів. Причому вибрано рівнозначне співвідношення між різними частинами грошових потоків. За позитивну область порівняння взято першу чверть, розташовану між лінією ординат і лінією узагальненого фінансового показника (I на схемі 3);

— по-третє, побудуємо певні функціональні залежності. Для цього у точках перетину лінії, що відображає узагальнений фінансовий показник, з відповідними етапами інвестиційної програми проведемо перпендикуляр-

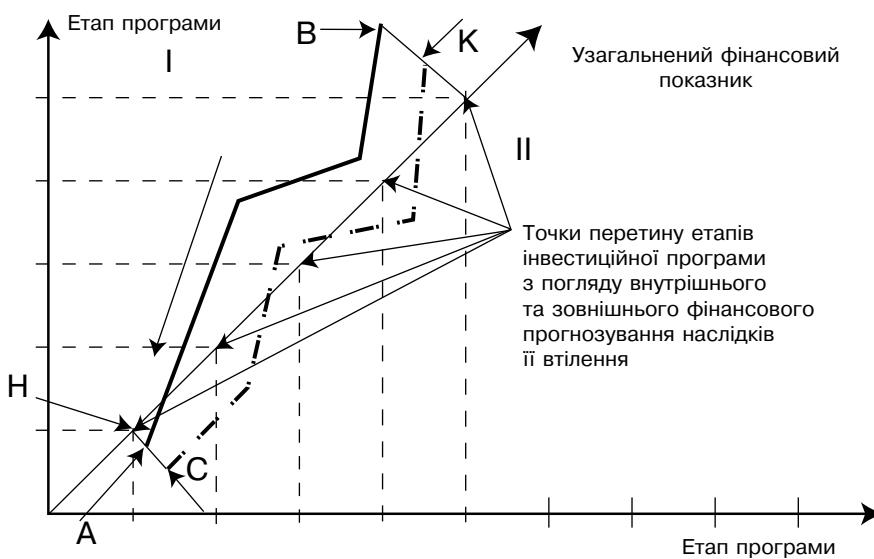
ний відрізок (приклад — відрізок НС на схемі 3). На цьому відрізку відкладаються значення обраних фінансових показників кожної з частин грошового потоку інвестиційної програми. Значення внутрішнього грошового потоку відповідають точці А, зовнішнього — точці С або відповідно точці В та К для іншого відрізка (див. схему 3). Таке відображення буде за всіма етапами програми, результатом чого є побудова двох функціональних залежностей частин грошового потоку інвестиційної діяльності. Початок і кінець функціональної залежності, яка відзеркалює рух внутрішнього інвестиційного грошового потоку, позначені точками А та В, зовнішнього — С та К (див. схему 3);

— по-четверте, наочно порівняємо дві криві АВ та СК, виходячи з такої засади фінансового прогнозування доцільності втілення інвестиційної програми: якщо обидві побудовані криві АВ та СК часто перетинаються з лінією узагальненого фінансового показника на початкових етапах інвестиційної програми, а наприкінці значення кривих знаходяться у площині першої чверті, — то виконання інвестиційної програми є доцільним.

Особливістю пропонованого підходу є насамперед наочне відображення процесу фінансового прогнозування, простота відповідної процедури порівняння, скажімо, з досить розповсюдженими останнім часом методами аналізу часових рядів. До того ж зазначена процедура не потребує великої статистичної бази. Крім того, у разі виникнення спірних моментів цей підхід можна розширити до граничної межі фінансового прогнозування — як на кожному етапі, так і щодо програми в цілому. Для цього достатньо визначити абсолютну різницю між побудованими кривими у точках перетину лінії, що відображає узагальнений фінансовий показник, та зважити її на різницю у прикінцевих змінах побудованих кривих. Якщо отримані дані матимуть від'ємне значення, інвестиційна програма відкидається, якщо додатне — аналізується послідовність таких даних. У разі їх збігу інвестиційна програма остаточно приймається до виконання.

Отже, запропонована процедура фінансової прогнозної оцінки доцільності втілення інвестиційної програми дає змогу побудувати різнопрограмні ступені аналізу, що розширяє межі відповідного дослідження та сприяє прийняттю зваженіших і правильніших фінансових рішень у інвестиційні сфери діяльності.

Схема 3. Побудова узагальнених функцій (АВ та СК) фінансового прогнозування наслідків впровадження інвестиційної програми

Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у квітні 2003 року

Механізми та обсяги рефінансування Національним банком України банків у 2003 р. та квітні 2003 р.

Відсотки

Показники	2003 р.	У тому числі за квітень
Випущено в обіг платіжних засобів для рефінансування банків, усього	100	100
У тому числі через:		
— кредити "овернайт"	70.0	54.5
— кредити, продані на тендери	24.4	29.2
— операції РЕПО	5.6	16.3
— довгострокове кредитування інвестиційних програм	—	—
— інші механізми	—	—

Середня процентна ставка за кредитами Національного банку України, наданими банкам України у 2003 р. та квітні 2003 р.

Відсотки

Показники	2003 р.	У тому числі за квітень
Середня процентна ставка за кредитами Національного банку України, усього	7.99	8.00
У тому числі за:		
— кредитами "овернайт"	8.00	8.00
— кредитами, проданими на тендери	7.93	8.00
— операціями РЕПО	8.02	8.01
— довгостроковим кредитуванням інвестиційних програм	—	—
— іншими механізмами	—	—

Процентні ставки банків за кредитами та депозитами у національній валюті у квітні 2003 р.*

Відсотків річних

Показники	Квітень 2003 р.
На міжбанківському ринку:	
за кредитами, наданими іншим банкам	4.98
за кредитами, отриманими від інших банків	4.90
за депозитами, розміщеними в інших банках	4.81
за депозитами, залученими від інших банків	4.96
Операції з клієнтами:	
за кредитами**	18.34
за депозитами	6.78

* За щоденною звітністю банків.

** Без урахування ставок за кредитами "овердрафт".

Темпи зростання грошової маси у січні – квітні 2003 р.

Агрегати грошової маси	01.01.2003 р.	01.02.2003 р.	01.03.2003 р.	01.04.2003 р.	01.05.2003 р.
Готівка. Гроші поза банками					
M0, % до початку року	100.0	93.5	96.5	98.4	104.6
M0 + кошти до запитання на поточних рахунках та в розрахунках у національній валюті					
M1, % до початку року	100.0	94.1	96.8	103.4	106.2
M1 + строкові кошти в національній валюті та валютні кошти					
M2, % до початку року	100.0	97.3	100.7	108.1	112.3
M2 + цінні папери власного боргу, емітовані банками, та поточні рахунки управителя з довірчого управління					
M3, % до початку року	100.0	97.4	100.6	108.1	112.4

Примітка. Облікова ставка Національного банку України в 2003 р. не змінювалася і починаючи з 5 грудня 2002 р. становить 7% річних. Ломбардна ставка Національного банку України відповідає розміру процентної ставки за кредитами "овернайт" і починаючи з 9 квітня 2001 р. визначається та доводиться до суб'єктів банківської системи щоденно.

Норму формування банками обов'язкових резервів диференційовано з 10 грудня 2001 р. залежно від видів залучених коштів (див. "Вісник НБУ", № 2 за 2002 р.). Інформацію про внесення змін у нормативи формування банками обов'язкових резервів залежно від виду та строку депозиту опубліковано у "Віснику НБУ", №№ 3, 5 і 6 за 2002 р.

**На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготовлено працівниками
департаменту монетарної політики Національного банку України.**

Сергій Волков

Виконавчий директор Української національної іпотечної асоціації

Геннадій Шемшченко

Заступник директора Центру банківського права при Інституті держави і права ім. В.М. Корецького
Національної академії наук України

РИНОК РОЗВИВАЄТЬСЯ ДИНАМІЧНО

У будь-якій економічній системі нерухоме майно є основним активом, який дає змогу залучати у господарський оборот довгострокові фінансові ресурси. За деякими даними, сукупний обсяг іпотечних кредитів у розвинутих економіках сягає більше половини ВВП (для країн, що розвиваються, цей показник становить близько 20%), а частка операцій із забезпеченими іпотекою цінними паперами — більш як 70% фондового ринку.

Українська національна іпотечна асоціація (надалі — УНІА), вибірково проаналізувавши ситуацію на ринку іпотечного кредитування в Україні за 2002 рік, переконалася у високих темпах зростання його обсягів. Так, на 1 грудня 2002 року загальна сума забезпечених іпотекою кредитів, наданих комерційними банками, становила 1 655 млн. гривень, збільшившись із початку року на 81%. При цьому обсяг кредитів, забезпечених іпотекою житла (кредити фізичним

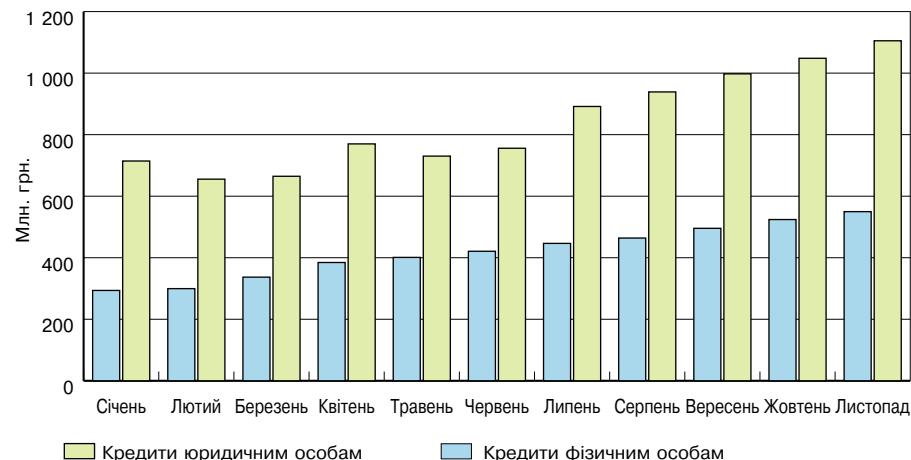
Перспективи розвитку ринку іпотечного кредитування в Україні

Економічний аналіз свідчить про тенденцію до динамічного розвитку ринку іпотечного кредитування в Україні. Однак стверджувати про цілісність і системний характер функціонування цього ринку заразо. Він лише на етапі своего становлення. Причиною тому — не тільки суттєві економічні фактори, а й численні проблеми у сфері правового регулювання іпотечних відносин. Автори аналізуєть ситуацію та пропонують шляхом прийняття нових законів і приведенням до спільног зnamenника всіх чинних надати прискорення динаміці іпотечного кредитування.

особам), зрос на 87% і становив 550 млн. гривень, а сукупний розмір кредитів, забезпечених комерційною іпотекою, зрос на 78% і дорівнював 1 105 млн. гривень. Однак, попри вражаючі темпи зростання, характерною особливістю ринку іпотечного кредитування в Україні залишається його низький сукупний обсяг,

наслідком надлишкової ліквідності в банківській системі, пов'язаної зі значним зростанням рівня залучених вкладів населення. Ця обставина спонукає банки диверсифікувати свої активи, в тому числі шляхом збільшення частки середньо- та довгострокових кредитів, яким притаманне забезпечення у ви-

Обсяги іпотечного кредитування в Україні у 2002 році

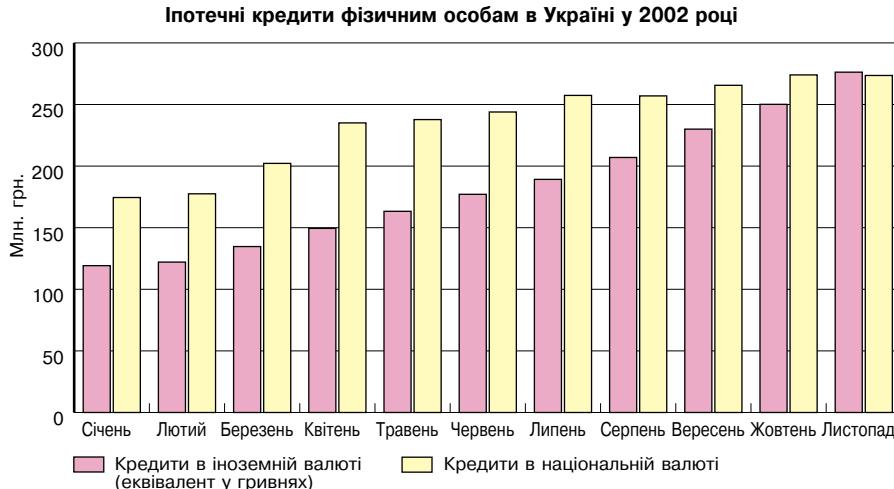
який не перевищує 1% від ВВП.

Як бачимо, обсяг кредитів, забезпечених комерційною іпотекою, вдвічі перевищує житлові іпотечні кредити, тоді як у розвинутих країнах житлова іпотека становить близько 80% іпотечного ринку. Особливість українського ринку житлового іпотечного кредитування — у тенденції до поступового збільшення частки кредитів, які надаються в іноземній валюті, що зумовлено як негативними інфляційними та валютними очікуваннями, так і традиційно орієнтованою на іноземну валюту формою розрахунків на вторинному ринку житла.

Істотне збільшення обсягів довгострокового іпотечного кредитування є

гляді застави нерухомості. Іншим фактором впливу на розвиток іпотечного кредитування стало зростання попиту на нерухомість. За розрахунками УНІА, платоспроможний попит на житло тільки в Києві становить понад 500 млн. доларів США, і не менше половини цього обсягу може бути задоволено за рахунок іпотечних кредитів. Збільшення темпів фінансування будівництва житла також сприяють корпоративні зв'язки між деякими комерційними банками та будівельними компаніями, що стимулює залучення кредитних ресурсів у цю галузь.

Позитивним аспектом активізації комерційних банків у сфері іпотечного кредитування стало відчутне загост-

рення конкуренції між ними. Зокрема, протягом 2002 року суттєво знизилися процентні ставки за кредитами в іноземній валюті (з 18 до 12–14% річних) і в національній (з 27 до 21–25%). Крім того, значно зросли строки кредитування в іноземній валюті: з 3–5 до 10–15 років.

На нашу думку, тенденція до зростання обсягів ринку іпотечного кредитування, зважаючи на стабільність сприятливих факторів, у найближчій перспективі зберігатиметься. Безумовно, вона має позитивне значення, та водночас непередбачувана динаміка розвитку цього ринку створює для банківської системи певні ризики, які потребують застосування відповідних компенсаційних механізмів у сфері державного регулювання іпотеки та іпотечного кредитування. Зокрема, в процесі довгострокового іпотечного кредитування банки беруть на себе ризики, пов’язані з характерною для банківської системи України структурою пасивів, у якій переважають короткострокові депозити. Отже, інструмент розв’язання проблем надлишкової ліквідності може спровокувати її дефіцит. За відсутності механізмів довгострокового рефінансування іпотечних кредиторів ефективне управління цим ризиком практично унеможливилося.

Із загостреним конкуренцією на ринку житлового іпотечного кредитування збільшується кількість філій банків, які долучаються до здійснення цих операцій. Унаслідок зростає навантаження на філії, а отже, все менше уваги приділяється застосуванню відповідних внутрібанківських процедур. Відсутність загальноприйнятих стандартів і процедур іпотечного кредитування призводить до виникнення неоднорідних і нестандартизованих за своїми умовами іпотечних кредитів. Ця обставина безпосередньо впливає на якість кредитного портфеля банку та практично унемож-

ливлює подальші операції з рефінансування іпотечних кредитів. Так, більшість банків застосовує досить ліберальний підхід до страхування предмета іпотеки — без встановлення чітких вимог до страховиків щодо рівня їх капіталізації, страхових резервів, умов договорів перестрахування тощо. На наш погляд, зростання критичної маси нестандартизованих кредитів у портфелях комерційних банків може негативно вплинути на подальший розвиток ринку іпотечного кредитування. Тому розробка за участю саморегулюючих банківських асоціацій загальноприйнятних стандартів іпотечного кредитування є одним із нагальних завдань у цій сфері банківської діяльності.

ЧОМУ ДОВГОСТРОКОВЕ КРЕДИТУВАННЯ У ГРИВНЯХ НЕКОНКУРЕНТНЕ?

Еобхідною умовою розвитку іпотечного ринку в Україні є зміщення акцентів на кредитування в національній валюті. Проте наявні валютні та процентні ризики є для цього серйозною перешкодою. Адже подорожчання іноземної валюти відносно національної може привести до загострення кредитних ризиків банків щодо позичальників, які отримали іпотечні кредити в іноземній валюті, але мають фіксовані доходи в національній валюті. Уникаючи валютного та процентного ризиків, банки пропонують кредити в іноземній валюті на значно вигідніших для них умовах. Зокрема, кредити в іноземній валюті пропонуються на триваліші терміни та під майже вдвічі нижчу процентну ставку. Мало того, в угодах про надання кредитів у національній валюті, як правило, міститься валютне застереження, і фактично в більшості випадків йдеється про кредитування в іноземній валюті — опосередковано через національну.

Тобто на сьогодні довгострокове кредитування у гривнях є неконкурентним. Унаслідок цього склалася парадоксальна ситуація: в умовах стабільності національної грошової одиниці громадяни, щоб придбати житло, змушені отримувати кредити в... іноземній валюті, а потім конвертувати свої доходи в інвалюту для погашення кредиту. Збереження цієї тенденції на тривалу перспективу в такому соціально важливому сегменті ринку може мати непрограмовані наслідки. Принаїмні відсутність механізмів конкурентного довгострокового кредитування в національній валюті навряд чи сприятиме запровадженню масового іпотечного кредитування населення з метою придбання чи будівництва житла. Розв’язання цих проблем можливе шляхом поступового впровадження в Україні режиму плаваючої процентної ставки та індексації основного зобов’язання. За відсутності цих механізмів банки не матимуть впевненості щодо повернення адекватної суми кредиту в довгостроковій перспективі.

“ТИТУЛЬНІ РИЗИКИ”

наша група ризиків, притаманних українському іпотечному ринку, — це так звані “титульні”, тобто пов’язані зі встановленням права власності застуводавця на запропоноване в іпотеку нерухоме майно та виявленням наявних обтяжень цього права. Відсутність в Україні цивілізованої системи державної реєстрації прав на нерухоме майно спонукає банки залучати до обслуговування операцій з оформлення іпотечних кредитів спеціалізовані фірми-посередники, які не завжди легітимно мінімізують титульні ризики. Немає жодних об’єктивних підстав стверджувати, що фірми-посередники успішно вирішують це завдання. Однак цілком очевидно, що їхні високі комісійні винагороди суттєво підвищують вартість кредитів для позичальників і знижують ефективну ставку кредитування для банків. Для розв’язання цієї проблеми необхідно створити в Україні єдиний державний реєстр прав на нерухоме майно.

Іпотечному кредитуванню також притаманні ринкові ризики, пов’язані здебільшого з коливанням цін на нерухомість. Проте для українського ринку іпотеки вони не характерні, оскільки нейтралізуються консервативними значеннями коефіцієнта LTV (відношення суми кредиту до вартості застави) на рівні 65–70%. Серйознішою проблемою є брак у банків достовірних об’єктивних даних для оцінки платоспроможності позичальника в умовах тінізації

доходів. Тим більше, що банки не завжди мають можливість оцінити кредитну історію та репутацію позичальника. У багатьох розвинутих країнах світу ця проблема вирішується шляхом створення спеціалізованого кредитного бюро, яке на запит банку надає всю наявну інформацію щодо потенційного позичальника (див. "Вісник НБУ", № 8 за 2002 рік. — Ред.).

Аналіз свідчить про тенденцію до динамічного розвитку ринку іпотечно-го кредитування в Україні. Водночас зауважимо, що він перебуває лише на етапі становлення, тож говорити про його цілісність і системний характер поки що не доводиться. І справа не лише в суто економічних факторах, а й у численних проблемах правового регулювання іпотечних відносин. На наше переконання, тенденція до збільшення обсягів забезпечених іпотекою кредитів виникла не завдяки, а всупереч наявним економіко-правовим чинникам, які безпосередньо впливають на діяльність банків та інших фінансово-кредитних установ у сфері іпотечного кредитування.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ЧИННОГО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ІПОТЕКИ

Ефективність іпотечного кредитування залежить від адекватного законодавства, яке б забезпечувало надійні гарантії захисту прав кредиторів. Його відсутність практично унеможливлює розвиток іпотечного ринку, оскільки за таких умов цей ринок розвиватиметься лише за рахунок внутрішнього ресурсу та незбалансованих ризиків, які на певному етапі можуть спричинити кризу. Тож важливість вибору правильного шляху при формуванні іпотечного законодавства важко переоцінити. Зокрема, слід застерегти від дотаційної чи субсидованої з державного бюджету підтримки іпотечного ринку або його формування під конкретні галузеві чи корпоративні схеми фінансування. Досвід інших країн свідчить, що в обох випадках іпотечні кредити не стають масовими та доступними для позичальників, — це лише створює проблеми на шляху становлення життєздатного іпотечного ринку.

Сьогодні пов'язані з іпотекою правовідносини регулюються низкою розрізняючих законодавчих та нормативно-правових актів, зокрема Цивільним, Земельним та Житловим кодексами України, законами України "Про заставу", "Про нотаріат", "Про виконавче провадження", процесуальним законодавством тощо. На жаль, правова база

стосовно іпотеки вкрай недосконала, вона позбавлена єдиних системоутворюючих принципів і не забезпечує передумов для розвитку іпотечного кредитування. Фактично в основу чинного правового регулювання іпотеки покладена концепція захисту прав боржника, а це підвищує кредитні ризики банків і не стимулює до розширеного фінансування громадян та суб'єктів підприємницької діяльності під заставу нерухомості. Відсутність у іпотечних кредиторів стабільних гарантій захисту їхніх законних прав та інтересів істотно стримує процеси довгострокового фінансування житлового будівництва і сільськогосподарського виробництва, розвитку комерційної іпотеки тощо.

Які ж основні проблеми чинного правового регулювання відносин іпотеки?

1. Законом України "Про заставу" (розділ II) до передачі нерухомого майна в іпотеку передбачено застосування по суті тих же правил, що й до застави будь-яких інших видів рухомого майна. При цьому не враховується принципова різниця між нерухомим і рухомим майном, яка полягає в тому, що права власності на об'єкти нерухомості, на відміну від більшості рухомих речей, підлягають державній реєстрації, що зумовлює особливості розпорядження ними, зокрема при передачі в заставу чи відчуженні. Тобто чинне законодавство не вирізняє іпотеку як особливий спосіб забезпечення виконання зобов'язань, який є основою для іпотечного кредитування, і не узгоджує передачу майна в іпотеку із системою реєстрації прав власності на нерухоме майно. У результаті правовий режим іпотеки фактично не відрізняється від правового режиму застави рухомого майна, що не створює для іпотеки більше юридичних гарантій і менше ризиків порівняно із заставою іншого, менш ліквідного рухомого майна.

2. Чинному законодавству бракує системності у підході до визначення концепції нерухомого майна як предмета іпотеки. У статті 30 Закону України "Про заставу" зазначено, що предметом іпотеки може бути земля та пов'язане з нею майно — споруди, квартири, підприємства тощо. Іпотека цих об'єктів здійснюється із застосуванням різних норм законодавства. До іпотеки земельних ділянок застосовуються положення Земельного кодексу України, зокрема в частині вимог до реалізації цих ділянок через земельні торги. До іпотеки житлових будинків і квартир застосовуються положення Житлового кодексу України, зокрема в частині вимог до виселення мешканців. Іпотека будівель (споруд) і

цілісних майнових комплексів підприємств регламентується Законом України "Про заставу". Тобто нерухоме майно не розглядається як цілісний об'єкт, який включає в себе земельну ділянку, всі розташовані на ній будівлі (споруди), невідокремлювані відповідно до правил. Через це іпотека нерухомого майна як цілісного об'єкта є вкрай проблематичною внаслідок застосування різних вимог до застави окремих складових нерухомості.

3. Законодавство не містить прозорих правил оформлення іпотеки, порядку оприлюднення (реєстрації) вимог іпотечного кредитора, як і чіткого однозначного положення про пріоритет цих вимог над правами чи вимогами інших кредиторів на передаче в іпотеку нерухоме майно.

4. У нашій країні відсутня єдина централізована і доступна громадськості система реєстрації прав власності на нерухоме майно. Відтак кредитор не має юридичних гарантій щодо однозначного встановлення права власності позичальника на запропоноване для передачі в іпотеку нерухоме майно. Водночас із відсутністю централізованої системи реєстрації прав власності в Україні взагалі не існує цивілізованої системи реєстрації іпотек та інших обтяжень нерухомого майна. Таким чином, кредитор не може бути впевненим у пріоритетності свого права вимоги щодо звернення стягнення на предмет іпотеки в разі невиконання боржником основного зобов'язання. Фактично кредитор неспроможний виявити всі існуючі обтяження прав боржника на нерухоме майно, що безпосередньо впливає на ліквідність і реалізаційну ціну предмета іпотеки. Світовий досвід свідчить, що система державної реєстрації прав власності та обтяжень на будь-яке нерухоме майно, в тому числі землю, є ефективною лише за умови її здійснення в межах єдиного реєстру.

5. Законодавством не передбачено інструментів, які б давали змогу вводити забезпечені іпотекою зобов'язання у вільний господарський обіг з метою підвищення ліквідності операцій іпотечного кредитора та запровадження дієвих механізмів довгострокового рефінансування.

6. Існуюча процедура звернення стягнення на предмет іпотеки є вкрай мало-ефективною, непередбачуваною, довготривалою і витратною для кредитора. З одного боку, законодавством не закріплено позасудові способи врегулювання за іпотечним договором, а з іншого — процесуальне законодавство дає підстави нескінченно затягувати процедуру

задоволення вимог кредиторів за рахунок предмета іпотеки в межах судового та виконавчого провадження. Неспроможність кредитора швидко реалізувати предмет іпотеки в разі порушення боржником основного зобов'язання по суті означає втрату ним частини кредитних ресурсів, які формуються в банку, в тому числі за рахунок залучених коштів вкладників.

Зважаючи на сказане вище, доходимо висновку, що на даному етапі головним завданням у сфері розвитку ринку іпотечного кредитування є створення належної законодавчої бази, яка б відповідала прогресивним міжнародним стандартам і була створена з врахуванням позитивного досвіду запровадження відповідного законодавства в сусідніх країнах з аналогічними стартовими умовами, зокрема в Росії та Казахстані. Імпульс цьому процесу надав Указ Президента України "Про заходи щодо розвитку іпотечного ринку в Україні" від 8 серпня 2002 року № 695/2002. У ньому визначено, зокрема, такі пріоритети законотворчої роботи у сфері розвитку іпотечного кредитування:

- ◆ формування нормативно-правової бази з питань іпотеки;
- ◆ запровадження ефективної системи реєстрації прав на нерухоме майно;
- ◆ вдосконалення системи оцінювання нерухомого майна;
- ◆ стандартизація діяльності на іпотечному ринку;
- ◆ визначення механізмів страхування іпотечних кредитів;
- ◆ встановлення видів іпотечних цінних паперів, визначення порядку їх випуску та обігу, забезпечення належного контролю за їх обігом;
- ◆ створення спеціалізованих іпотечних банків та інших установ, які здійснюють діяльність на іпотечному ринку;
- ◆ запровадження механізму рефінансування іпотечних кредитів.

Щоб реалізувати поставлені завдання, необхідно розробити і прийняти пакет законів. Очевидно, на першому етапі слід зосередитися на тих із них, які обумовлюють запровадження в Україні сучасної моделі іпотечного кредитування. У цьому контексті можна виділити **три основні блоки питань, які потребують за-конодавчого врегулювання** в найближчій перспективі:

- запровадження сучасного правового регулювання відносин іпотеки;
- впровадження дворівневої моделі функціонування ринку іпотечного кредитування;
- розвиток інфраструктури для рефінансування операцій з іпотечного кредитування.

РИНОК ЧЕКАЄ ЗАКОНУ "ПРО ИПОТЕКУ"

Перший блок питань стосується запровадження сучасного правового регулювання відносин іпотеки як способу забезпечення виконання кредитних зобов'язань. Закон України "Про іпотеку" має стати базовим законодавчим актом, який визначатиме правові засади функціонування іпотеки з моменту її оформлення до повного задоволення забезпечених іпотекою вимог. Відповідний законопроект внесено групою народних депутатів на розгляд Верховної Ради України і 22 травня 2003 року прийнято в другому читанні. В цілому даний документ відповідає потребам розвитку іпотечного ринку і містить низку положень, принципово важливих для ефективного функціонування іпотеки як способу забезпечення кредитних зобов'язань.

У законопроекті предмет іпотеки розглядається як цілісний об'єкт, який включає в себе земельну ділянку, розташовані на ній будівлі (споруди), переміщення яких без непропорційної шкоди їх призначенню і занесення неможливе, а також усі права та принадлежності, нерозривно пов'язані з нерухомим майном. Таким підходом передбачається:

— застосування єдиних уніфікованих правил виконання іпотечних прав і зобов'язань стосовно всіх зазначених вище компонентів нерухомого майна, яке передається в іпотеку;

— запобігання використанню різних, інколи таких, що взаємовиключають одна одну правових норм при виконанні іпотечних угод із єдиним і цілісним за своєю суттю об'єктом, яким є земельна ділянка і все, що нерозривно пов'язане з нею.

При цьому земельна ділянка розглядається як основа будь-якої нерухомості, самостійне існування якої без наявності прав на землю неможливе.

У законопроекті питання іпотеки земельних ділянок сільськогосподарського призначення було узгоджене з вимогами Земельного кодексу України. Зокрема передбачалося, що всі встановлені кодексом обмеження щодо відчуження і цільового використання земельних ділянок сільськогосподарського призначення є дійсними при їх передачі в іпотеку. Однак у зв'язку з не-прийняттям частиною народних депутатів самої ідеї про можливість іпотеки земель сільськогосподарського призначення в результаті першого читання даних питання було вилучене зі сфери регулювання цього закону. На нашу думку, неможливість застосування іпотеч-

них механізмів щодо земель сільськогосподарського призначення значно ускладнить кредитування сільського господарства, оскільки з господарського обігу вилучено землю як основний актив, під який може здійснюватися подібне фінансування. Відтак село кредитуватимуть лише на короткі терміни під заставу майбутнього врожаю, що не забезпечує достатніх надходжень кредитних ресурсів у сільськогосподарську галузь. Гадаємо, було б доцільно виправити цю ситуацію під час розгляду законопроекту в другому читанні.

Законопроектом передбачено прозорі правила оформлення і виконання іпотечних прав та зобов'язань із застосуванням чіткої системи визначення пріоритету вимог іпотекодержателя та інших осіб на нерухоме майно, що є предметом іпотеки. Зокрема зафіксовано, що іпотека, як і внесення будь-яких подальших змін до іпотечного договору, підлягають державній реєстрації. Відтак процес обтяження нерухомого майна іпотекою стане максимально відкритим для інших потенційних кредиторів позичальника, що дасть їм змогу належним чином зважувати свої ризики, пов'язані з кредитуванням даного позичальника. У законопроекті чітко зазначено, що вимоги іпотечного кредитора, які зареєстровані першими, мають вищий пріоритет і підлягають задоволенню в першу чергу, навіть якщо стягнення на предмет іпотеки звертається іншим кредитором. Це даватиме змогу в ході звернення стягнення на предмет іпотеки справедливо задоволити забезпечені нерухомим майном вимоги всіх кредиторів у черговості, згідно з їх зареєстрованим пріоритетом. Законопроектом також передбачається, що по завершенні процедури звернення стягнення на предмет іпотеки відповідне нерухоме майно та його новий власник звільняються від будь-яких вимог третіх осіб на це майно, що виникли після укладення іпотечного договору.

У законопроекті чітко визначено права та обов'язки сторін іпотечного договору щодо володіння, користування, розпоряджання предметом іпотеки, його страхування, утримання та збереження. Зокрема передбачено, що за умови належного виконання основного зобов'язання іпотекодавець має безумовне право на володіння та користування предметом іпотеки; він зобов'язаний застрахувати його і зберігати без погіршення стану. Проте право іпотекодавця розпоряджатися предметом іпотеки обмежене. Наприклад, передати предмет іпотеки в наступну іпотеку іпотекодавець має право лише за згодою іпотекодержателя. Оскільки наступна іпотека дає змогу зачісти в господарський обіг більший

обсяг кредитних ресурсів, забезпечених тим самим об'єктом нерухомості, законопроектом передбачено детальне регулювання цього питання з чітким розмежуванням вимог між усіма іпотечними кредиторами. Також передбачено надати право іпотекодавцю за згодою іпотекодержателя відчужувати предмет іпотеки з переведенням на нового власника зобов'язань за іпотечним договором.

Однією з важливих новацій законопроекту є запровадження правового регулювання умов випуску та обігу заставної як особливого виду цінних паперів, що засвідчують іпотечні зобов'язання. Заставна — борговий цінний папір, який поєднує в собі зобов'язання позичальника як за кредитним, так і за іпотечним договором. У разі невиконання позичальником обов'язку щодо сплати боргу держатель заставної має право звернути стягнення на передане в іпотеку нерухоме майно. Згідно з викладеною в законопроекті концепцією заставна може вільно передаватися кредитором будь-якій іншій особі шляхом учинення індосаменту, а також бути предметом застави, що забезпечує виконання будь-якого іншого зобов'язання. Також чітко окреслено правові наслідки передачі заставної. По суті заставна є, з одного боку, векселем, за яким задоволення вимоги забезпечено нерухомим майном, а з іншого боку — інструментом відступлення права вимоги кредитора за основним зобов'язанням та іпотечним договором іншій особі. При цьому заставна має статус необмеженого в цивільному обігу цінного папера. Введення її в господарський оборот створює передумови для впровадження практичних механізмів підвищення ліквідності операцій з іпотечного кредитування і втілення життєздатних схем рефінансування іпотечного кредитора.

Відомо, що ефективність іпотеки в цілому, динамічний розвиток системи іпотечного кредитування та житлового фінансування зокрема значною мірою залежать від того, наскільки передбаченою, швидкою та позбавленою зайвих витрат є процедура звернення стягнення на передане в іпотеку нерухоме майно. З огляду на це законопроектом передбачені альтернативні способи врегулювання питання звернення стягнення на предмет іпотеки. Зокрема, чітко регламентовано і значно розширено сферу застосування позасудових методів звернення стягнення на предмет іпотеки на підставі врегулювання даного питання сторонами у договірному порядку — в іпотечному договорі або додатковій угоді. Позасудова процедура дає змогу суб'єктам відносин іпотеки використовувати найефективніший і прийнятний

для них спосіб реалізації предмета іпотеки та задоволення забезпечених іпотекою вимог. Передбачена законопроектом позасудова процедура включає можливість придбання іпотечним кредитором предмета іпотеки в рахунок виконання основного зобов'язання або надання йому права реалізувати предмет іпотеки шляхом укладення договору купівлі-продажу з третьою особою — покупцем.

Якщо договірного врегулювання досягти не вдалося, предмет іпотеки за рішенням суду реалізується на прилюдних торгах. Законопроектом передбачено максимально прозору, відкриту і конкурентну процедуру. Право вибору спеціалізованої на проведенні прилюдних торгов організації належить іпотечному кредитору, що дає змогу впровадити у діяльність спеціалізованих організацій принцип конкуренції, внаслідок чого поступово знижуватиметься вартість і підвищуватиметься якість їхніх послуг. Визначена в законопроекті процедура проведення прилюдних торгов покликана забезпечити адекватний захист прав як іпотекодержателя, так і боржника.

Законопроектом узгоджується передача нерухомого майна в іпотеку із системою реєстрації прав на нерухомість. При цьому передбачається, що обтяження нерухомого майна іпотекою згідно зі світовою практикою має реєструватися в тому ж реєстрі (кадастрі), в якому реєструються права власності на відповідну нерухомість. Як відомо, питання щодо створення єдиного реєстру (кадастру) нерухомого майна досі не вирішено — на розгляд Верховної Ради України подано кілька законопроектів. Оскільки створення єдиного реєстру нерухомості є одним із ключових питань у контексті запровадження сучасної моделі іпотечного кредитування, а законодавство про іпотеку є малоекективним без відповідної реєстраційної системи, було б доцільно Закон України "Про іпотеку" прийняти в пакеті з відповідним законом про єдиний реєстр (кадастр) прав на нерухоме майно. Слід зазначити, що заходи з урегулювання питань стосовно створення відповідної реєстраційної системи передбачено Указом Президента України "Про заходи щодо створення єдиної системи державної реєстрації земельних ділянок, нерухомого майна та прав на них у складі державного земельного кадастру" від 17 лютого 2003 року № 134/2003. Відповідно до пункту 1 цього указу функції з проведення реєстрації покладено на Державний комітет України по земельних ресурсах.

Прийняття Верховною Радою України проекту Закону "Про іпотеку" в першо-

му читанні та ініціювання Президентом України заходів щодо створення єдиної реєстраційної системи дають підстави сподіватися, що протягом 2003 року в Україні буде запроваджено сучасне правове регулювання іпотеки.

ВПРОВАДЖЕННЯ ДВОРІВНЕВОЇ МОДЕЛІ ФУНКЦІОNUВАННЯ РИНКУ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ

Другий блок питань, які потребують запровадження дворівневої моделі функціонування ринку іпотечного кредитування. Іпотечне кредитування за визначенням є довгостроковим. Проте в Україні склалася практика надання іпотечних кредитів у національній валюті на строк від одного до трьох років, що істотно сповільнює темпи розвитку системи іпотечного кредитування в цілому. Така ситуація зумовлена низьким рівнем капіталізації банківської системи України та формуванням структури пасивів комерційних банків в основному за рахунок короткострокових депозитів. Очевидно, що фінансування довгострокових активних операцій за рахунок короткострокових пасивів може спричинити кризу ліквідності, адже розміщення кредитних ресурсів істотно не впливає на ліквідність банку, якщо не перевищує 20% кредитного портфеля. Саме проблемою трансформації короткострокових пасивів у довгострокові активи зумовлюється небажання банків збільшувати строки іпотечного кредитування в національній валюті та знижувати процентні ставки за такими кредитами. Розв'язання цієї проблеми — в запровадженні в Україні дворівневої моделі іпотечного кредитування.

Однорівнева модель складається тільки з первинного ринку іпотеки, коли банки та інші кредитні установи мають високу капіталізацію і традиційно довгострокову структуру депозитів. У цьому разі потреба в залученні банками додаткових джерел фінансування іпотечних кредитів не є критичною. При дворівневій моделі функціонують як первинний, так і вторинний ринки іпотеки. За цієї моделі банки не повинні формувати структуру пасивів за рахунок довгострокових депозитів, а іпотечні кредити надаються за загальноприйнятими стандартами з можливістю їх наступного пепродажу, сек'юритизації або використання як забезпечення для залучення рефінансування, в тому числі шляхом емісії іпотечних цінних паперів.

На українському іпотечному ринку склалася парадоксальна ситуація, коли через недостатню капіталізацію комерційних банків і відсутність у структурі

їхніх пасивів довгострокових депозитів існує об'єктивна необхідність у впровадженні дворівневої моделі іпотечного кредитування, але при цьому відсутні будь-які передумови для реструктуризації існуючої однорівневої моделі в дворівневу. Така ситуація зумовлена на самперед відсутністю належних інструментів, які дають змогу трансформувати забезпечені іпотекою зобов'язання, котрі виникли на первинному ринку, в похідні зобов'язання з рефінансування іпотечного кредитування, що мають обіг на вторинному ринку.

Забезпечені іпотекою зобов'язання є безпосереднім наслідком взаємовідносин кредиторів та позичальників на первинному ринку. Предметом операцій на вторинному ринку іпотечного кредитування є рефінансування діяльності іпотечних кредиторів інвесторами та спеціалізованими установами з фінансуванням ліквідності (надалі — УФЛ) під забезпечення іпотечними зобов'язаннями, які виникли на первинному ринку. На вторинному ринку за допомогою спеціальних інструментів формуються похідні іпотечні зобов'язання. Суть цих зобов'язань полягає в тому, що в разі неповернення коштів рефінансування іпотечним кредитором первинного ринку інвестор або УФЛ набуває прав кредитора за первинним іпотечним зобов'язанням, а в разі його невиконання боржником — має право звернути стягнення на передане в іпотеку нерухоме майно.

У проекті Закону України “Про іпотеку” передбачено ідеальний інструмент оформлення іпотечних зобов'язань на первинному ринку іпотечного кредитування — заставну. За допомогою заставних іпотечний кредитор першого рівня може формувати портфель іпотечних кредитів, який об'єднується з пакетом іпотек (сукупності нерухомого майна, що пereбуває в заставі банку), у вигляді портфеля заставних. Портфель заставних, на відміну від портфеля кредитних договорів і договорів застави, є інструментом, який набуває властивості ліквідності і може вільно та швидко, без зайвих формальностей передаватися іншим особам — кредиторам другого рівня — у власність чи в забезпечення. Цей процес становить основу рефінансування операцій з іпотечного кредитування.

Найпоширенішим інструментом, який дає змогу трансформувати іпотечні зобов'язання першого рівня в похідні іпотечні зобов'язання, є іпотечні цінні папери. При цьому рефінансування може здійснюватися двома способами:

1. Іпотечний кредитор першого рівня проводить емісію іпотечних цінних паперів, виконання зобов'язань за якими забезпечено заставою портфеля застав-

них. Ці цінні папери розміщуються серед інвесторів чи УФЛ, за рахунок чого здійснюється рефінансування. У разі невиконання іпотечним кредитором першого рівня зобов'язання зі сплати вимоги за іпотечним цінним папером до інвестора чи УФЛ переходятять права за заставними. В міжнародній практиці ця схема називається “сек'юритизацією”.

2. Іпотечний кредитор першого рівня передає портфель заставних іншому фінансовому посереднику, який проводить його сек'юритизацію з подальшим рефінансуванням іпотечного кредитора за рахунок коштів, отриманих від розміщення іпотечних цінних паперів серед інвесторів чи УФЛ.

Реалізація зазначених схем рефінансування потребує введення у цивільний обіг нового для України виду цінних паперів — іпотечних. Ідеєю насамперед про іпотечні облігації, які є типовим і найпоширенішим у світі видом іпотечних цінних паперів. Упровадження цих облігацій можна здійснити шляхом прийняття спеціального Закону України “Про іпотечні цінні папери”. Необхідність прийняття такого закону зумовлена тим, що зазначені цінні папери принципово відрізняються від інших існуючих сьогодні видів цінних паперів. Чинним законодавством України цінний папір розглядається як особисте і незабезпечене зобов'язання емітента сплатити власнику (держателю) цінного папера певну суму на визначених умовах. Іпотечний цінний папір є аналогічним зобов'язанням, але його виконання через умову випуску забезпечене нерухомим майном, яке вже було оформлене як предмет іпотеки. Тобто рефінансування, залучене шляхом розміщення іпотечних цінних паперів, не є бланковим, а в підсумку забезпечене одним із найліквідніших активів — нерухомим майном, що істотно зменшує ризики інвесторів та УФЛ як кредиторів другого рівня.

Отже, запровадження дворівневої моделі іпотечного кредитування та створення повноцінної системи рефінансування діяльності іпотечних кредиторів можливе за умови введення на підставі відповідних законів двох принципово нових для нинішніх українських реалій інструментів — заставної та іпотечної облігацій.

РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ ДЛЯ РЕФІНАНСУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ

нарешті, третім блоком питань, які потребують законодавчого врегулювання, є розвиток інфраструктури для рефінансування операцій з іпотечного

кредитування. Справа в тому, що сьогодні можливості щодо рефінансування діяльності комерційних банків в Україні обмежені. Фактично єдиним джерелом рефінансування є Національний банк України, який виконує функцію кредитора останньої інстанції на підставі Закону України “Про Національний банк України”. Відповідно до положення про механізми рефінансування банків України і тимчасового положення про порядок кредитування (рефінансування) Національним банком України банків, які здійснюють довгострокове кредитування, НБУ рефінансує банки під забезпечення державних цінних паперів, векселів суб'єктів господарювання та Державного казначейства України, під заставу майнових прав за кредитними договорами, ліквідних активів банк-позичальника, коштів на кореспондентських чи депозитних рахунках і під гарантію іншого банку.

Отже, по суті Національний банк надає кредити комерційним банкам здебільшого під заставу інших незабезпечених зобов'язань (цинні папери, права вимоги, поруки, гарантії тощо). Через нерозвинутість фондового ринку ліквідність і вартість даних зобов'язань можна оцінювати лише узагальненими показниками. Внаслідок цього операції НБУ з рефінансування мають високий ступінь ризику, навіть незважаючи на їх забезпеченість. Вирішення проблеми надійного високоліквідного забезпечення операцій НБУ з рефінансування комерційних банків можливе за умови використання забезпечених інструментів. На наш погляд, іпотечні зобов'язання, оформлені у вигляді заставних та іпотечних цінних паперів, найадекватніше відповідають цьому завданню, оскільки нерухоме майно зрештою залишається найнадійнішим активом в економіці України.

З огляду на це доцільно вдосконалити систему довгострокового рефінансування НБУ, гармонізувавши цей процес зі створенням в Україні дворівневої моделі іпотечного кредитування. Очевидно, така модель має не тільки специфічний, притаманний їй інструментарій, а й особливу інституційну інфраструктуру. Оскільки потужних інвесторів в іпотечні зобов'язання, які можуть бути операторами вторинного ринку іпотеки, в нашій країні замало, здійснити довгострокове рефінансування іпотечного ринку сьогодні неможливо без підтримки держави.

Вважаємо, що на першому етапі впровадження дворівневої моделі іпотечного кредитування основою рефінансування іпотечних кредиторів могла б слугувати державна іпотечна компанія. До такого висновку спонукає низка обставин. По-

перше, на даному етапі довгострокові ресурси, придатні для рефінансування іпотечного ринку, мають лише державні фінансові інституції — НБУ, Державний пенсійний фонд, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. Природно, що здійснення операцій із рефінансуванням за рахунок цих коштів можливе у тому разі, якщо їх оператором буде державна іпотечна компанія, яка створить надійні механізми гарантування повернення державних коштів і максимального зменшення пов'язаних із цим ризиків. Потім, на державну іпотечну компанію можуть бути покладені функції щодо відпрацювання та імплементації уніфікованих стандартів іпотечного кредитування як на первинному, так і на вторинному ринках, зокрема в частині вимог до емісії та обігу заставних та іпотечних цінних паперів. Без стандартизованих інструментів застосування будь-яких схем рефінансування у масовому масштабі неможливе. По-третє, приватні оператори навряд чи зможуть забезпечити довіру до нових фінансових інструментів, без чого перспективи їх розміщення серед інших інвесторів малоймовірні. Тому доцільно надати зачленним інструментам моральну підтримку з боку держави. По-четверте, в розпорядженні державної іпотечної компанії є більше засобів і можливостей для макроекономічного впливу на іпотечний ринок при здійсненні середньотривалого довгострокового рефінансування іпотечних кредиторів першого рівня.

У цьому контексті надзвичайно цікавою є так звана “малайзійська модель” рефінансування іпотечного ринку.

ку, яку нещодавно успішно імплементовано в Казахстані. Суть цієї моделі полягає у ключовій ролі центрального банку, який за допомогою підконтрольної йому іпотечної установи другого рівня запроваджує рефінансування іпотечних кредиторів первинного ринку. При цьому використовуються такі інструменти, як середньострокове кредитування банків під заставу іпотечних зобов’язань та уступка прав або купівля іпотечних кредитів з наступною емісією іпотечних цінних паперів.

Для становлення іпотечного ринку надзвичайно важливо, під патронатом якого державного органу він розвивається. Як правило, центральний банк держави найповніше відповідає необхідним критеріям. Мало того — він безпосередньо зацікавлений в ефективних інструментах регулювання іпотечного ринку. Створивши їх, центральний банк отримує важелі впливу не лише на якість іпотечних активів, а й на рівень процентних ставок і розмір маржі банків за житловими та комерційними іпотечними кредитами в національній валюті.

Виходячи з викладеного вище, державну іпотечну компанію доцільно створити як установу з фінансуванням ліквідності другого рівня, підпорядковану НБУ, що дасть змогу досягти двох стратегічних цілей — удосконалити діючу систему рефінансування комерційних банків шляхом застосування додаткових високоліквідних інструментів його забезпечення та активізувати роботу щодо запровадження дворівневої моделі іпотечного кредитування. Поряд із цим важливо, щоб дер-

жавна іпотечна компанія була суб’єктом фінансового ринку та мала змогу залучати довгострокові ресурси на ринку фінансових послуг від інших фінансових посередників.

Зміст діяльності іпотечної компанії може полягати у здійсненні сек’юритизації переданих банками портфелів заставних і випуску на цій засаді іпотечних облігацій, за рахунок розміщення яких забезпечуватимуться відповідні обсяги рефінансування банків. Спочатку іпотечні облігації можуть розміщуватися шляхом їх передачі НБУ як забезпечення кредитної лінії рефінансування комерційних банків — іпотечних кредиторів. Згодом іпотечні облігації можуть стати привабливими також для інституційних інвесторів із регламентованою структурою активів — пенсійних фондів, страхових компаній тощо. На першому етапі державна іпотечна компанія повинна мінімізувати кредитні ризики, залишаючи їх за іпотечними кредиторами. Це дасть змогу звести до мінімуму вимоги щодо адекватності капіталу компанії. У перспективі вона може перетворитися в повноцінну іпотечну установу другого рівня (в тому числі із залученням приватних інвесторів) і значно розширити свої функції. Зокрема — стати гарантом випуску іпотечних облігацій іпотечними кредиторами першого рівня. З огляду на особливий правовий статус державної іпотечної компанії як участника ринку іпотечного кредитування її було б доцільно створити на підставі закону, який би закріпив основні функції та основні засади діяльності цієї установи.

ВАЛЮТНИЙ РИНOK

**ОФІЦІЙНИЙ КУРС ГРИВНІ ЩОДО ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ,
ЯКИЙ ВСТАНОВЛЮЄТЬСЯ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ ОДИН РАЗ НА МІСЯЦЬ
(за квітень 2003 року)***

№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс	№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс
1	100 BGL	100 левів (Болгарія)	288.1333	18	484 MXN	100 мексиканських нових песо	49.6094
2	986 BRL	100 бразильських реалів	155.7973	19	496 MNT	10000 монгольських тугриків	47.3757
3	051 AMD	10000 вірменських драмів	90.4889	20	554 NZD	100 новозеландських доларів	293.6096
4	410 KRW	1000 вон Республіки Корея	4.2371	21	586 PKR	100 пакистанських рупій	9.2300
5	704 VND	10000 в'єтнамських донгів	3.4526	22	604 PEN	100 перуанських нових сол	153.1714
6	981 GEL	100 грузинських лари	251.0353	23	408 KPW	100 північнокорейських вон	242.4773
7	344 HKD	100 доларів Гонконгу	68.3992	24	642 ROL	10000 румунських лейів	1.5912
8	818 EGP	100 єгипетських фунтів	93.2605	25	682 SAR	100 саудівських рیялів	142.2495
9	376 ILS	100 ізраїльських нових шекелів	112.4236	26	760 SYP	100 сирійських фунтів	11.5967
10	356 INR	1000 індійських рупій	111.9517	27	705 SIT	100 словенських толарів	2.4677
11	364 IRR	1000 іранських ріалів	0.6553	28	901 TWD	100 нових тайванських доларів	15.3345
12	368 IQD	100 іракських динарів	1715.2733	29	972 TJS	100 таджицьких сомоні	173.4797
13	417 KGS	100 киргизьких сомів	11.7015	30	952 XOF	1000 франків КФА ВСЕАО	8.5739
14	414 KWD	100 кувейтських динарів	1772.2591	31	152 CLP	1000 чилійських песо	7.2901
15	422 LBP	1000 ліванських фунтів	3.5243	32	191 HRK	100 хорватських кун	73.1535
16	434 LYD	100 лівійських динарів	444.0606	33	156 CNY	100 юанів Женьміньбі (Китай)	64.4466
17	470 MTL	100 малтійських лір	1351.5746	34	255	100 доларів США за розр. із Індією	426.7600

* Курс встановлено з 01.04.2003 року. На замовлення “Вісника НБУ” матеріал підготовлено співробітниками департаменту валютного регулювання Національного банку України.

Офіційний курс гривні який встановлюється Національним банком

№ п/п	Код валюти	Назва валюти					
			01.04.2003 р.	02.04.2003 р.	03.04.2003 р.	04.04.2003 р.	05.04.2003 р.
1	036 AUD	100 австралійських доларів	321.5279	321.9085	320.5495	318.2974	318.2974
2	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	842.7984	841.0255	840.0848	833.0632	833.0632
3	031 AZM	10000 азербайджанських манатів	10.8712	10.8712	10.8712	10.8756	10.8756
4	974 BYR	10 білоруських рублів	0.0267	0.0266	0.0266	0.0266	0.0266
5	208 DKK	100 данських крон	78.2605	78.2307	77.7967	76.8773	76.8773
6	840 USD	100 доларів США	533.4500	533.4500	533.4500	533.4500	533.4500
7	233 EEK	100 естонських крон	37.1451	37.1314	36.9234	36.4870	36.4870
8	352 ISK	100 ісландських крон	6.9537	6.9107	6.8999	6.8552	6.8552
9	124 CAD	100 канадських доларів	362.4080	363.2263	360.6507	361.9465	361.9465
10	398 KZT	100 казахстанських тенге	3.5211	3.5211	3.5211	3.5211	3.5211
11	428 LVL	100 латвійських латів	913.4418	916.5808	915.0086	911.8803	911.8803
12	440 LTL	100 литовських літів	167.3464	168.2118	167.8307	166.5262	166.5262
13	498 MDL	100 молдовських лейів	36.7820	36.6927	36.6091	36.5084	36.5084
14	578 NOK	100 норвезьких крон	73.5735	73.3098	73.7554	72.9582	72.9582
15	985 PLN	100 польських злотих	131.4918	131.1527	131.1226	130.9790	130.9790
16	810 RUR	10 російських рублів	1.7000	1.7034	1.7051	1.7048	1.7048
17	702 SGD	100 сінгапурських доларів	302.5318	301.2134	301.4644	300.3147	300.3147
18	703 SKK	100 словацьких крон	14.0426	14.1117	14.0686	13.8851	13.8851
19	792 TRL	10000 турецьких лір	0.0312	0.0314	0.0315	0.0317	0.0317
20	795 TMM	10000 туркменських манатів	10.2587	10.2587	10.2587	10.2587	10.2587
21	348 HUF	1000 угорських форинтів	23.5922	23.4210	23.3406	23.1874	23.1874
22	860 UZS	100 узбецьких сумів	0.5507	0.5507	0.5507	0.5507	0.5507
23	203 CZK	100 чеських крон	18.1924	18.1744	18.0202	17.9218	17.9218
24	752 SEK	100 шведських крон	62.7585	62.9557	62.4785	62.0427	62.0427
25	756 CHF	100 швейцарських франків	393.6560	393.4049	389.6448	384.3397	384.3397
26	392 JPY	1000 японських єн	44.9910	45.1072	44.8824	44.6537	44.6537
27	978 EUR	100 євро	581.1938	580.9804	577.7264	570.8982	570.8982
28	960 XDR	100 СПЗ	732.8476	732.6674	731.0208	726.8305	726.8305
			16.04.2003 р.	17.04.2003 р.	18.04.2003 р.	19.04.2003 р.	20.04.2003 р.
1	036 AUD	100 австралійських доларів	322.5947	326.1071	327.4281	327.4281	327.4281
2	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	838.8779	840.4715	842.0730	842.0730	842.0730
3	031 AZM	10000 азербайджанських манатів	10.8746	10.8724	10.8700	10.8700	10.8700
4	974 BYR	10 білоруських рублів	0.0265	0.0265	0.0265	0.0265	0.0265
5	208 DKK	100 данських крон	77.4705	77.8441	78.4418	78.4418	78.4418
6	840 USD	100 доларів США	533.4000	533.4000	533.3900	533.3900	533.3900
7	233 EEK	100 естонських крон	36.7632	36.9404	37.2261	37.2261	37.2261
8	352 ISK	100 ісландських крон	6.9253	6.9654	7.0295	7.0295	7.0295
9	124 CAD	100 канадських доларів	366.4746	368.5940	366.7665	366.7665	366.7665
10	398 KZT	100 казахстанських тенге	3.5092	3.5092	3.5091	3.5091	3.5091
11	428 LVL	100 латвійських латів	910.2389	911.7949	911.7778	911.7778	911.7778
12	440 LTL	100 литовських літів	166.0389	167.3674	169.0243	169.0243	169.0243
13	498 MDL	100 молдовських лейів	36.0937	36.1152	36.1228	36.1228	36.1228
14	578 NOK	100 норвезьких крон	73.0065	73.7329	74.3315	74.3315	74.3315
15	985 PLN	100 польських злотих	135.6808	134.8810	136.4623	136.4623	136.4623
16	810 RUR	10 російських рублів	1.7102	1.7101	1.7105	1.7105	1.7105
17	702 SGD	100 сінгапурських доларів	299.6086	300.1933	301.6531	301.6531	301.6531
18	703 SKK	100 словацьких крон	14.0517	14.1001	14.2185	14.2185	14.2185
19	792 TRL	10000 турецьких лір	0.0330	0.0331	0.0332	0.0332	0.0332
20	795 TMM	10000 туркменських манатів	10.2577	10.2577	10.2575	10.2575	10.2575
21	348 HUF	1000 угорських форинтів	23.4668	23.5291	23.7381	23.7381	23.7381
22	860 UZS	100 узбецьких сумів	0.5522	0.5522	0.5522	0.5522	0.5522
23	203 CZK	100 чеських крон	18.2464	18.3007	18.4434	18.4434	18.4434
24	752 SEK	100 шведських крон	62.9549	63.1189	63.5494	63.5494	63.5494
25	756 CHF	100 швейцарських франків	383.5046	384.7895	388.3597	388.3597	388.3597
26	392 JPY	1000 японських єн	44.3192	44.3280	44.7050	44.7050	44.7050
27	978 EUR	100 євро	575.2186	577.9922	582.4619	582.4619	582.4619
28	960 XDR	100 СПЗ	727.8592	729.4888	732.4311	732.4311	732.4311

ЩОДО ІНОЗЕМНИХ ВАЛЮТ, УКРАЇНИ щоденно (за квітень 2003 року)

Офіційний курс

06.04.2003 р.	07.04.2003 р.	08.04.2003 р.	09.04.2003 р.	10.04.2003 р.	11.04.2003 р.	12.04.2003 р.	13.04.2003 р.	14.04.2003 р.	15.04.2003 р.
318.2974	320.5125	316.9075	320.0220	321.7714	323.1141	323.1141	323.1141	322.3219	321.2788
833.0632	835.5617	826.7071	827.4375	830.1627	835.2735	835.2735	835.2735	836.8970	838.8920
10.8756	10.8690	10.8708	10.8726	10.8680	10.8724	10.8724	10.8724	10.8724	10.8746
0.0266	0.0266	0.0266	0.0265	0.0265	0.0265	0.0265	0.0265	0.0265	0.0265
76.8773	77.0024	76.0083	76.5677	77.1542	77.6057	77.6057	77.6057	77.1060	77.1214
533.4500	533.4500	533.4300	533.4100	533.4000	533.4000	533.4000	533.4000	533.4000	533.4000
36.4870	36.5484	36.0766	36.3411	36.6200	36.8348	36.8348	36.8348	36.5961	36.6029
6.8552	6.8225	6.7384	6.7935	6.8579	6.8677	6.8677	6.8677	6.8790	6.8769
361.9465	361.3868	358.2153	360.7964	363.2653	364.4714	364.4714	364.4714	366.6079	365.7863
3.5211	3.5211	3.5094	3.5093	3.5092	3.5092	3.5092	3.5092	3.5092	3.5092
911.8803	911.8803	905.6537	907.1599	908.6882	910.2389	910.2389	910.2389	911.7949	911.7949
166.5262	165.5700	165.5638	165.4138	166.1216	166.6042	166.6042	166.6042	166.3548	165.8015
36.5084	36.4097	36.2976	36.2349	36.1882	36.1760	36.1760	36.1760	36.1245	36.0800
72.9582	73.3340	72.6294	73.1479	73.4399	73.0838	73.0838	73.0838	72.4816	72.7160
130.9790	131.1151	130.4392	131.4565	133.7828	135.5453	135.5453	135.5453	134.8321	134.6859
1.7048	1.7053	1.7053	1.7052	1.7051	1.7051	1.7051	1.7051	1.7050	1.7077
300.3147	300.2827	299.0916	299.3026	299.2835	300.3641	300.3641	300.3641	299.7774	299.4727
13.8851	13.8686	13.7178	13.8164	13.9700	14.0358	14.0358	14.0358	13.9337	13.9499
0.0317	0.0322	0.0323	0.0325	0.0323	0.0323	0.0323	0.0323	0.0324	0.0327
10.2587	10.2587	10.2583	10.2579	10.2577	10.2577	10.2577	10.2577	10.2577	10.2577
23.1874	23.3003	23.0549	23.2344	23.4491	23.6011	23.6011	23.6011	23.4233	23.3265
0.5507	0.5507	0.5507	0.5515	0.5515	0.5515	0.5515	0.5515	0.5515	0.5515
17.9218	17.9937	17.8739	18.0267	18.2739	18.3314	18.3314	18.3314	18.1826	18.1422
62.0427	62.1707	61.5199	62.0143	62.7049	63.0168	63.0168	63.0168	62.6620	62.7457
384.3397	384.7012	379.5304	382.6738	385.1178	385.5624	385.5624	385.5624	382.3994	382.6751
44.6537	44.4334	44.1618	44.4578	44.4652	44.6152	44.6152	44.6152	44.3433	44.1634
570.8982	571.8584	564.4756	568.6151	572.9783	576.3387	576.3387	576.3387	572.6049	572.7116
726.8305	726.8305	726.8033	725.1665	726.9516	728.4288	728.4288	728.4288	727.4126	727.2410

21.04.2003 р.	22.04.2003 р.	23.04.2003 р.	24.04.2003 р.	25.04.2003 р.	26.04.2003 р.	27.04.2003 р.	28.04.2003 р.	29.04.2003 р.	30.04.2003 р.
327.4281	327.4281	331.3790	330.8008	329.5049	329.5049	329.5049	329.5049	328.4388	329.6627
842.0730	842.0730	840.6582	841.7175	849.0885	849.0885	849.0885	849.0885	846.5112	848.0049
10.8678	10.8678	10.8656	10.8653	10.8653	10.8653	10.8653	10.8653	10.8676	10.8607
0.0265	0.0265	0.0264	0.0264	0.0264	0.0264	0.0264	0.0264	0.0264	0.0263
78.4418	78.4418	78.8071	78.6138	79.0799	79.0799	79.0799	79.0799	78.8423	78.7059
533.3900	533.3900	533.3900	533.3800	533.3800	533.3800	533.3800	533.3800	533.3800	533.3700
37.2261	37.2261	37.4000	37.3072	37.5254	37.5254	37.5254	37.5254	37.4061	37.3474
7.0295	7.0295	7.0360	7.0261	7.0460	7.0460	7.0460	7.0460	7.0312	7.0371
366.7665	366.7665	367.9465	368.4008	364.4145	364.4145	364.4145	364.4145	366.0274	366.8991
3.5091	3.5091	3.5149	3.5149	3.5149	3.5149	3.5149	3.5149	3.5149	3.5148
918.0551	918.0551	911.7778	916.4605	918.0379	918.0379	918.0379	918.0379	918.0379	919.6034
168.1769	168.1769	168.3149	169.3915	170.3491	170.3491	170.3491	170.3491	170.2893	169.4206
36.1505	36.2288	36.3582	36.4328	36.6574	36.6574	36.6574	36.6574	36.7836	36.9188
74.3315	74.3315	74.5692	74.5030	74.9770	74.9770	74.9770	74.9770	74.9204	75.2024
136.4623	136.4623	137.0771	137.0164	136.6406	136.6406	136.6406	136.6406	136.8335	137.1834
1.7101	1.7150	1.7149	1.7150	1.7150	1.7150	1.7150	1.7150	1.7150	1.7150
301.6531	301.6531	300.7257	300.0108	300.0688	300.0688	300.0688	300.0688	298.4437	299.8718
14.2185	14.2185	14.2706	14.2356	14.3332	14.3332	14.3332	14.3332	14.3012	14.2631
0.0332	0.0332	0.0333	0.0330	0.0334	0.0334	0.0334	0.0334	0.0335	0.0335
10.2575	10.2575	10.2575	10.2573	10.2573	10.2573	10.2573	10.2573	10.2573	10.2571
23.7381	23.7381	23.7647	23.7646	23.8861	23.8861	23.8861	23.8861	23.8179	23.7854
0.5522	0.5519	0.5519	0.5519	0.5519	0.5519	0.5519	0.5519	0.5519	0.5519
18.4434	18.4434	18.4711	18.4317	18.5120	18.5120	18.5120	18.5120	18.5479	18.5972
63.5494	63.5494	64.0173	64.0653	64.4492	64.4492	64.4492	64.4492	64.2492	64.0009
388.3597	388.3597	388.6188	387.3978	389.9998	389.9998	389.9998	389.9998	389.6398	387.6353
44.7050	44.7050	44.5446	44.3464	44.4537	44.4537	44.4537	44.4537	44.0954	44.2999
582.4619	582.4619	585.1822	583.7311	587.1447	587.1447	587.1447	587.1447	585.2779	584.3602
732.4311	731.2372	733.3626	732.2504	734.7773	734.7773	734.7773	734.7773	733.1472	738.1374

На замовлення "Вісника НБУ" матеріал підготовлено співробітниками департаменту валютного регулювання Національного банку України.

Віталій Терещенко

Начальник відділу аналізу звітності
департаменту валютного контролю та
ліцензування Національного банку України

КІЛЬКІСТЬ ПУНКТІВ ОБМІНУ ІНОЗЕМНОЇ ВАЛЮТИ

На початок 2003 року в Україні діяло 3 868 пунктів обміну валюти (з них 1 581 — банківський і 2 287 — ПОВ), які працюють на підставі агентських угод із банками). За станом на 01.04.2003 р. загальна кількість ПОВ зменшилася на 206 — їх залишилося 3 662: 1 458 банківських і 2 204 тих, що працюють за агентськими угодами.

Зауважимо, що у 2003 році кількісне співвідношення банківських обмінних пунктів і ПОВ, які працюють за агентськими угодами, змінювалося: на 1 січня воно становило відповідно 41 і 59%, на 1 лютого — 40 і 60%, на 1 березня — 39.5 і 60.5%, на 1 квітня — 41 і 59%. Упродовж останніх місяців зберігалася тенденція до зменшення кількості і банківських ПОВ, і ПОВ, які працюють за агентськими угодами, причому банківських ПОВ залишилося приблизно в **1.5 раза** менше (див. графік 1).

За станом на 1 квітня 2003 року найбільшу кількість ПОВ мали такі банки: Промінвестбанк (273), "Національні інвестиції" (219), Кредитбанк (Україна) (214), Укрінбанк (172), Укргазбанк (107), Ощадбанк (99), "Хрещатик" (98), "Південний" (92), "Морський" (80) та Українська фінансова група (215). Тобто **9 банків та УФГ** мали **1 569 ПОВ**, що становить близько **43%** від їх загальної кількості в Україні. Решту **2 093 ПОВ** (або 57%) відкрито **108 банками** України.

РОЗТАШУВАННЯ ПУНКТІВ ОБМІНУ ІНОЗЕМНОЇ ВАЛЮТИ

За станом на 1 квітня 2003 року пункти обміну іноземної валюти діяли у 216 населених пунктах України. Проте концентрувалися вони у великих

Тенденції у діяльності пунктів обміну іноземної валюти

Фахівці департаменту валютного контролю та ліцензування Національного банку України постійно здійснюють контроль за обігом готівкової іноземної валюти на території України. У тому числі — за діяльністю пунктів обміну іноземної валюти (ПОВ), обсяги операцій яких значно змінилися останнім часом. Устатті наводяться результатами моніторингу обмінних операцій і розглядаються тенденції, що спостерігались у першому кварталі 2003 року.

містах: Києві, Одесі, Львові, Дніпропетровську, Харкові, Донецьку, Сімферополі, Севастополі — де розташовано 74% від загальної кількості ПОВ в Україні. Зазначимо, що у 39 великих містах (із них 23 — обласні центри) відкрито 92% від загальної кількості ПОВ в Україні (із них 39% — банківські та 61% — ПОВ, що працюють за агентськими угодами). Для порівняння у таблиці 1 відображенна кількість ПОВ в областях України, які працювали у березні 2003 року.

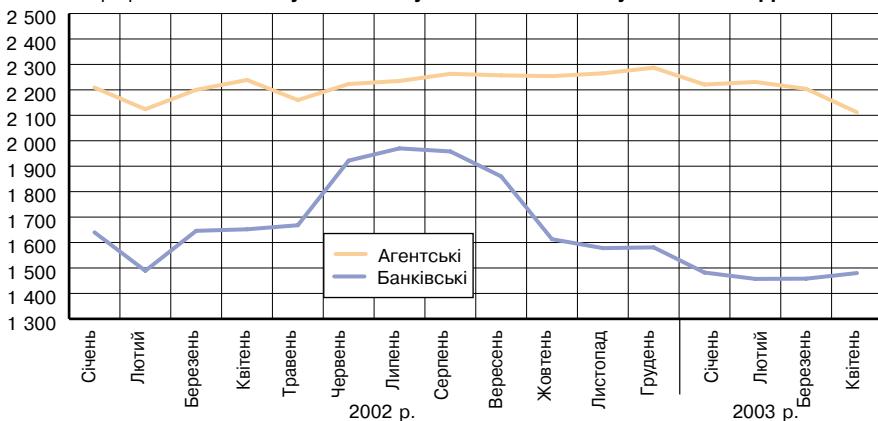
Зазначимо, що **85.5%** ПОВ, які працюють за агентськими угодами, сконцентровано лише у п'яти регіонах України — Донецькій, Львівській, Одеській, Харківській областях, м. Києві та Київській області. При цьому в Донецьку зареєстровано 10 банківських ПОВ і 121 ПОВ, що працюють за агентськими угодами, Львові — відповідно 22 і 323, Одесі — 268 і 338, Харкові — 22 і 188, Києві — 342 і 940. Тобто у великих містах відкри-

Таблиця 1. Кількість діючих в Україні пунктів обміну іноземної валюти (ПОВ)

За станом на 1 квітня 2003 року

№ п/п	Область	Загальна кількість ПОВ	ПОВ, які працюють за агентськими угодами	Банківські ПОВ
1	Вінницька	12	0	12
2	Волинська	12	11	1
3	Дніпропетровська	240	5	235
4	Донецька	217	202	15
5	Житомирська	12	5	7
6	Закарпатська	38	2	36
7	Запорізька	61	30	31
8	Івано-Франківська	62	57	5
9	Київська	23	6	17
10	Кіровоградська	15	11	4
11	Автономна Республіка Крим	364	9	355
12	Луганська	54	43	11
13	Львівська	407	374	33
14	Миколаївська	47	31	16
15	Одеська	575	312	263
16	Полтавська	53	0	53
17	Рівненська	7	0	7
18	Сумська	17	2	15
19	Тернопільська	23	12	11
20	Харківська	208	189	19
21	Херсонська	31	28	3
22	Хмельницька	10	9	1
23	Черкаська	40	24	16
24	Чернігівська	13	6	7
25	Чернівецька	27	19	8
26	Київ	1 094	817	277
Усього		3 662	2 204	1 458

Графік 1. Кількість пунктів обміну іноземної валюти у 2002–2003 рр.

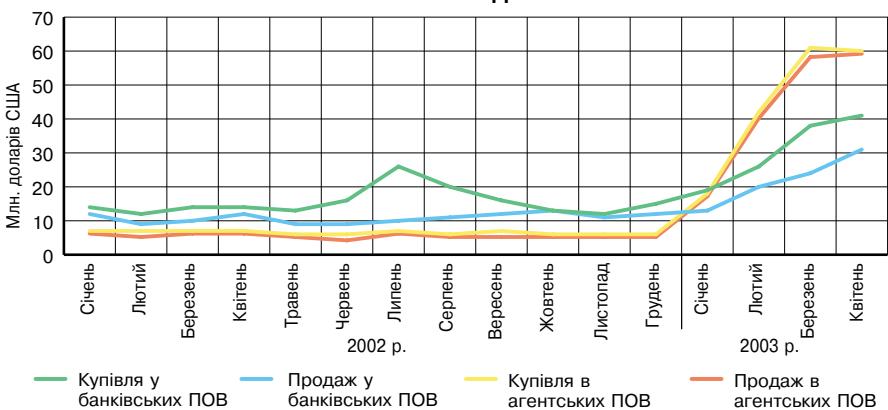
ваються переважно ПОВ, які працюють за агентськими угодами. Підраховано, що банківські ПОВ відкрито у 142 населених пунктах країни (36% — у 39 великих містах, 64% — у 103 населених пунктах), а ПОВ, що працюють за агентськими угодами, — у 121 (55% — у 39 великих містах, 45% — у 82 населених пунктах).

Також слід враховувати, що в осінньо-зимовий період банки тримають “законсервованими” (закритими) на узбережжі Чорного моря (в Автономній Республіці Крим) понад 1000 ПОВ, відновлюючи їх роботу у весняно-літній період.

ОБСЯГИ ОПЕРАЦІЙ

У першому кварталі 2003 року у вітчизняних пунктах обміну операції з купівлі та продажу проводилися в середньому із 22 іноземними валютаами. Проте 99.8% від загального обсягу становили операції з доларами США (83%), євро (9.5%), російськими рублями (7%) та англійськими фунтами стерлінгів (0.3%). У березні 2003 року питома вага долара США у загальному обороті іноземних валют, які купуються і продаються у ПОВ України, збільшилася до 85.3%, євро — зменшилася до 8.7%, російських рублів — зменшилася до 5.7%.

Графік 2. Обсяги купівлі та продажу доларів США у пунктах обміну іноземної валюти у 2002–2003 рр.

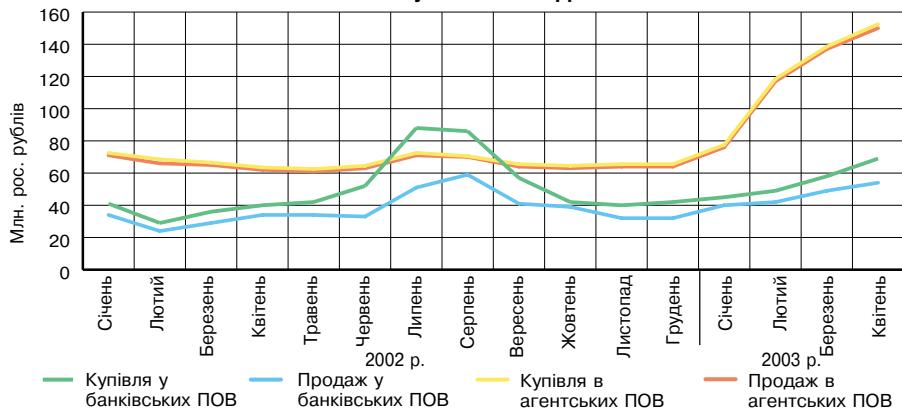

у — 36 і 64%, у березні — 34 і 66%, у квітні — 38 і 62% (див. графік 2). Як бачимо, спостерігається тенденція до збільшення частки операцій, що здійснюються через ПОВ, які працюють за агентськими угодами.

У березні 2003 року через мережу обмінних пунктів **п'ятнадцяти банків та УФГ** куплено і продано 65%(!) від загального обсягу куплених і проданих через ПОВ доларів США. До переліку цих банків увійшли (у порядку зменшення обсягів): “Національні інвестиції”, Українбанк, “Кліринговий дім”, УБТС, “Хрешчатик”, Промінвестбанк, “Новий”, Укрсоцбанк, Укргазбанк, Промислово-фінансовий банк, “Синтез”, Одеса-банк, Правекс-банк, “Південний”, Інтерконтинентбанк та “Земельний”. Така тенденція — коли близько 15 банків та УФГ виконують більше половини операцій на валютообмінному ринку України — спостерігається протягом трьох останніх років.

Зазначимо, що частки **Української фінансової групи** в загальних обсягах куплених і проданих через ПОВ доларів США у 2003 році дорівнювали 3.4% за операціями купівлі та 4.1% — за операціями продажу (в 2002 р. — відповідно 3.8% і 4.8%), а за кількістю пунктів обміну УФГ посідає **третє місце** серед банків України.

Графік 3. Обсяги купівлі і продажу російських рублів у пунктах обміну іноземної валюти у 2002–2003 рр.

Російський рубль

Упродовж першого кварталу 2003 року через мережу пунктів обміну іноземної валюти в Україні куплено 482.5 млн. російських рублів (за весь 2002 р. 1 376 млн.), продано 459.9 млн. (за 2002 р. — 1 224 млн.). Через **банківські ПОВ** куплено 32% від загального обсягу куплених і продано 29% від загального обсягу проданих російських рублів (у 2002 р. — відповідно 43 і 36%).

Зауважимо, що у 2003 році співвідношення між обсягами операцій у банківських ПОВ і ПОВ, що працюють за агентськими угодами, становило: у

січні — 36 і 64%, у лютому — 28 і 72%, у березні — 28 і 72%, у квітні — 29 і 71% (див. графік 3). Як бачимо, спостерігається тенденція до збільшення частки операцій, здійснюваних через ПОВ, які працюють за агентськими угодами, і зменшення частки операцій, проведених у банківських ПОВ.

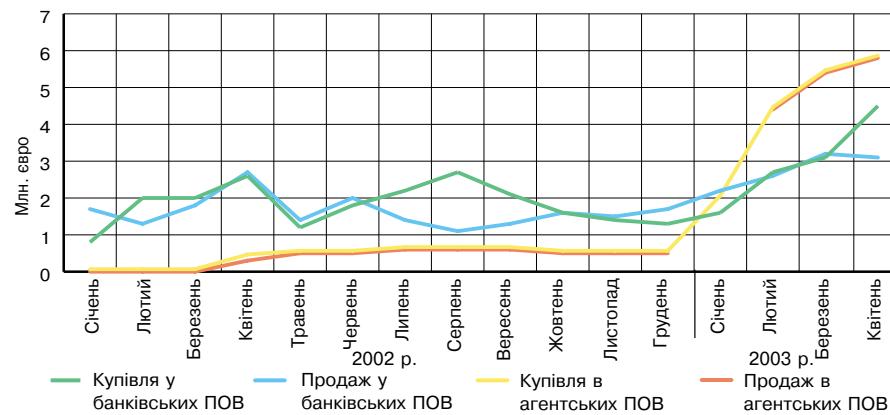
У січні — березні 2003 року російські рублі активно купувалися та продавалися через мережу обмінних пунктів **десяти банків** — УБТС, Українбанку, Укргазбанку, “Земельного”, “Синтезу”, Промінвестбанку, “Нового”, Укросцбанку, “Національного кредиту”, Кредитбанку (Україна), “Кредит-Дніпро”. За цей період через мережу ПОВ перелічених банків куплено і продано **65%** від загального обсягу куплених та проданих у пунктах обміну валути російських рублів.

Євро

У першому кварталі 2003 року через мережу пунктів обміну іноземної валути в Україні куплено **19.3 млн.** (за 2002 р. — 26.4 млн.) і продано **19.8 млн. євро** (за 2002 р. — 24 млн.). У **банківських ПОВ** куплено **40%** від загального обсягу куплених і продано **42%** від загально-го обсягу проданих євро (у 2002 р. — відповідно 83 і 81%). Зазначимо, що банківські ПОВ виконували операції з купівлі та продажу євро із перших днів 2002 року (див. графік 4), чого не скажеш про ПОВ, які працювали за агентськими угодами — вони розпочали ці операції у березні 2002 року.

Зауважимо, що у 2003 році співвідношення між обсягами операцій у банківських ПОВ і ПОВ, що працюють за агентськими угодами, становило: у січні — 49 і 51%, у лютому — 38 і 62%, у березні — 37 і 63%, у квітні — 40 і 60% (див. графік 3). Як бачимо, спостерігається тенденція до збільшення частки операцій, здійснюваних через ПОВ, які працюють за агентськими угодами, і зменшення частки операцій,

Графік 4. Обсяги купівлі і продажу євро у пунктах обміну іноземної валути у 2002–2003 pp.

Таблиця 2. Середньомісячна кількість перевірок, проведених у пунктах обміну іноземної валути, і виявлених порушень чинного законодавства

Період	Кількість ПОВ (середня за місяць)				Кількість перевірок ПОВ (середня за місяць)				Кількість виявлених у ПОВ порушень (середня за місяць у розрахунку на 1000 перевірок)			
	Банківських	%	ПОВ, які працюють за агентськими угодами	%	Банківських	%	ПОВ, які працюють за агентськими угодами	%	Банківських	%	ПОВ, які працюють за агентськими угодами	%
За 2002 рік	1 715	44	2 226	56	237	42	332	58	130	42	180	58
За 1 кв. 2003 року	1 466	40	2 219	60	196	33	396	67	171	49	176	51

проводених у банківських ПОВ.

У першому кварталі 2003 року **49%** від загального обсягу операцій з купівлі та продажу **євро** проведено обмінними пунктами **десяти банків**: “Національні інвестиції”, Українбанку, Промінвестбанку, “Клірингового Дому”, УБТС, Укргазбанку, Правексбанку, Кредитбанку (Україна), “Хрещатика” та “Нового”.

Середньомісячний оборот у першому кварталі 2003 року порівняно з середньомісячним оборотом 2002 року змінився так:

- **доларів США** — збільшився у 2.3 раза;
- **євро** — збільшився у 2.1 раза;
- **російських рублів** — збільшився на 45%.

ПЕРЕВІРКИ ТА ПОРУШЕННЯ У ПУНКТАХ ОБМІNU ІНОЗЕМНОЇ ВАЛЮТИ

з 16 березня 2003 року набула чинності постанова Правління НБУ від 12 грудня 2002 року № 502, якою затверджено Інструкцію “Про порядок організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України”.

“Порушення” при цьому дещо зросло навантаження на працівників відділів валютних операцій і контролю територіальних управлінь НБУ в частині проведення оперативних перевірок щодо виконання банками та юридичними особами, що працюють на підставі агентських угод з банками, вимог зазначеної інструкції. Якщо у січні 2003 року працівниками відділів проведено 572 перевірки ПОВ, то в березні — 611. При цьому в березні кількість виявлених порушень у банківських ПОВ збільшилася (див. таблицю 2).

Упродовж трьох останніх місяців де-шо змінився перелік виявлених порушень. Якщо в 2000—2002 роках кількість встановлених фактів надлишків (недостачі) коштів у касі та неправильного оформлення довідок у ПОВ була мінімальною і посідала останні позиції, то у першому кварталі 2003 року ці порушення очолили перелік. За станом на 1 квітня 2003 року працівниками територіальних управлінь НБУ виявлено такі порушення у ПОВ (у порядку зменшення обсягів):

- надлишки або недостача коштів;
- штамп касира не відповідає встановленим вимогам;
- неправильне оформлення довідок за формулою 377-а;
- неправильне оформлення документації, необхідної для роботи ПОВ;
- порушення в організації обладнання обмінного пункту;
- порушення порядку зберігання валютних цінностей.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

Право зробити висновки про роботу ПОВ у 2002–2003 роках залишаємо за шановними читачами, забезпечуючи їх додатковою інформацією.

Співвідношення кількості банківських ПОВ і ПОВ, які працюють за агент-

Таблиця 3. Середньомісячні обсяги операцій у розрахунку на один пункт обміну іноземної валюти у 2002–2003 роках (тисяч одиниць)

Назва валюти	Банківські ПОВ		ПОВ, які працюють за агентськими угодами	
	2002 р.	I квартал 2003 р.	2002 р.	I квартал 2003 р.
Долари США	15.2	32.0	5.6	36.0
Російські рублі	50.8	64.3	58.6	99.1
Євро	2.0	3.5	0.34	3.55
Всього у гривневому еквіваленті	96.4	193.3	41.8	221.4

ськими угодами (40 і 60%), свідчить про прагматичний підхід банків до вирішення питання щодо відкриття нових, закриття нерентабельних або “консервації працюючих” власних ПОВ. При цьому банки враховують кількість і розташування у різних регіонах України власних філій та відділень, які теж надають послуги з обміну іноземних валют. Зазначимо, що завдяки банківським установам люди мають змогу купувати або обмінювати іноземну валіту для власних потреб у найвіддаленіших населених пунктах.

Стосовно обороту доларів США, який становить 83–85% від загального обсягу валютообмінних операцій, то в 2003 році спостерігається збільшення частки операцій, виконаних через ПОВ, які працюють за агентськими угодами, і зменшення частки операцій, виконаних через банківські обмінні пункти:

- у січні — відповідно 53 і 47%;
- у лютому — 64 і 36%;
- у березні — 66 і 34%;
- у квітні — 62 і 38%.

Із січня по квітень 2003 року обсяги операцій у ПОВ, що працюють за агентськими угодами, значно зросли: з доларами США — у десять(!), з євро — в одинадцять(!) разів, з російськими рублями — удвічі. Частково це пов’язано зі скасуванням сплати у Пенсійний фонд 1% від суми операції та більшою мірою — з тим, що ПОВ, які працюють за агентськими угодами, почали відображати у звітах реальні обсяги операцій. Крім того, з метою лібералізації валютного ринку України та вдоскона-

лення порядку здійснення валютообмінних операцій на готівковому сегменті валютного ринку постановою Правління НБУ від 12 березня 2003 року № 106 скасовано обов’язкове дотримання максимального (5%) відхилення від офіційного курсу НБУ та 10-відсоткової різниці між курсами купівлі та продажу іноземних валют при формуванні обмінних курсів у ПОВ і касах банків. Отже, із 14 березня 2003 року курси за валютообмінними операціями встановлюються банками без обмеження мінімального та максимального значення, що також сприяло збільшенню обсягів валютообмінних операцій в Україні.

На графіках 2–4 чітко видно, що обсяги купівлі та продажу іноземної валюти у ПОВ, які працюють на підставі агентських угод, майже збігаються, у банківських ПОВ — щомісяця різні. Це зайвий раз доводить, що у звітах обмінних пунктів, які працюють за агентськими угодами, не відображаються реальні обсяги операцій (як і в балансах юридичних осіб — власників цих ПОВ) з метою уникнення сплати частини податків.

Хоча банківських пунктів обміну валюти приблизно в 1.5 раза менше, ніж ПОВ, які працюють за агентськими угодами, середньомісячний загальний оборот в одному банківському ПОВ у гривневому еквіваленті за трьома валютами (долар США, російський рубль і євро) за перший квартал 2003 року становив 193.3 тис. грн. (у 2002 році — 96.4 тис. грн.). У ПОВ, що

працюють за агентськими угодами, цей показник за перший квартал 2003 року дорівнював 221.4 тис. грн. (у 2002 році — 41.8 тис. грн.).

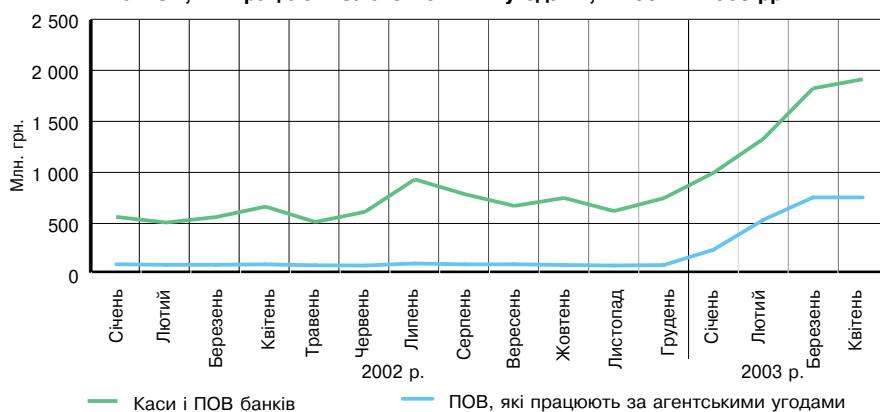
Із 16 березня 2003 року набула чинності Інструкція “Про порядок організації та здійснення валютообмінних операцій на території України”, у якій підвищено вимоги щодо збереження валютних цінностей, їх інкасації, технології виконання валютообмінних операцій. На наш погляд, введення в дію зазначеної інструкції також вплинуло на дисципліну виконання валютообмінних операцій і відображення їх результатів у звітах ПОВ.

У загальному обороті готівової іноземної валюти в Україні частка валютообмінних операцій у середньому за I квартал 2003 року становила близько 25%, а в останній місяць — сягнула більше 31%. Це свідчить про значні обсяги операцій у цьому секторі готівкового валютного ринку України. За результатами аналізу операцій з готівовою іноземною валютою встановлено, що у 2002 році через ПОВ та каси банків виконано 87%, а за I квартал 2003 року — понад 74% всіх валютообмінних операцій в Україні (див. графік 5). Діяльність банків упродовж останніх років засвідчила, що вони несуть основне навантаження за валютообмінними операціями в Україні і відіграють домінуючу роль на цьому ринку.

Поки верстався номер

За станом на 01.05.2003 р. загальна кількість ПОВ порівняно з початком року зменшилася на 276 — їх залишилося 3 592: 1 480 банківських і 2 112 інших, що працюють за агентськими угодами. При цьому кількісне співвідношення банківських обмінних пунктів і ПОВ, які працюють за агентськими угодами, змінилося: на 1 травня воно становило відповідно 41 і 59%. У квітні 2003 р. було проведено 567 перевірок, за результатами яких встановлено 19 порушень у банківських обмінних пунктах і 66 — у ПОВ, які працюють за агентськими угодами. Порівняно з березнем у квітні 2003 року питома вага долара США у загальному обороті іноземних валют, які купуються і продаються у ПОВ України, зменшилася до 84.4%, євро — збільшилася до 9.3%, російських рублів — збільшилася до 6%.

Графік 5. Загальний оборот за валютообмінними операціями у касах і ПОВ банків та ПОВ, які працюють за агентськими угодами, в 2002 – 2003 рр.

Наші інтерв'ю

Наше кредо — сильних робити сильнішими

Упродовж останнього десятиліття постійно зростає потреба в підготовці магістрів з бізнес-адміністрування. Їхні ряди рік у рік поповнюються. Але якщо раніше наявність ступеня була еквівалентною членству в елітарному клубі, то нині важливе ще й ім'я закладу, де він одержаний. В Україні "Знак якості" заслужено має Центр магістерської підготовки Київського національного економічного університету. Пропонуємо вашій увазі інтерв'ю з директором центру, доктором економічних наук, професором Анатолієм Михайловичем Поручником.

— На думку видатного менеджера сучасності Пітера Друкера, що опікується технологіями управління, знання є ключовим ресурсом світової економіки, її рушійною силою. Ваш погляд на ставлення до цієї аксіоми на теренах України?

— Справді, в постіндустріальному суспільстві, до побудови якого приступили країни — лідери світової економіки, основними факторами прогресу є знання, інтелект, інформація, носіями котрих є людський ресурс. За кілька останніх років Україна стала по-справжньому відкритою до всього, що відбувається у світі. Як учасник процесу глобалізації, гравець на світовому ринку, вона швидко опановує правила ефективного управління. Але найважче, очевидно, навчитися розмовляти "мовою ринку". Саме система бізнес-освіти покликана готувати менеджерів, для яких така мова стала б рідною. Це не просто спеціалісти, це лідери, які мають ключову конкурентну перевагу — інноваційні знання та вміння ними користуватися. Саме таким людям належить майбутнє. У підготовці національної бізнес-еліти і полягає основна функція Центру магістерської підготовки (ЦМП).

— Чи вдалося втілити мрії, сподівання, ідеї, закладені майже 10 років тому?

— Концептуальні ідеї щодо підготовки фахівців нового типу, здатних трансформувати економіку, а потім розгорнути роботу в ринкових умовах, цілковито реалізовані. За роки існування Центру магістерської підготовки в ньому зусиллями провідних кафедр університету підготовлено понад 1800 магістрів, які поповнили органи державного управління, податкової адміністрації, Національний банк України, комерційні банки, різноманітні приватні комерційні структури, вищі навчальні заклади. Авторитет ЦМП серед "споживачів"-роботодавців дуже високий. У нас створено сучасну навчально-методичну базу, процес підготовки спеціалістів забезпечується потужним науковим потенціалом університету.

Центр магістерської підготовки має на меті вже найближчим часом підняти на якісно новий рівень систему навчання як за змістом, так і за формою. Планується диверсифікувати підготовку за спеціалізованими програмами, відкрито спільну із зарубіжними вузами-партнерами магістерську програму з бізнес-адміністрування (МБА), короткострокові навчальні програми (бізнес-тренінг), запроваджується дистанційна форма навчання тощо. Всі ці новації є життєво необхідними як для ЦМП, щоб утримати свої позиції на ринку, так і для вдосконалення вітчизняної бізнес-освіти в цілому.

— Чим Ви керуєтеся, підбираючи магістерські програми?

— Головний критерій — це попит на фахівців відповідного профілю. Сьогодні таких програм 12. Слухачі, які їх опановують, можуть заповнити кадрову нішу в будь-якій сфері бізнесу. Відкрита універсальна магістерську програму з бізнес-адміністрування, яка є однією з найпредиктивніших у світі.

Другий важливий критерій — прогнозування потреб у спеціалістах з урахуванням світових тенденцій розвитку економіки. Освіта завжди повинна випереджати практику.

— Які практикуєте форми навчання?

— Особам, що мають вищу освіту будь-якого профілю, пропонуються магістерські програми: очно-заочна (2 роки) або заочна (3 роки), що дає змогу здобути другу вищу економічну освіту й отримати магістерський диплом КНЕУ державного зразка. Специфіка очно-заочної форми полягає в тому, що слухачі мають щорічно чотири екзаменаційно-навчальні сесії тривалістю 15 днів кожна, протягом яких про-

вадяться аудиторні заняття з використанням сучасних активних методів. Університет забезпечує студентів підручниками та різноманітними навчально-методичними матеріалами.

— Охарактеризуйте вашого сьогоднішнього студента. Які у нього пріоритети, які сповідує цінності?

— Нині в магістратурі навчається понад 1200 слухачів. Це різні за віком (від 23 до 55 років) і за сферою діяльності люди. Є серед них молодь, яка робить перші кроки в бізнесі, керівники солідних фірм, банків, міжнародних бізнес-структур, державних установ та організацій, громадські й політичні діячі, в тому числі народні депутати України. Якими б різними не були ці люди, їх об'єднують такі спільні риси та духовні цінності, як прагнення до самовдосконалення, цілеспрямованість, висока самооцінка, потяг до сучасних економіко-правових знань, бажання оволодіти цивілізованими прийомами ведення бізнесу та зробити гідний внесок у розбудову нашої країни, її економіки.

— Хто викладає в магістратурі? Чи практикується стажування викладачів і де саме?

— Досвід переконує: лише навчальний заклад із багаторічними традиціями та високою репутацією відкриває шляхи до кар'єри та бізнесу. КНЕУ є провідним економічним університетом. Його авторитет і популярність базуються на прогресивних перетвореннях, що їх проводить колектив в останні роки, та кращих традиціях минулого. Конкурентні переваги нашого університету: по-перше, визнання наукової школи з фінансів, менеджменту, економіки підприємства, бухгалтерського обліку, маркетингу, міжнародної економіки, економічного права; по-друге, високий науковий рівень наших викладачів, які не тільки популяризують готові знання, а й є їх генераторами, авторами підручників із різних економічних дисциплін, за якими, до речі, навчаються в усій Україні; потрете, всі викладачі професійно орієнтованих дисциплін мають досвід практичної роботи в бізнес-сфері чи банківсько-фінансової діяльності.

Крім того, університет плідно співпрацює з 22 за-

рубіжними вузами та міжнародними організаціями 12 країн світу. Понад 300 викладачів магістратури пройшли стажування в МВФ, ЄБРР, вузах і фірмах Австрії, Великобританії, Канади, США, Китаю, Німеччини, Франції, Італії та інших країн. До викладацької роботи запрошується також менеджери-практики, керівники державних відомств та установ, зарубіжні фахівці.

Не випадково КНЕУ входить до складу Міжнародної асоціації університетів, які готують магістрів на рівні світових стандартів. Центр магістерської підготовки ефективно інтегрується з європейською та світовою системами освіти.

— Ми з Вами знаходимось у чудовому приміщенні — пам'ятці архітектури, відновленій зусиллями університету. Вас можна привітати із новосіллям?

— Ми пишаємося прекрасним навчальним корпусом по вулиці Мельникова, 1, який надав для слухачів ЦМП ректорат університету. У ньому органічно поєднуються старовинна архітектура та сучасний комфорт, тут просторі світлі аудиторії, куточки відпочинку, бібліотека, комп'ютерний клас, побутова інфраструктура. Реставрація будинку велася виключно за кошти університету, які він заробляє, надаючи різноманітні освітні послуги, в тому числі й через ЦМП. Сьогодні тут створено ідеальні умови для творчої плідної науково-консалтингової та навчальної роботи.

Ми не обмежуємося лише наданням магістерської освіти, але й пропонуємо зацікавленим особам короткострокові курси з бізнес-тренінгу з актуальних проблем менеджменту, маркетингу, бухгалтерського обліку, права, фінансів для різних категорій працівників.

Отже, в нашему ЦМП представники бізнес-сфери можуть як підвищити власну кваліфікацію, так і в найкоротші терміни отримати фундаментальну університетську освіту. Бажані гості тут і ті, хто хоче в майбутньому пов'язати свою долю з бізнесом і стати в ньому справжнім професіоналом.

□ Розмову вела журналістка

Тетяна Зарембо.

БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ

VISA: відкрито представництво в Україні

20 травня нинішнього року керівництво міжнародної платіжної системи VISA International оголосило про дві важливі для цієї платіжної системи події: випуск українськими банками більше трьох мільйонів карток VISA та офіційне відкриття представництва VISA в Україні.

Основні завдання новозаснованого київського представництва — надання підтримки українським банкам — членам VISA за всіма напрямами розвитку карткового бізнесу, враховуючи подальше нарощування використання та приймання пластикових карток, запуск нових продуктів і технологій VISA, а також впровадження освітніх, антишахрайських та маркетингових програм.

“Відкриття представництва VISA в Україні свідчить про визнання керівництвом платіжної системи певного ступеня зрілості українського ринку. За кількістю випущених карток Україна посідає сьогодні чет-

верте місце в регіоні СЕМЕА і демонструє високі темпи зростання. Ми переконані, що тісне співробітництво місцевих експертів VISA з українськими банками — членами VISA продовжуватиме ці тенденції і в майбутньому”, — заявив старший віце-президент VISA СЕМЕА Лу Наумовський на прес-конференції. Координуватимемо надання підтримки місцевим банкам регіональний менеджер VISA в Україні Сергій Равняго.

Нешодовно українські банки подолали тримільйонний рубіж із випуску карток VISA. “Керівництво VISA високо оцінює зроблене українськими партнерами з 1996 року, коли

На запитання журналістів відповідають представники VISA International
Брайан Хакетт, Лу Наумовський та
Сергій Равняго (зліва направо).

ця міжнародна платіжна система прийшла в Україну. Нині кожен сімнадцятий українець має нашу картку, — зазначив виконавчий віце-президент VISA International Брайан Хакетт. — Упродовж останніх років у регіоні СЕМЕА Україна була одним із ринків VISA, які найшвидше розвиваються”.

Організатори прес-конференції відповіли на запитання журналістів.

Віктор Берніков

Начальник відділу головного процесингового центру Національної системи масових електронних платежів Центральної розрахункової палати Національного банку України

На основі статистичних даних Головного процесингового центру (ГПЦ) Національної системи масових електронних платежів можна детально проаналізувати розвиток платіжної системи з початку введення її в дію (січень 2002 р.).

До складу НСМЕП (див. схему) входять три процесингових центри – головний та регіональні процесингові центри київського регіону (працюють у Центральній розрахунковій палаті НБУ) та РПЦ харківського регіону в Управлінні Національного банку України в Харківській області. Підготовлено до роботи РПЦ донецького та кримського регіонів.

Двадцять чотири банки-учасники охоплюють інфраструктурою НСМЕП уже 52 міста України. Дев'ятнадцять банків працюють у міжбанківському режимі. Функції розрахункового банку Національної системи масових електронних платежів нині виконує ОПЕРУ НБУ, а в подальшому – з готовністю автоматизованого робочого місця розрахункового банку системи автоматизації банку ЦРП НБУ, згідно з відповідною постановою Національного банку, функції розрахункового банку виконуватиме Центральна розрахункова палата НБУ.

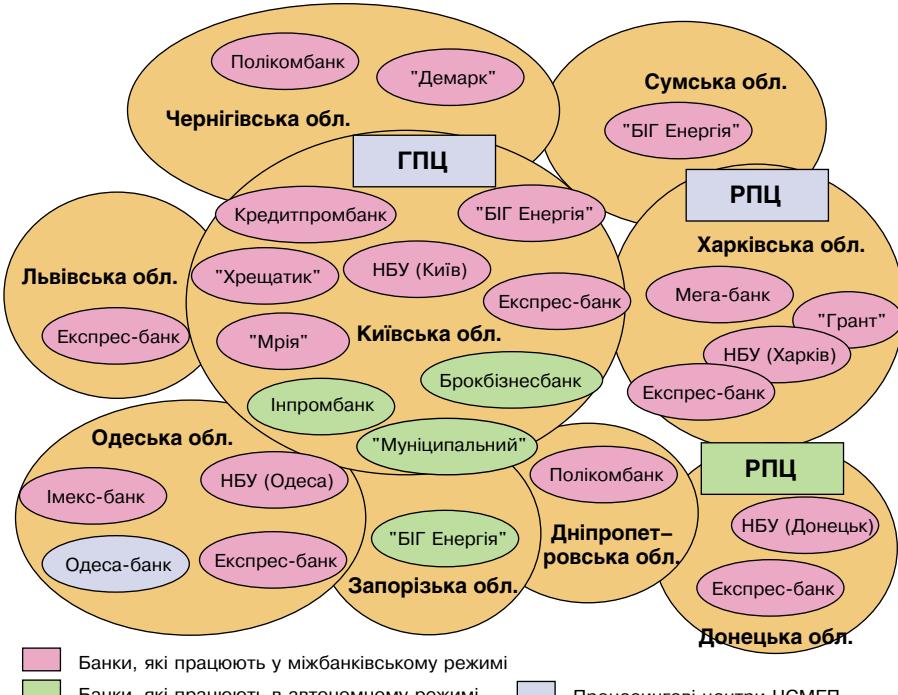
На графіках 1 і 2 відображені динаміку зростання кількості карток і термінального обладнання НСМЕП.

Як випливає з графіка 1, у період із січня по жовтень 2002 р. динаміка зростання кількості карток НСМЕП становила у середньому 10 тис. штук за місяць, із листопада 2002 р. по березень 2003 р. інтенсивність зростання емісії карток сягнула 20–25 тис. за місяць, а в квітні – травні поточного року збільшилася до 30–40 тис. У травні 2003 р. емісія карток становила від 1 до 3 тис. штук на день, загальна кількість діючих карток перевищувала 254 тис., а карток, підготовлених до видачі клієнтам, – перевищувала 300 тис. Стосовно термінального обладнання

Аналітичний огляд роботи Національної системи масових електронних платежів

Національна система масових електронних платежів (НСМЕП) – це вже реально діюча внутрішньодержавна платіжна система, в якій розрахунки за товари і послуги, отримання готівки та інші операції здійснюються за допомогою високозахищених платіжних чіпових карток НСМЕП на всій території України. Авторитет і популярність картки НСМЕП у населення нашої країни з кожним днем зростають. Національна система за показниками розвитку поступово наближається до діючих в Україні авторитетних міжнародних карткових платіжних систем. НСМЕП своєю надійною, швидкою та дешевою для клієнтів і банків технологією має доповнити вітчизняний ринок карткових систем. У поданому нижче матеріалі автор аналізує основні статистичні показники роботи та розвитку цієї системи.

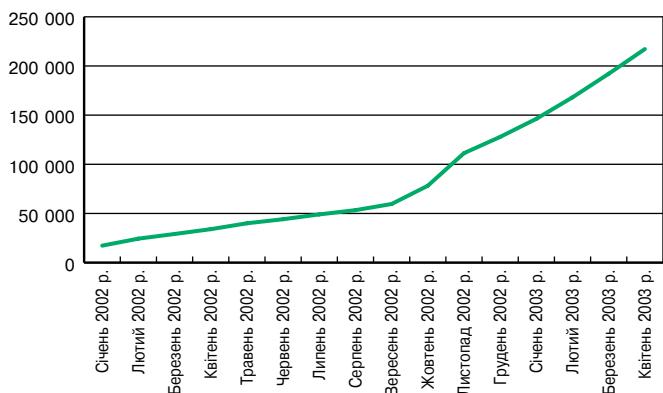
Склад учасників НСМЕП

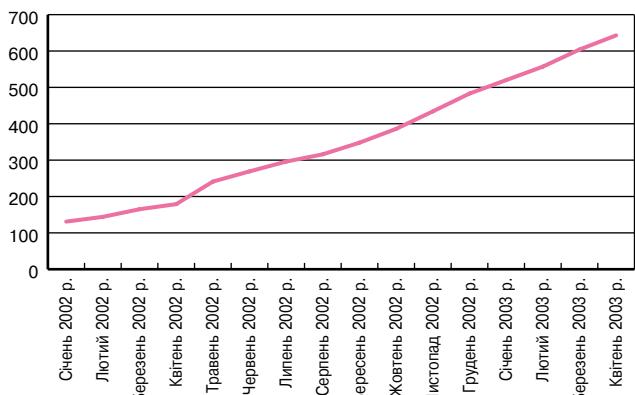
НСМЕП, то, як бачимо на графіку 2, середня динаміка збільшення кількості терміналів сягала 50–55 одиниць за місяць. Загалом нині налічується 682 діючих термінали (банківських і торгових) та понад 80 банкоматів.

На графіку 3 відображені динаміку зростання оборотів за операціями з картками НСМЕП. Її щомісячні обороти у період із січня 2002 р. по середину травня 2003 р. проілюстровано на графіку 4. За місяць за картками НСМЕП в Україні виконується операцій на суму 40–60 млн. грн. Причому торік за картками НСМЕП здійснено

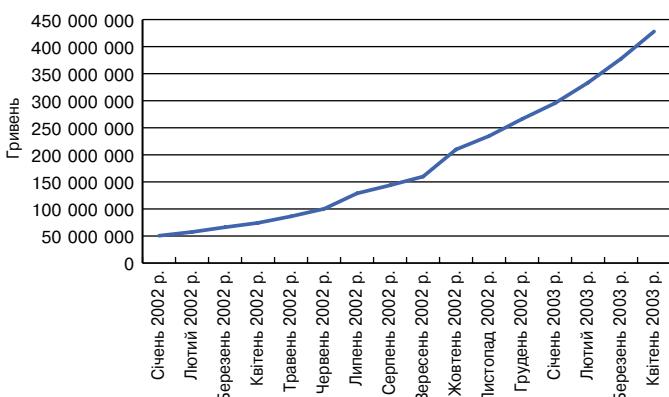
Графік 1. Кількість емітованих карток у 2002–2003 рр.

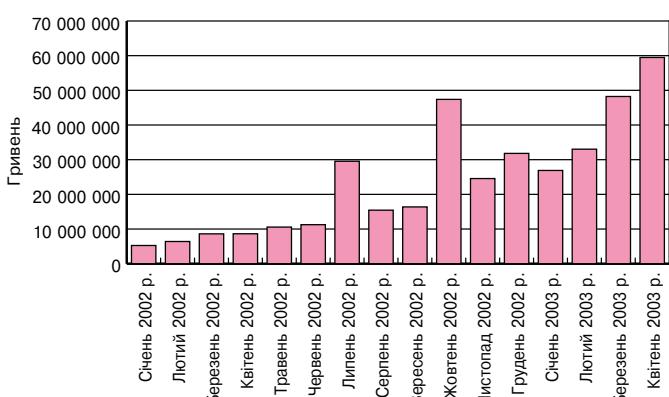
Графік 2. Кількість терміналів у 2002–2003 рр.

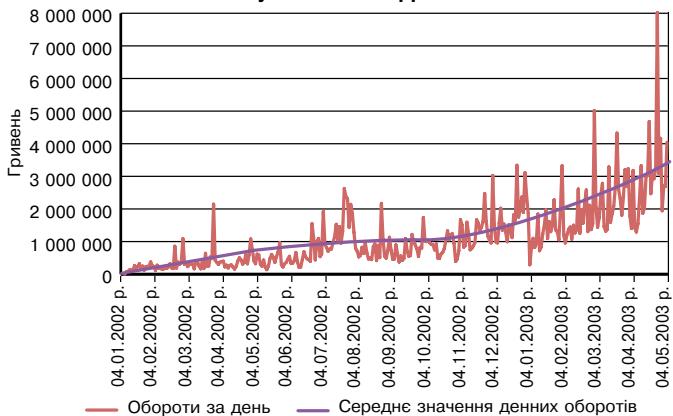
Графік 3. Зростання оборотів НСМЕП

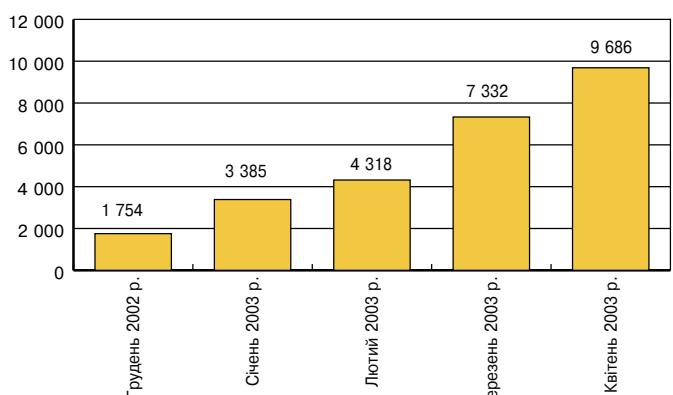
Графік 4. Обороти НСМЕП по місяцях

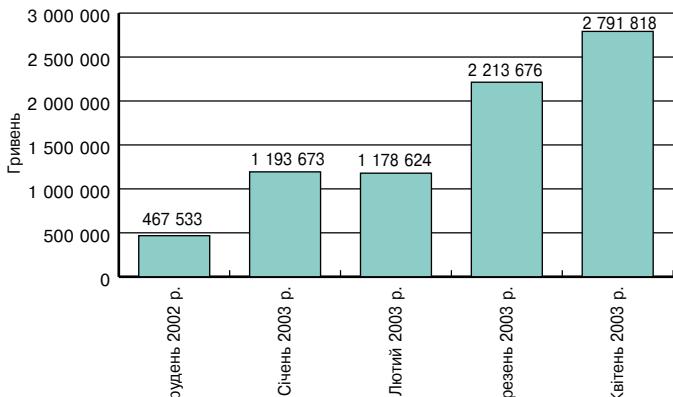
Графік 5. Динаміка денних оборотів за картками НСМЕП у 2002–2003 рр.

Графік 6. Кількість міжбанківських операцій

Графік 7. Міжбанківські обороти НСМЕП

блізько 1 млн. операцій на суму понад 300 млн. грн. Нині загальний обсяг оборотів за цими картками становить близько 0.5 млрд. грн. Ці дані стосуються лише тих банків, які знаходяться в он-лайн-зв'язку з ГПЦ, тож охоплюють не весь обсяг оборотів. Приміром, Інпромбанк, який поки що не має такого зв'язку, активно використовує картки для корпоративних клієнтів, оборот яких перевищує третину від сумарних оборотів усіх інших банків-учасників.

На графіку 5 відображені данні динаміки оборотів за картками НСМЕП. Як бачимо, середньоденна динаміка оборотів за ними постійно зростає і в травні 2003 р. становила понад 3 млн. грн. за добу. Максимальні значення графіка відображають роботу зарплатних проектів, розрахунки за корпоративними картками, період відпусток та передноворічні турботи громадян. Мінімальні значення

відповідають зменшенню фінансової активності клієнтів (наприклад, 1–2 січня 2003 р.). У поточному році внаслідок збільшення кількості діючих карток і постійного розширення еквайрингової мережі НСМЕП маємо стабільне зростання денних оборотів за картками НСМЕП.

Важливими показниками роботи карткових платіжних систем є кількість трансакцій та обсяги оборотів за міжбанківськими операціями. Вони характеризують розвиток інфраструктури системи і, що найголовніше, — рівень довіри населення до неї. Графіки 6 та 7 свідчать про стабільне зростання обсягів міжбанківських операцій за картками НСМЕП. Так, із січня по середину травня 2003 р. в ГПЦ та РПЦ було оброблено більш як 30 тис. міжбанківських трансакцій на загальну суму близько 9 млн. грн. Середня сума однієї трансакції постійно зменшується і нині становить близько 215 грн. Абсолютні значення сум трансакцій коливаються від 5 до 1 500 грн. Обсяги більшості операцій за картками НСМЕП (майже 80%) коливаються від 10 до 500 грн.

Останнім часом у НСМЕП зафіксовано постійне зростання обсягу офф-лайн-операцій, що також є показником довіри населення до надійних криптографічно захищених карткових операцій, виконуваних без прямого телекомуникаційного зв'язку з банком. Нині офф-лайн-операції становлять у середньому близько 20% від загального обсягу операцій за картками НСМЕП, причому є банки, у котрих цей відсоток сягає 35–85%. Офф-лайн-обслуговування зручне для торговельних підприємств, сервісних пунктів та у сферах транспортних і соціальних послуг. Зазначимо, що за час експлуатації НСМЕП не зафіксовано жодної спроби шахрайства з її картками.

Важлива риса НСМЕП — децентралізована структура з багаторівневим процесингом. Така побудова платіжної системи дає змогу значно зменшити витрати на центри обробки інформації та ефективно обслуговувати досить розгалужену еквайрингову мережу.

ЛІТОПІС БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ

У цьому спорудженому 1898 року будинку нині розміщується Управління Національного банку України в Кіровоградській області.

Будинок Управління НБУ в Кіровоградській області має багатолітню славну історію. Клопотання про створення у місті Єлизаветграді відділення Державного банку Росії неодноразово (востаннє — у 1888 році) порушувалося як міським урядуванням, так і повітовим земством, але безуспішно. Відмова Міністерства фінансів мотивувалася, з

Мине певний час і Кіровоград збагатиться ще однією сучасною ошатною будівлею. Поки що ж майбутній будинок Управління НБУ можна побачити лише на малюнках та кресленнях. Начальник Управління Національного банку України в Кіровоградській області Л.Ю. Царенко означив місце Голову НБУ С.Л. Тігінка з проектом майбутньої новобудови.

Історія банків України в будівлях /

Будинку Управління НБУ в Кіровоградській області — 105 років

одного боку, близьким розташуванням відділень Державного банку в сусідніх містах — Кременчуку, Миколаєві, Херсоні; а з іншого, — тим, що торгівля і промисловість Єлизаветграда не досягли такого рівня розвитку, коли можна розраховувати на прибутковість або хоча б беззбитковість банківського відділення у разі його відкриття.

Відділення Державного банку за розпорядженням уряду було відкрите в Єлизаветграді лише 1 червня 1894 року. Протягом першого ж року його діяльності побоювання стосовно збитковості розвіялися. В 1895 році Єлизаветградське відділення Державного банку мало оборотів до 20 000 000 рублів і отримало 84 000 рублів прибутку, тоді як на його утримання було витрачено 23 000 рублів.

Єлизаветградське відділення Державного банку знаходилося на Перспективній вулиці (нині — вулиця Карла Маркса) в дуже тісному, не пристосованому для банківської діяльності найманому будинку. Банк не мав навіть комори для зберігання грошей. Врешті було вирішено побудувати власне, спеціально обладнане приміщення. Для цього придбали приватну ділянку землі на Перспективній вулиці, не-подалік міського бульвару. 1898 року спорудження будинку було завершено. Відтоді він вірою і правдою служить людям. Нині тут розміщене Управління Національного банку України в Кіровоградській області. Хочеться вірити, що зведенний на віки, цей, тепер уже морально застарілий, будинок ще прикрасятиме затишний Кіровоград і після того, як банкіри збудують собі новий офіс та справлятимуть новосілля.

Підготовлено за матеріалами Управління НБУ в Кіровоградській області.

Фото Владислава Негребецького.

Фінансова складова економічного зростання

Умонографії досліджено напрями та засади фінансової реструктуризації в Україні у перехідний до ринкової економіки період. Узагальнено з позицій розв'язання завдань трансформаційних процесів досвід і результати проведених реформ у реальному та фінансовому секторах економіки, сфері державного фінансового господарства. Всебічно проаналізовано проблеми, які виникли в процесі реструктуризації фінансової системи та визначено шляхи їх подолання.

Федосов В., Опарін В., Львовчін С. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями: Монографія / За наук. ред. В.Федосова. — К.: КНЄУ, 2002. — 387 с.

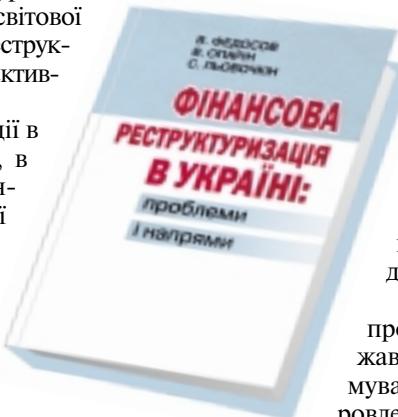
На сьогодні актуальним залишається питання щодо підвищення ролі та посилення впливу фінансів на забезпечення економічного і соціального розвитку країни. Потрібні комплексний підхід до визначення фінансової політики держави, скоординованість дій при її реалізації. Це переконливо доводить рецензована монографія, в якій послідовно розкрито завдання і напрями фінансової реструктуризації в Україні, засади фінансової стратегії і тактики в контексті економічного зростання.

У книзі досліджено теоретичні і практичні проблеми змісту, завдань і напрямів реструктуризації фінансів, висвітлено досягнення сучасної світової фінансової думки, доведено, що фінансова реструктуризація в умовах перехідної економіки є об'єктивним і закономірним явищем.

Необхідність фінансової реструктуризації в Україні обґрунтовано у першому розділі, в якому розкрито передусім сутність, завдання і напрями структурно-інтегрованої фінансової політики у перехідній економіці. Автори справедливо зауважують, що на етапі виходу на позитивну економічну динаміку потрібні кардинальні зміни ідеології і спрямування фінансової політики та напрямів використання її методів і важелів. Здійснювані реформи бюджетної, податкової, банківської систем сьогодні є малорезультативними, оскільки не базуються на системному підході. На думку дослідників, з якою не можна не погодитися, однією з найгостріших фінансових проблем нині є суттєва обмеженість фінансових ресурсів і низька ефективність їх використання. Найважливішою складовою фінансової стратегії економічного зростання має стати активізація ролі держави в інвестиційному процесі.

Автори наголошують, що для забезпечення реалізації фінансової стратегії економічного зростання необхідно посилити координацію дій державних органів, підвищити роль Міністерства фінансів у розробці та реалізації фінансової стратегії і тактики.

Питання інституційних реформ у реальному та фінансовому секторах економіки досліджено у другому розділі монографії. Тут ідеться про проблеми структурного розміщення фінансових ресурсів, реформи, що здійснюються в реальному секторі економіки, банківській системі, на фондовому та страховому ринках. Головною передумовою ефективного функціонування фінансової системи є забезпечення раціонального господарювання. Потрібна ринкова трансформація фінансів підприємств, яка сприяла б виходу на траєкторію економічного зростання.

Значну увагу приділено банківській системі. Проведені дослідження свідчать, що створена в Україні дворівнева банківська система забезпечує економічний сектор усіма видами банківських послуг. Національному банку України вдалося налагодити надійну систему курсоутворення та забезпечення стабільності національної грошової одиниці. Водночас автори вказують на наявні проблеми, зокрема на вкрай слабку ресурсну базу комерційних банків.

Головне авторське надбання — визначення напрямів реструктуризації державного фінансового господарства, що є складним і багатовекторним процесом. Ідеться про зміну пропорцій між централізованими та децентралізованими державними фінансами, вироблення напрямів фіscalnoї політики, перетворення засад функціонування бюджетної системи, розробку концептуальних основ боргової політики держави тощо.

Заслуговує на увагу думка про те, що провідним напрямом реструктуризації державного фінансового господарства є реформування бюджетної системи України. Оздоровлення державних фінансів має ґрунтуватися на реформуванні соціальної політики, зокрема шляхом удосконалення системи видатків на соціальний захист населення, на утримання установ і закладів соціальної сфери. Важливим є висновок про необхідність стимулювання практики фінансового вирівнювання з метою формування рівноцінного фінансового потенціалу адміністративно-територіальних утворень.

У монографії обґрунтовується необхідність поглиблення інтеграції України в міжнародний фінансовий простір. Для цього слід вирішити завдання трансформації національної фінансової системи, всі складові якої мають реально функціонувати на ринкових засадах, гармонізації вітчизняного фінансового законодавства з міжнародними критеріями та вимогами, розширення діяльності на світових фінансових ринках.

Загалом монографія розкриває зміст і сутність проблем фінансової реструктуризації в Україні, показує шляхи реформування економіки, прискорення розвитку ринкового господарства і демократії.

Станіслав Буковинський,
доцент, кандидат економічних наук.

Валерій Майборода

Головний економіст групи управління проектами міжнародних кредитних ліній Національного банку України. Консультант гранту уряду Нідерландів

До об'єднання та злиття двох банків сприяння розвитку — Німецького компенсаційного банку (DtA) та Кредитної установи для відбудови (KfW) — між ними існувало чітке розмежування напрямів діяльності та цільових груп (за винятком програм з охорони навколошнього середовища)*. Так, програми DtA спрямовувалися здебільшого на підтримку та сприяння створенню нових підприємств, тоді як у програмах KfW передбачалося надання фінансової допомоги вже діючим МСП. Серед програм DtA є й такі, які передбачають фінансування молодих підприємств віком до 8 років, тому вони дуже схожі на програми KfW. Відтак розглядаємо саме програми DtA — вони більш комплексні та супроводжують МСП на всіх етапах їх діяльності.

1. Фінансова допомога у формуванні та збільшенні власного капіталу (Eigenkapitalhilfe — EKH-Programm). У рамках цієї програми уряд ФРН за рахунок коштів спеціального фонду (ERP-Sondervermögen) стимулює створення нових малих і середніх підприємств, а також надає підтримку діючим підприємствам, недостатньо забезпеченим власним капіталом. Таким чином уряд Німеччини разом із Німецьким компенсаційним банком прагнуть вирішити одну з найбільшіших проблем МСП Німеччини — проблему дефіциту власного капіталу. В рамках програми позичальники одержують фінансові ресурси для заснування підприємств, здійснення пайових внесків у капітал уже існуючих компаній, для придбання інших підприємств. Максимальна сума позики — 500 тисяч євро. Кредити EKH-Programm надають на строк до 20 років, причому впродовж першого десятиріччя позичальник звільниться від сплати основної суми боргу. З огляду на те, що новостворені підпри-

Програми фінансування малих і середніх підприємств німецькими банками сприяння розвитку

Пропонована читачам стаття продовжує тему попередньої публікації автора (див. "Вісник НБУ," № 4 за 2003 р.), де розглядалися питання підтримки малих і середніх підприємств (МСП) банківським сектором Німеччини. Цього разу йдееться про сучасні програми фінансування МСП та нові інструменти, за допомогою яких німецькі банки сприяння розвитку прагнуть збільшити зацікавленість комерційних банків у фінансуванні малих і середніх підприємств.

емства та фірми, які тільки збираються розпочинати свою діяльність, не мають достатніх грошових і майнових ресурсів, основний ризик за кредитом перебирають на себе держава та Німецький компенсаційний банк, звільнюючи позичальника від необхідності забезпечення позики. За рахунок цієї програми можна профінансувати до 40% необхідного обсягу інвестицій, водночас збільшуючи на відповідну суму розмір власного капіталу. Стосовно сплати кредитів, то протягом перших десяти років діє фіксована процентна ставка, яка визначається під час укладення кредитної угоди і є незмінною незалежно від кон'юнктури на ринку капіталу. Це дає позичальнику зможу точніше та на довший строк розрахувати розмір обслуговування боргу. Крім того, в перші два роки позичальники взагалі звільнюються від сплати процентів. Комерційні банки, через які

а також посиленню конкурентної боротьби у сфері малого та середнього бізнесу.

2. Програма сприяння створенню нових підприємств малого та середнього бізнесу (ERP-Existenzgründungsprogramm). Це ще одна програма, яка фінансується за рахунок коштів спеціального фонду (ERP-Sondervermögen) і в рамках якої надається фінансова підтримка МСП на початковому етапі їх діяльності (впродовж трьох років після заснування). На відміну від EKH-Programm, в якій уряд разом із Німецьким компенсаційним банком перебирає на себе всі ризики за кредитами, в рамках програми ERP-Existenzgründungsprogramm держава перекладає ризики на комерційні банки. Саме банки мають нести повний ризик, для покриття якого потрібне якісне забезпечення кредиту позичальниками. Та оскільки на перших стадіях діяльності новостворені підприємства не в змозі надати стовідсоткового забезпечення за рахунок власних коштів і майна, рівень ризику за кредитом значно зростає; при цьому процентна ставка є дуже низькою порівняно із середньоринковою і до того ж фіксованою, що негативно впливає на рівень прибутковості за кредитами. За таких умов комерційним банкам невигідно брати участь у програмі. Щоб їх стимулювати й зацікавити, Німецький компенсаційний банк пропонує розподіляти ризик банку на непокриту суму кредиту шляхом застосування так званого механізму "звільнення від відповідальності" (Haftungsfreistellung). У рамках цієї програми DtA бере на себе половину ризику за виданим кредитом, тобто ризик між банком сприяння розвитку та комерційним банком розподіляється у співвідношенні 50:50. У разі визнання

Діяльність банків сприяння розвитку зосереджена на стартажі по важливих для економіки країни цільових групах, у кредитуванні яких не зацікавлені комерційні банки

фінансуються МСП у рамках програми EKH, не несуть ризику неповернення кредиту, але згідно з кредитними умовами зобов'язані контролювати цільове використання позичених коштів.

Програми фінансової допомоги у формуванні власного капіталу МСП є хорошим прикладом того, як держава за допомогою банку сприяння розвитку — Німецького компенсаційного банку — вирішує проблеми малих і середніх підприємств. Водночас стимулюючи створення нових фірм і компаній, держава сприяє появі нових робочих місць,

* Фактичне злиття відбудеться у вересні 2003 р.

позичальника неплатоспроможним комерційний банк реалізує передане йому в забезпечення кредиту майно; якщо ж його недостатньо для повного погашення заборгованості за кредитом, залишок боргу розподіляється між Німецьким компенсаційним банком і комерційним банком у співвідношенні 50:50. При застосуванні комерційним банком механізму "звільнення" або "зменшення відповідальності" процентна ставка за кредитом збільшується на 0,9%, що дає банку змогу зберегти достатній рівень дохідності. Все це сприяє

Завданням банкам сприяння розвитку заведгечеться тає і про зоре використання фінансової допомоги держави, яка стає доступною кожному МСП

збереженню та дотриманню основного принципу діяльності банку сприяння розвитку — здійснення фінансування через обслуговуючий банк клієнта (*Hausbankprinzip*). Німецький компенсаційний банк може "зменшити відповідальність" банку за кредитом не більш як на 80 відсотків, тобто ризик комерційного банку не може бути нижчим 20 відсотків. Мало того, цей ризик не можна перекладати на гарантійний банк (*Bürgschaftsbank*) шляхом отримання гарантії, бо в такому разі порушується принцип фінансування МСП через обслуговуючі банки, які повинні не перекладати, а розподіляти ризики з банком сприяння розвитку. Максимальна сума кредиту в рамках цієї програми становить 1 млн. євро, а максимальний строк — 15 років, причому впродовж перших п'яти позичальник звільняється від погашення основної суми позики.

Цікавою особливістю кредитних програм Німецького компенсаційного банку є те, що позичальник може одночасно поєднувати та комбінувати кілька програм для фінансування необхідних інвестицій. Як уже зазначалося, використовуючи програму "Фінансова допомога у формуванні та збільшенні власного капіталу (*ERP-Eigenkapitalhilfe-Programm – EKH-Programm*)", малі та середні підприємства можуть профінансувати до 40% від загального обсягу інвестицій. Поєднавши цю програму з програмою сприяння створенню нових підприємств (*ERP-Existenzgründungsprogramm*), вони в змозі профінансувати вже до 75% необхідних інвестицій. Слід однак зауважити, що існує певне обмеження: за рахунок коштів спеціального фонду (*ERP-Sondervermögen*) можна прокредитувати не більше 75% необхідної потреби в капіталі. Це обмеження поширяється й на інші

програми DtA, які фінансуються за рахунок коштів держави та Німецького компенсаційного банку і можуть поєднуватися та комбінуватися одна з одною.

3. **Програма Німецького компенсаційного банку сприяння створенню нових підприємств малого та середнього бізнесу (DtA-Existenzgründungsprogramm)** доповнює дві попередні (*ERP-Eigenkapitalhilfe-Programm*, *ERP-Existenzgründungsprogramm*) і має майже такі ж умови фінансування. У рамках цієї програми кредитні кошти спрямовуються на фінансування заходів щодо створення нових і зміщення діючих підприємств, які функціонують менше восьми років. Подовження даного терміну є однією з небагатьох відмінностей цієї програми від двох попередніх. Інша її особливість: за рахунок державних коштів можна задоволити потребу маліх і середніх підприємств у капіталі, що не перевищує 75% від загальної суми необхідних інвестицій, але в рамках програми DtA, за умови створення підприємством-позичальником додаткових робочих місць, розмір фінансування можна збільшити до 100%. Як і в попередній програмі, комерційні банки несуть повний ризик за виданими кредитами, який може бути поділений (до 50%) з Німецьким компенсаційним банком шляхом "звільнення від відповідальності".

4. **Позики для створення малих підприємств (DtA-StartGeld)**. Ця програма діє окремо від інших програм Німецького компенсаційного банку і не передбачає поєднання або комбінування з ними. Максимальна сума позики — 50 тисяч євро. Срок кредиту не може перевищувати 10 років, причому впродовж перших двох років позичальник звільняється від погашення основної суми кредиту. Процентна ставка визначається під час підписання кредитної угоди і є фіксована впродовж усього терміну позики. Одна з основних переваг для позичальників — змога одержати кредит при недостатньому розмірі його забезпечення. Що ж до банків, то

для них передбачено обов'язкове "звільнення від відповідальності" в розмірі 80%. Це стало можливим завдяки гарантії, наданій Європейським інвестиційним фондом у рамках "Ініціативи щодо сприяння розвитку та створенню робочих місць у межах Європейського Союзу". Ризик, який виникає в результаті надання можливості комерційному банку "зменшити свою відповідальність" до 20% від непокритої суми кредиту, розподіляється рівними частками між Німецьким компенсаційним банком та Європейським інвестиційним фондом.

5. **Програми фінансування з участю в капіталі малих і середніх підприємств (Beteiligungskapital für Unternehmen)**. Кожною своєю програмою Німецький компенсаційний банк прагне виконувати своє головне завдання — сприяти створенню нових і підтримувати розвиток діючих маліх і середніх підприємств. Хороший приклад тому — програми фінансування з участю в капіталі МСП, які дають змогу:

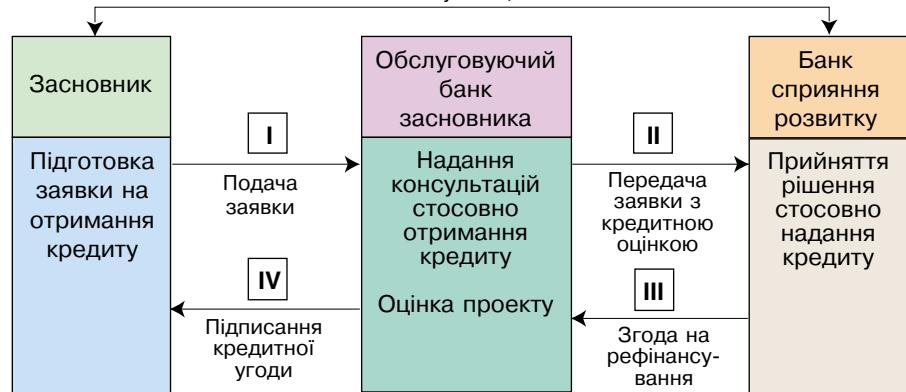
- ◆ малим та середнім підприємствам, більшість із яких за організаційно-правовою формою є товариствами з обмеженою відповідальністю, залучити капітал для фінансування своєї діяльності;

- ◆ підприємствам, яким не вистачає власного капіталу, значно збільшити його розмір та поліпшити власний кредитний рейтинг.

Основною цільовою групою таких програм є малі та середні підприємства, діяльність яких пов'язана з розробкою та впровадженням нових технологій. Відомо, що саме МСП є головними ініціаторами інноваційного і технологічного поступу, і тому держава підтримує насамперед такі фірми. Для комерційних банків ці підприємства є найпризиціковішими, тому вони дуже обачливі та стримані у стосунках із ними. **Відтак викристалізовується роль і значення банків сприяння розвитку: їхня діяльність зосереджена на тих цільових групах, які є**

Принцип "обслуговуючого банку"

Консультації

стратегічно важливими для економіки країни, але внаслідок певних особливостей не є привабливими для банківських установ.

Зазначені програми фінансування МСП здійснює дочірня компанія Німецького компенсаційного банку — Товариство з участі в капіталі технологічних підприємств (tbg — Technologie-Beteiligungs-Gesellschaft mbH). Кожна з програм цього товариства має чітко визначені завдання та покликана підтримувати підприємства залежно від їх життєвого циклу та етапу розвитку. В рамках програми “Участь у капіталі малих технологічних підприємств” (BTU-Programm — Beteiligungskapital für kleine Technologieunternehmen) за рахунок коштів спеціального фонду (ERP-Sondervermögen) надається підтримка фірмам на стадії їх створення і становлення. На цьому етапі шляхом інвестування в їх капітал фінансуються витрати на проведення досліджень і вдосконалення продукту, його виробництво, випробування та введення на ринок. Програма передбачає два варіанти фінансування.

◆ Кредитна установа для віdbудови (KfW) рефінансує та суттєво “звільняє від віdpovіdalності” організацію, підприємство чи комерційний банк, через які безпосередньо інвестуються кошти в капітал малих технологічних підприємств. Частка KfW у фінансуванні становить до 70%, решту надають учасники другого рівня.

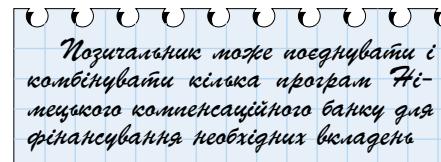
◆ Дочірня компанія Німецького компенсаційного банку — tbg (Technologie-Beteiligungs-Gesellschaft mbH), застосовуючи модель спільнотного інвестування в капітал малих технологічних підприємств, залучає до фінансування ще одного інвестора, який, окрім участі в капіталі, забезпечує їх ноу-хау. Фактично в рамках цієї програми надається підтримка двом технологічним МСП у реалізації ними спільнотного наукового проекту, який рівнimi частками фінансується tbg і підприємством-інвестором.

У рамках іншої програми (“**BTU-Frühphase**”), яка також передбачає участі у капіталі технологічних підприємств на першій стадії їх діяльності, tbg допомагає їм не лише фінансуванням необхідних витрат, а й консультаційними послугами, пов’язаними з розробкою та реалізацією бізнес-плану, побудовою організаційної структури та пошуком інвесторів. Вирішальним чинником для участі малих підприємств у цій програмі є бізнес-ідея, яка базується на розробці та провадженні нової технології. Обсяг максимального інвестування в капітал — 150 000 євро. З цієї суми оплачуються також послуги досвідчених консультантів. Надалі ж підприємство фінансують інве-

стори, яких зацікавила його бізнес-ідея.

Ше одна програма Німецького компенсаційного банку, розроблена як додавання до “BTU-Programm”, передбачає три етапи фінансування малих технологічних підприємств, починаючи з розробки бізнес-ідеї і закінчуючи довгостроковим інвестуванням коштів, залучених на ринку капіталу.

6. Регіональна програма підтримки створення та розвитку МСП (Gründungs- und Wachstumsfinanzierung — GuW)

Позичальник може поєднувати і комбінувати кілька програм Німецького компенсаційного банку для фінансування необхідних вкладень

втілюється Німецьким компенсаційним банком у співпраці з банками сприяння розвитку, які діють у федеративних землях Німеччини. Нині у ній можуть брати участь малі та середні підприємства шести федеративних земель. Програма GuW поєднує основні умови та елементи програми Німецького компенсаційного банку сприяння створенню нових підприємств малого та середнього бізнесу (DtA-Existenzgründungsprogramm) та програм регіональних банків сприяння розвитку. Така співпраця банків дає позичальникам подвійні переваги: отримуючи в рамках програм кредити під порівняно низький процент, вони можуть ще розраховувати на певне “здешевлення процентної ставки” (Zinsverbilligung), яке фінансується з коштів бюджету землі, в межах якої діють або збираються діяти МСП. Ризик за кредитом несуть комерційні банки, через які здійснюються інвестиції, проте, як і в програмі Німецького компенсаційного банку, вони можуть одержати “звільнення від фінансування” до 50%. Утім, у рамках регіональних програм завдяки поєднанню зусиль двох банків сприяння розвитку, переваги можуть мати не лише позичальники, а й комерційні банки, які завдяки коштам місцевих бюджетів можуть також розраховувати на збільшення розміру “зменшення віdpovіdalності” до 75% від непокритої суми кредиту. Відтак умови позик і для позичальників, і для комерційних банків стають іще привабливішими, що є однією з основних ідей програми.

Програми Німецького компенсаційного банку фінансуються за рахунок коштів держави на дуже вигідних умовах, що можна розширувати як субсидування державою розвитку МСП. Саме тому що кредити банків сприяння розвитку мають субсидіарний характер, для кожного позичальника встановлюється розмір субсидії

(Subventionswert), який має чітко визначені межі й розраховується в автоматичному режимі ще на етапі прийняття рішення щодо надання фінансування. Такий підхід гарантує малим та середнім підприємствам рівні можливості у використанні привабливих державних кредитів. **Забезпечення чесного та прозорого використання фінансової допомоги держави, доступної кожному МСП, — є єдина перевага діяльності банків сприяння розвитку.**

7. Програми консультаційного агентства (DtA-Beratungs-Agentur) та агентства з пошуку спадкоємців підприємств (DtA-Unternehmensnachfolge-Agentur) Німецького компенсаційного банку. Для багатьох малих і середніх підприємств, зокрема західнонімецьких, гостро стоїть питання спадкоємства. Для його вирішення Німецький компенсаційний банк разом із Німецькою торговельно-промисловою палатою та Німецьким союзом промисловців започаткували ініціативу “Change/Chance”, мета якої — підтримка та збереження сімейних МСП. Рушійною силою ініціативи стала діюча в Інтернеті біржа підприємств, за допомогою якої підприємці розміщують свої пропозиції щодо продажу або, навпаки, придбання фірм.

Сприяючи створенню нових МСП, Німецький компенсаційний банк водночас дбає про подальший їх розвиток, допомагаючи в складних ситуаціях не лише фінансово, а й необхідними порадами. Виконання цієї функції покладено на Консультаційне агентство Німецького компенсаційного банку, яке супроводжує такі програми.

◆ Програма з підбору консультантів для МСП. Володіючи величезною базою даних щодо консультантів та експертів, які спеціалізуються на питаннях малого і середнього бізнесу, консультаційне агентство виступає посередником у їх пошуку та підборі для МСП, які цього потребують. Підбор експертів DtA здійснюється безплатно; підприємства оплачують лише послуги консультантів.

◆ Програма “Круглий стіл” (DtA-“Runder Tisch”) розрахована на ті МСП, які з певних причин тимчасово опинились у кризовій ситуації, попри хороші шанси на ринку. Проблеми підприємств пов’язані здебільшого з їх подальшим фінансуванням комерційними банками після погіршення кредитного рейтингу. Програма діє за такою схемою. Мале чи середнє підприємство повідомляє про свої труднощі промислову палату. Та підбирає експерта, який протягом 10 днів має знайти їх причини та способи вирішення проблемного питання. За результатами проведеного аналізу проводиться круглий стіл, у якому беруть участь експерт, директор підприємства,

представник промислової палати і представник банку. В ході обговорення вони визначають шляхи виходу з кризової ситуації. Затим учасники круглого столу переходят до практичної реалізації намічених заходів. Послуги експерта оплачує Німецький компенсаційний банк.

◆ **Програма шефства над малими та середніми підприємствами (DtA/DIHK-Paten-schaften).** Брак або недостатня кваліфікація управлінських кадрів — одна з проблем МСП. Особливо гострою вона є на початковому етапі діяльності. З огляду на це Німецький компенсаційний банк спільно з Німецькою торговельно-промисловою палатою розробили програму шефства над МСП — його здійснює радник, якого підбирають з метою вирішення проблемних питань. Підприємство, яке потребує послуг експерта, звертається з таким проханням до палати, обслуговуючого банку або до вже знайомого експерта. Ті направляють цей запит у Консультаційне агентство Німецького компенсаційного банку, яке приймає рішення щодо доцільності залучення радника. На підставі проведеного радником аналізу підприємства визначають терміни шефства, після чого експерт переходить до безпосереднього розв'язання проблем МСП. Послуги радника оплачує Німецький компенсаційний банк на підставі акта виконаних робіт.

Німецькі банки сприяння розвитку реалізують програмами сприяння створенню та розвитку малих і середніх підприємств виключно через комерційні банки. Діяльність останніх у сфері кредитування МСП зазнала останніми роками певних змін і нині долає переломний етап. Посилення міжбанківської конкуренції, дефіцит власного капіталу малих і середніх підприємств, поява на ринку нових фінансових продуктів, відкритість міжнародних фінансових ринків і зміни у правовому та регуляторному полі (насамперед пов'язані з уведенням нових стандартів власного капіталу банків — "Базель II") спонука-

ли комерційні банки до розробки та використання нового інструментарію управління власними доходами, витратами й ризиками за кожним напрямом своєї діяльності. Аби підвищити рентабельність, банки стали надавати перевагу менш ризиковим і рентабельнішим операціям, відмовляючись від фінансування МСП як за рахунок власних коштів, так і в рамках програм банків сприяння розвитку. Це суттєво погіршило процес упровадження таких програм і ускладнило дотримання принципу фінансування МСП через обслуговуючі банки (*Hausbankprinzip*). За цих умов банки сприяння розвитку зосередили зусилля на розробці нових програм, механізмів та інструментів, які стимулювали б комерційні банки до кредитування малих і середніх підприємств та участі в програмах їх підтримки.

Однією з таких новацій є розпочата у 2000 році програма сек'юритизації кредитів МСП — **Promise (KfW-Program for Mittelstand Loan Securitization)**. Кредитна установа для відбудови перебирає на себе ризики комерційних банків за кредитами, наданими малим і середнім підприємствам у рамках програм німецьких банків сприяння розвитку, з подальшим їх розміщенням на ринку капіталів. Перекладаючи кредитний ризик, банки значно послабили навантаження на власний капітал, створивши відтак нове фінансове поле для подальшого кредитування МСП. Виграли від упровадження програми також малі банки, отримавши вихід на ринок капіталу. Програма Promise KfW сприяє становленню і розвитку функціонального вторинного ринку сек'юритизованих кредитів малих та середніх підприємств, що, в свою чергу, має створити гарантовані засади подальшого розвитку фінансування МСП.

Ще одним новим інструментом, за допомогою якого KfW намагається вирішувати численні проблеми фінансування малого та середнього бізнесу, є програма **глобальної позики (Globaldarlehen)**. Комерційні банки з коштів пози-

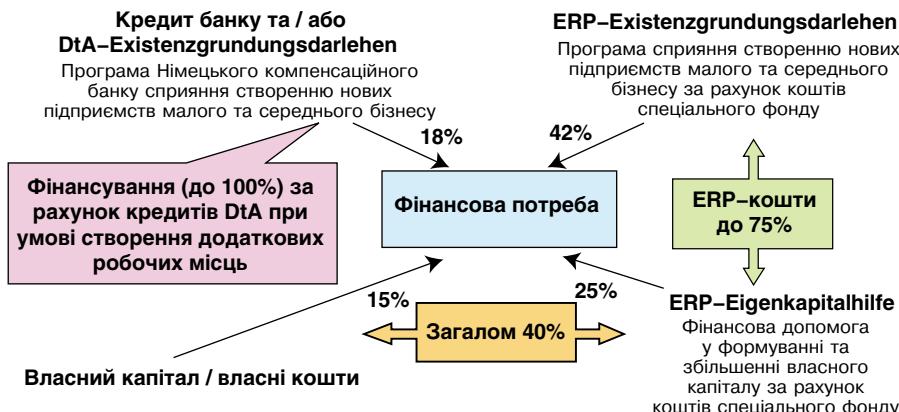
ки KfW, отриманої окремими траншами, надають підприємствам кредити без попереднього погодження з банком сприяння розвитку. Відтак значно скрочується час прийняття рішень щодо фінансування проектів МСП. Головна ж перевага зазначененої програми — можливість застосування комерційним банком за кожною із позичок адекватної ризику процентної ставки — залежно від кредитного рейтингу того чи іншого позичальника. При цьому банк сприяння розвитку регламентує її граничний розмір. У програмі глобальної позики KfW враховує майбутні зміни правового поля, пов'язані насамперед із уведенням нових правил використання банками власного капіталу при здійсненні кредитних операцій, тобто стандартів "Базель II".

Нові програми, розроблені Кредитною установою для відбудови, доповнюють одна одну. Відтак деякі банки комбінують їх, аби якомога повніше використати їх переваги.

З огляду на сучасний стан і зміни умов фінансування малих та середніх підприємств, а також на тенденції розвитку банківського сектору Німеччини, який через ряд причин став по-новому підходити до питань кредитування МСП, стає зрозумілою важливу роль банків сприяння розвитку. Своїми програмами вони не лише фінансово підтримують підприємства малого та середнього бізнесу, а й сприяють вирішенню ряду актуальних проблем. Крім того, вони приділяють значну увагу розробці нових інструментів і продуктів, які враховують сучасні тенденції розвитку фінансового сектору та зміни правового поля, в якому працюють комерційні банки. Виконуючи свою основну функцію — сприяння створенню та розвитку малих і середніх підприємств, — банки розвитку водночас стимулюють розвиток інших секторів економіки, насамперед банківського.

Діяльність цих банків — наочний приклад того, якою має бути державна підтримка малого та середнього бізнесу, з одного боку, і фінансового сектору економіки — з іншого. Надані державою ресурси для розвитку МСП не можна розглядати як витрати бюджету; це швидше інвестиції держави — за умови розумної та продуманої політики вони окупляться в найкоротші терміни. Надаючи кошти для кредитування проектів МСП, держава у підсумку одержує не лише проценти за кредитами, а й значні додаткові надходження до бюджету зі створених і збережених податкових джерел. Крім того, успішний розвиток малого та середнього бізнесу сприяє збільшенню робочих місць, тобто вирішенню також важливих соціальних проблем.

Комбінування програм Німецького компенсаційного банку

АННОТАЦИИ

Александр Шлапак, Вадим Пушкарев, Анна Карчева. *Основные тенденции и проблемы в деятельности банков Украины.*

Анализ основных показателей деятельности банков Украины по итогам I квартала 2003 года. В частности рассмотрены региональные аспекты развития банковской системы страны на современном этапе.

Структура активов, обязательств, собственного капитала, финансовых результатов деятельности банков Украины по состоянию на 01.04.2003 г.

Руслан Гриценко. *Национальные независимые рейтинговые агентства: концепция создания и функционирования.*

Анализируется опыт работы рейтинговых агентств некоторых стран мира, рассматриваются возможные пути создания национальных независимых рейтинговых агентств в Украине.

Олег Терещенко. *Дискриминантный анализ в оценке кредитоспособности предприятия.*

Предложен принципиально новый для Украины, основанный на эконометрических расчетах, методологический подход к оценке кредитоспособности предприятий. На основании дискриминантного анализа (Discriminant Analysis) автором построена сориентированная на практическое применение модель интегральной оценки финансового состояния предприятий, которая может быть использована для оценки кредитоспособности заемщика и экономического мониторинга предприятий.

На повестке дня — снова "Украина".

Сообщение о пресс-конференции Председателя НБУ С.Л.Тигипко и ликвидатора банка "Украина", посвященной возврату долгов вкладчикам банка "Украина" и продаже его основных фондов.

Татьяна Корниенко. *Управление рисками как составляющая управления активами и пассивами.*

Рассмотрен подход к оценке рисков с использованием модифицированного отчета о структуре активов и пассивов по срокам в рамках концепции комплексного управления активами и пассивами.

Изменения и дополнения к Государственному реестру банков, внесенные за период с 1 апреля по 1 мая 2003 г.

Банки, исключенные из Государственного реестра банков в апреле 2003 г.

Рабочая поездка С.Л.Тигипко в Кировоград.

Информация о пребывании Председателя НБУ С.Л.Тигипко в Кировограде.

Николай Вьюнковский. *Самая знаменательная победа минувшего столетия.*

Репортаж о чествовании ветеранов Великой Отечественной войны в Национальном банке Украины накануне Дня Победы.

Рынок государственных ценных бумаг Украины в апреле 2003 года.

Аналитические материалы в форме таблиц и графика о результатах аукционов по размещению облигаций внутреннего государственного займа в апреле 2003 года.

Роман Тыркало, Игорь Кравчук. *Особенности применения фундаментального анализа в процессе формирования банковского портфеля ценных бумаг.*

Рассматривается вопрос о практическом использовании коммерческими банками фундаментального анализа ценных бумаг при формировании собственных портфелей фондовых активов; даны рекомендации относительно методов анализа ценных бумаг в зависимости от цели приобретения и размера пакета активов.

Ольга Гетьман. *Экономическая характеристика рисков в процессе банковского инвестирования на фондовом рынке.*

Рассматривается классификация рисков операций с ценными бумагами и основные принципы управления ими.

О выпуске в обращение памятных монет "Свято Великодня".

Официальное сообщение о выпуске в обращение и нумизматическое описание памятных монет номиналами 10 и 5 гривень из серии "Обрядов свята України" (обрядные праздники Украи-

ны), посвященных празднованию Пасхи. Фотоизображение авреса и реверса монет.

Виталий Ризнык. *Сравнение договора лизинга с подобными ему по правовой природе договорами.*

Рассматриваются существенные отличия договора лизинга от близких ему по правовой природе договоров — договора аренды (найма), договора купли-продажи в рассрочку, кредитного договора и других.

Людмила Васюренко. *Финансовое прогнозирование в аспекте целесообразности внедрения инвестиционной программы.*

Предложена процедура финансовой прогнозной оценки целесообразности внедрения инвестиционной программы, позволяющая построить разноуровневые ступени анализа, что расширяет границы соответствующего исследования и содействует принятию более взвешенных и точных финансовых решений в инвестиционной сфере деятельности.

Основные монетарные параметры денежно-кредитного рынка Украины в апреле 2003 года.

Механизмы и объемы рефинансирования Национальным банком Украины банков, средние процентные ставки НБУ и банков, динамика роста денежной массы по состоянию на 01.05.2003 г.

Сергей Волков, Геннадий Шемшученко. *Перспективы развития рынка ипотечного кредитования в Украине.*

Рассматриваются вопросы активизации рынка ипотечного кредитования в Украине, в частности — путем совершенствования его правовой базы.

Официальный курс гривни к иностранным валютам, устанавливаемый Национальным банком Украины один раз в месяц (за апрель 2003 года).

Официальный курс гривни к иностранным валютам, устанавливаемый Национальным банком Украины ежедневно (за апрель 2003 года).

Виталий Терещенко. *Тенденции в деятельности пунктов обмена иностранной валюты.*

Излагаются результаты анализа операций в пунктах обмена иностранной валюты в Украине за первый квартал 2003 г.

Анатолий Поручник. *Наше кредо — сильных делать сильнее.*

Интервью с директором Центра магистерской подготовки Киевского национального экономического университета, доктором экономических наук, профессором А.М.Поручником в связи с 10-летием со дня создания центра.

VISA: открыто представительство в Украине.

Сообщение о пресс-конференции, посвященной официальному открытию представительства VISA в Украине и выпуску украинскими банками более чем 3 миллионов карт этой платежной системы.

Виктор Берников. *Аналитический обзор работы Национальной системы массовых электронных платежей.*

Анализ основных показателей работы Национальной системы массовых электронных платежей (НСМЭП) за период с января 2002 г. по май 2003 г., в частности — динамики и объемов увеличения количества чиповых карт, терминального оборудования и финансовых оборотов по карточным операциям в различных разрезах.

Зданию Управления НБУ в Кировоградской области — 105 лет.

В ходе рабочего визита С.Л.Тигипко в Кировоград Председатель НБУ ознакомился с планами строительства нового здания Управления НБУ в Кировоградской области. Кратко изложена история здания, в котором управление работает сегодня.

Станислав Буковинский. *Финансовая составляющая экономического роста.*

Рецензия на монографию В.Федосова, В.Опарина, С.Левочкина "Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями".

Валерий Майборода. *Программы финансирования малых и средних предприятий немецкими банками содействия развитию.*

Обзор современных программ финансирования малого и среднего бизнеса в Германии.